

Besluit 10/17

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 3 februari 2017

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 18 november 2016

Datum

3 februari 2017

Documentnummer

4140910

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

gelezen het voorstel van de griffier, d.d. 23 januari 2017 – nr. 4137726;

gelet op artikel 41, vierde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2015;

besluiten:

Vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 18 november 2016.

's-Hertogenbosch, 3 februari 2017
Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de griffier,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. mr. K.A.E. ten Cate

VASTGESTELDE

PS 10/17 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 18 november 2016

Inhoudsopgave	
Inhoudsopgave	2
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	4
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	7
88/16 Lijst ingekomen stukken 1 oktober tot en met 21 oktober 2016	8
94/16 Notulen van PS 9 september 2016	8
69/16 Programma versterken sociale veerkracht	8
84/16 Brabantse Aanpak Leegstand	66
70/16 Wijziging Verordening ruimte, veegronde 2016	98
72/16 Zevende wijzigingsverordening Provinciale milieuverordening Noord-Brabant 2010	121
95/16 Verantwoording fractiebudgetten 2015	125
91/16 Beslissing inzake bezwaar tegen het besluit tot terugvordering van middelen met betrekking tot de verantwoording van het fractiebudget Kerkhoff over 2015	125
Sluiting	125

Index gesproken personen

Berg, H.F. van den, 94, 103, 104, 108, 109, 113
Braspenning, A.L.J., 99, 109, 110, 118, 119, 120, 123
Brunklaus, mw. drs. P.M., 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 24, 26, 27, 33, 38, 39, 40, 41, 46, 47, 49, 50, 51, 57, 62, 63, 64, 65, 98, 104, 110, 111, 115, 117, 118, 119, 120
Cate, mw. mr. K.A.E. ten, 7
Deryckere, M.N.R.C., 13, 27
Dirken, mw. A.M.W., 97, 98, 99, 114, 117, 118, 119, 120
Everling, M.J., 69, 70, 95, 96, 100, 117, 118, 119, 120
Hageman, ir. J.J.C., 19, 20, 29, 35, 36
Hattem, A.W.J.A. van, 70, 80, 85, 87, 89, 90, 93, 95, 96, 100, 107, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 123
Heijman, J.H.W.F., 48, 60, 62, 63, 64, 65, 96, 97, 118, 119, 120, 124
Heijmans, N.G.L., 14, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 40, 43, 44, 45, 47, 59, 60, 61, 62, 63, 64
Klitsie, mw. drs. C.G.M., 72, 73, 83, 90, 95, 96, 103, 104, 117, 118, 119, 120
Knoet-Michels, mw. A.J.H., 20, 30, 31, 37, 38, 39, 59, 60, 62, 63, 64, 65
Kort, M.V. de, 124
Kouthoofd, T.P.D., 65, 66, 79, 81, 82, 85, 95, 96
Kuijken MSc, R.C.P., 121
Maas, B.L.M., 74, 95, 96, 117, 118, 119, 120
Meeuwis-van Langen, H.E.M., 12, 13, 33, 34, 35, 36, 37, 58, 61, 63, 64, 65
Meijer, A.A., 123
Overveld, W.A.A.M. van, 42, 57, 62, 63, 64, 65, 96, 97, 117, 118, 119, 120, 124
Panhuizen, A.V., 121, 123
Roijackers, mw. H.I., 121, 122, 123, 124
Roks, L.A.G., 12, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 52, 53, 56, 61, 63, 64
Schüller, mw. drs. I.J.W., 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 28, 30, 45, 46, 47, 62, 63, 64
Sloot, mw. M.A.B. van der, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 31, 32, 34, 35, 52, 54, 55, 56, 61, 62, 63, 64
Staak, W.R. van der, 121, 123
Steenbakkers, S.P.M.F., 36, 66, 67, 81, 84, 95, 96
Surminski, mw. M.J.G.P., 105, 108, 113, 115, 116
Uijlenhoet, A., 75, 76, 82, 90, 91, 94, 95, 97, 117
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125
Vreugdenhil, ing. H.J., 11, 24, 25, 34, 36, 38, 39, 44, 45, 46, 47, 49, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 77, 96, 97, 118, 119, 120, 124
Wel, ir. M.C. van der, 10, 35, 41, 42, 43, 62, 63, 64, 65, 70, 76, 78, 86, 92, 96, 97, 111, 112, 117, 118, 119, 120, 124

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Bahar, drs. H.	CDA	Helmond
Bakker, W.J.	PVV	Waalwijk
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bollen G.W.	VVD	Sint Anthonis
Boon, M.C.H.	PVV	Bergen op Zoom
Brakel, mw. C.E.P. van	CDA	Veldhoven
Braspenning, A.L.J.	CDA	Strijbeek
Brunklaus mw. drs. P.M.	GroenLinks	Raamsdonk
Burger Dirven, drs. K.A.J.M.	VVD	's-Hertogenbosch
Claessens-Vloedgraven, mw. W.	SP	Roosendaal
Deryckere, M.N.R.C.	CDA	Tilburg
Dingemans, mw. F.M.	D66	Kaatsheuvel
Dirken, mw. A.M.W.	VVD	Hoeven
Everling, M.J.	SP	Uden
Gruijthuijsen, drs. M.P.J.M. van	VVD	Tilburg
Hageman, ir. J.J.C.	D66	Veldhoven
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Steensel
Heijman, J.H.W.F.	Lokaal Brabant	Tilburg
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Hoon, mw. A.J.M. de	CDA	Etten-Leur
Jonge, R.A. de	SP	Halsteren
Kammen, mw. drs. P. van der	PVV	Tilburg
Kardol, mw. J.C.	PVV	Helmond
Klitsie, mw. drs. C.G.M.	D66	Tilburg
Knoet-Michels, mw. A.J.H.	PvdA	Vlierden
Koevoets, H.J.P.E.	VVD	Bergen op Zoom
Kort, M.V. de	PvdA	Vught
Kouthoofd, T.P.D.	VVD	Eindhoven
Kuijken MSc, R.C.P.	CDA	Bergeijk
Kutlu, S.	D66	Eindhoven
Maas, B.L.M.	PvdA	Netersel
Meel, J. van	SP	Breda
Meeuwis-van Langen, H.E.M.	D66	Best
Meijer, A.A.	D66	Breda
Oosterveer, dr. ing. H.	50PLUS	Waalre
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M.	VVD	Vught
Overveld, W.A.A.M. van	50PLUS	Oudenbosch
Panhuizen, A.V.	VVD	Tilburg

Portheine, P.
 Roijackers, mw. H.I.
 Roks, L.A.G.
 Schüller, mw. drs. I.J.W.
 Sloat, mw. M.A.B. van der
 Smeets, drs. M.E.J.
 Smeulders, S.J.A.H.
 Spapens, M.
 Staak, W.R. van der
 Steenbakkers, S.P.M.F.
 Surminski, mw. M.J.G.P.
 Uijlenhoet, A.
 Vreugdenhil, ing. H.J.
 Vugt, drs. R.J. van
 Wel, ir. M.C. van der

VVD
 GroenLinks
 PVV
 VVD
 CDA
 GroenLinks
 PvdA
 SP
 SP
 CDA
 PvdD
 GroenLinks
 CU/SGP
 CDA
 PvdD

Riethoven
 's-Hertogenbosch
 Etten-Leur
 Woudrichem
 's-Hertogenbosch
 Oosterhout
 Helmond
 's-Hertogenbosch
 Sint-Oedenrode
 's-Hertogenbosch
 Hoogerheide
 Rosmalen
 Nieuwendijk
 Woudrichem
 Rijsbergen

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 18 november 2016

Agenda

I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda

II. Vragenhalfuur

III. Actuele moties

IV. Stemming

88/16   Lijst ingekomen stukken 1 oktober tot en met 21 oktober 2016

94/16   Notulen van PS 9 september 2016

V.   Bespreekstukken (inclusief stemming)

69/16 Programma versterken Sociale Veerkracht - kaderstellend

84/16 Brabantse Aanpak Leegstand

70/16   Wijziging Verordening ruimte, veegronden 2016

72/16 Zevende wijzigingsverordening provinciale milieuverordening Noord-Brabant 2010

95/16 Verantwoording fractiebudgetten 2015

91/16 Beslissing inzake bezwaar tegen het besluit tot terugvordering van middelen met betrekking tot de verantwoording van het fractiebudget Kerkhoff 2015

VI.   Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 18 november 2016

Voorzitter: prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

Griffier: mw. mr. K.A.E. ten Cate

Volgens de presentielijst zijn 54 leden aanwezig, te weten:

Altundal, mw. Arts, Bahar, Bakker, Van den Berg, Bollen, Boon, mw. Van Brakel, Braspenning, mw. Brunklaus, Burger Dirven, mw. Claessens-Vloedgraven, Deryckere, mw. Dingemans, mw. Dirken, Everling, Van Gruijthuijsen, Hageman, Van Hattem, Heijman, Heijmans, mw. De Hoon, mw. Van der Kammen, mw. Kardol, mw. Klitsie, mw. Knoet-Michels, Koevoets, De Kort, Kouthoofd, Kuijken, Kutlu, Maas, Van Meel, mw. Meeuwis-van Langen, Meijer, Oosterveer, mw. Otters-Bruijnen, Van Overveld, Panhuizen, Porthene, mw. Roijackers, Roks, mw. Schüller, mw. Van der Sloot, Smeets, Smeulders, Spapens, Van der Staak, Steenbakkers, mw. Surminski, Uijlenhoet, Vreugdenhil, Van Vugt, Van der Wel.

Afwezig: de heer De Jonge.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 14.50 uur

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik verzoek u uw plaatsen in te nemen, ik ga de vergadering openen met het gebruikelijke moment van stilte. Ik verzoek u allen hiervoor te gaan staan.

(Er wordt een moment stilte in acht genomen.)

De **voorzitter**: Ik wil de griffier verzoeken ons mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering. De griffier.

De **griffier**: Er is bericht van verhindering van de heer De Jonge.

De **voorzitter**: Aanleiding om daar nog aanvullingen op te geven vanuit de zaal? Nee. Dat is niet het geval. Dan heet ik u nogmaals van harte welkom en in het bijzonder ook de bezoekers op de publieke tribune en allen die de vergadering via het internet volgen.

Vandaag zijn de leden van Probus Hart van Brabant, de studieclub van de Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging en enkele individuele belangstellenden onze gasten. Ik heet u zeer van harte welkom, fijn dat u belangstelling toont voor ons werk. U bent namens ons allen als onze gasten ontvangen door onze collega Inge Schüller, die als het goed is al contact met u heeft gehad en u heeft verwelkomd. Fijn dat u belangstelling toont voor ons werk.

Dames en heren. Dan stel ik de agenda aan de orde. De gebruikelijke orde, die u al bekend is. U heeft de agenda al gezien. Er waren twee voorstellen voor vragen voor het vragenhalfuur. Het advies van de procedurevergadering is om die beide vragen niet toe te laten en er zijn wat alternatieven geschetst. Ik stel voor dat we het advies van de procedurevergadering overnemen. Wenst iemand daarover het woord te

voeren? Dat is niet het geval, zie ik. Dan stellen we de agenda, zoals die ook al eerder was rondgedeeld, vast.

Wij zijn nu toe aan het tweede agendapunt, agendapunt 3, maar in de feitelijke volgorde vandaag het tweede agendapunt en dat zijn enkele stemmingen.

88/16 Lijst ingekomen stukken 1 oktober tot en met 21 oktober 2016

De **voorzitter**: Allereerst, dames en heren, is aan de orde de lijst van ingekomen stukken van 1 oktober tot en met 21 oktober 2016. Ik stel voor bij acclamatie in te stemmen met de door de griffier voorgestelde wijze van afdoening van deze stukken. Wenst iemand daarover stemming? Nee, dan is er bij acclamatie conform besloten.

94/16 Notulen van PS 9 september 2016

De **voorzitter**: Dan is er een tweede voorstel waar we over stemmen en dat is het vaststellen van de notulen van de vergadering van uw Staten van 23 september jongleden, bij u bekend onder stuk nummer 94/16. Mag ik u voorstellen die bij acclamatie vast te stellen? Dat is het geval en zijn ze bij dezen vastgesteld.

69/16 Programma versterken sociale veerkracht

De **voorzitter**: Dan komen we nu aan de besprekstukken, inclusief stemming. Allereerst het programma, bij u bekend onder Statenuk 69/16, het programma Versterken sociale veerkracht. U heeft daar in september 2016 en in oktober 2016 al een themavergadering over gevoerd en thans ligt hier de besluitvorming over dat voorstel voor. De fractie van de VVD heeft als eerste het woord. Ik geef graag het woord aan mevrouw Schüller van de fractie van de VVD.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Voorzitter. In de diverse stukken en de monitor van PON en Telos over sociale veerkracht in Brabant extraheer ik twee zaken.

1. Demografische gegevens tonen aan dat binnen Brabant verschuivingen plaatsvinden. Qua bevolkingsdichtheid groeien de steden en krimpt het platteland. De dynamiek verandert daardoor tussen stad en platteland en de steden onderling. Vanaf nu gebruik ik 'groeï' en 'krimp' om deze verschuiving te verwoorden.
2. De Brabander heeft een adaptief vermogen nodig ofwel dient sociaal veerkrachtig te zijn om de veranderingen als gevolg van deze verschuivingen het hoofd te bieden. Volgens de VVD dient het hoofdonderwerp dan ook 'groeï en krimp' te zijn. Sociale veerkracht is ondersteunend aan de maatschappelijke opgave groeï en krimp. Hoofdstuk 7 van het Bestuursakkoord heeft de titel 'Brabant verbindt' meegekregen, dat dit onderwerp beschrijft. De VVD vindt dat de verschuivingen van groeï en krimp niet zijn tegen te houden. Conform het Bestuursakkoord wil de VVD investeren in een integraal beleid op regionale samenhang tussen stad, dorpen en platteland. Om met de ontwikkelingen van groeï en krimp te kunnen meebewegen, worden initiatieven opgepakt welke landen binnen de diverse portefeuilles van de gedeputeerden. Denk bijvoorbeeld aan openbaar vervoer, dat onder druk komt te staan binnen de portefeuille Mobiliteit van gedeputeerde Van der Maat, de digitale bereikbaarheid binnen de portefeuille van gedeputeerde Pauli en de Brabantse aanpak van de toenemende leegstand, vallend onder de portefeuille van gedeputeerde Van Merrienboer. En daar komen we later nog over te spreken.

De VVD is van mening dat de Brabander als vanzelf meegroeit, c.q. zich aanpast, aan de groei- en krimpveranderingen, omdat het geleidelijk gaat en niet met schokken. Om het kaderstellende stuk van gedeputeerde Swinkels over sociale veerkracht, de facilitering van de maatschappelijke opgave groei en krimp, concreter te maken is mijn verzoek aan hem om – hoe zullen we het noemen – een matrix op te stellen met daarbij de onderwerpen van de diverse portefeuilles die de groei en krimp raken. De hiaten of de witte gebieden, zoals we ze zouden kunnen noemen, zullen naar verwachting het onderwerp sociale veerkracht treffen. Ik geef een voorbeeld. Digitale bereikbaarheid is een basisbehoefte geworden en dat zit in de portefeuille van gedeputeerde Pauli. We kunnen winkelen bij een webshop, de e-help doet zachtjes aan haar intrede en zelfrijdende buurtbussen zijn op enig moment via internet te reserveren, zodat men voor de deur kan instappen. Iets wat valt onder mobiliteit bij gedeputeerde Van der Maat. Om als Brabander met deze ontwikkelingen mee te kunnen, is het van groot belang te kunnen lezen en schrijven, alsmede de weg te kunnen vinden op de digitale snelweg. Niet elke Brabander kan echter lezen en schrijven. Laaggeletterdheid en daaruit voortvloeiend laaggedigitaliseerdheid is een onderwerp dat als hiaat kan worden beschouwd en wat ons betreft kan worden geschaard onder sociale veerkracht.

Goede innovatieve en relevante initiatieven, welke inspelen op deze hiaten, gericht op kennisdeling en het activeren van de Brabanders, kunnen wat de VVD betreft rekenen op ondersteuning van projectsubsidie in plaats van structurele subsidie. Met andere woorden: we geven liever een hengel dan een vis.

De lerende aanpak van onderop, die gedeputeerde Swinkels oppert, onderschrijft de VVD dan ook van harte, omdat grote en kleine initiatieven in de maak zijn om ons leven leuker, makkelijker en beter te maken, waarvan we misschien nog niet eens weet hebben. Deze onbekendheid gaan wij niet uit de weg. We geven dit ruimte en we willen het juist stimuleren.

Resumerend, voorzitter. Indien we als provincie inzetten op kennisdeling en het verbinden van diverse partijen en portefeuilles, geloven wij dat we mee kunnen bewegen met de demografische ontwikkeling, groei en krimp, en daarmee samenhangend de sociale veerkracht kunnen versterken. Wij als VVD kijken met nieuwsgierigheid naar ...

De **voorzitter**: Interruptie, mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dank u wel voorzitter. Ik hoorde mevrouw Schüller zeggen: om ons leven wat leuker, beter en aangenamer te maken. Als ik aan het onderwerp sociale veerkracht denk, dan denk ik ook aan ons leefbaarheidsbeleid van afgelopen jaren, dat er met name op gericht is om mensen in te sluiten in plaats van uit te sluiten. Het is dus niet een kwestie van het leven leuker maken van een aantal mensen, dat is misschien het uiteindelijke gevolg, maar ...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Hoe zij eigenlijk denkt over sociale veerkracht en voor wie dat nodig is in Brabant.

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Sociale veerkracht is van toepassing op alle Brabanders. Iedereen zou mee moeten kunnen. De bewegingen gaan vrij snel, hoewel wel geleidelijk en ik denk dat we moeten kijken naar de witte gebieden waar we nog in kunnen investeren, zodat iedereen mee kan doen, en dat we het allemaal leuker, makkelijker en beter krijgen. Ik denk dat Brabant heel goed op weg is.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): En u denkt daarbij niet dat we dat speciaal zouden moeten inzetten voor mensen die het toch veel slechter hebben in de samenleving, mensen die eenzaam zijn, mensen die misschien wat minder draagkrachtig zijn en daardoor veel minder mee kunnen doen?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Als VVD sluiten wij niemand uit, maar sluiten iedereen in. Wij zijn ook een volkspartij. De zaken die u noemt, kunnen ook heel goed vanuit de gemeente worden opgepakt. Dus als er initiatieven zijn voor alle Brabanders die daardoor bijvoorbeeld de eenzaamheid verminderen, zijn dat goede initiatieven. Maar kunnen zij rekenen op projectsubsidie? Het moet wel een goed innovatief zijn vanuit onderop.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Dank u wel. In het voorstel staat dat het erom gaat een nieuwe balans te vinden tussen mensen die zich prima redden en mensen die in problemen komen. Wat is het idee van de VVD daarbij?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Dat wij natuurlijk ook willen dat iedereen in balans is en mee kan doen. Dat is ook de wens van de VVD. Het is maar juist op welke manier we zaken gaan inzetten.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Dat is duidelijk. Met dit voorstel, waar u denk ik wel voor in bent en voor gaat stemmen, bent u er dus ook voor om vanuit de provincie meer het sociaal gezicht te laten zien van mensen die het lastig hebben in deze tijd en die actief te gaan helpen?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ik heb zojuist al aangegeven; als er goede initiatieven van onderop komen, dan geldt dat in principe voor iedereen en de een kan daar meer gebruik van maken dan de ander. Dus iedereen mag meedoen bij ons.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Ik ben heel blij van mevrouw Schüller te horen dat iedereen mag meedoen en dat sociale veerkracht voor heel Brabant is. Ziet u dan ook dat sociale veerkracht voor alle gemeenten in Brabant is en niet alleen voor een beperkt gedeelte?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ik begrijp de vraag niet helemaal. Ik beredeneer ook vanuit groei en krimp. En waar hiaten ontstaan met bepaalde onderwerpen moet volgens mij op worden ingezet met projectsubsidie.

Dat kan van alles zijn. Zaken die gemeenten kunnen oppakken moeten we vooral daar laten liggen; we moeten niet op de stoel gaan zitten van gemeenten.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Om even in uw woorden te blijven: begrijp ik het goed dat, als er in Oost-Brabant krimpgebieden zijn en de mensen daar van onderop ook iets nodig hebben op het gebied van sociale veerkracht, zij dat ook kunnen krijgen binnen de kaders van dit programma?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ik vind dat de heer Swinkels daarop een goed antwoord heeft gegeven, waar wij ook in geloven. Goede initiatieven, waar dan ook in Brabant, uit Oost-, West- of Midden-Brabant, als die ergens anders werken, dan moeten we kijken of we die daar ook kunnen inzetten.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): De VVD-fractie benadert dit vanuit groei en krimp en vervolgens gaat zij naar de vraagstukken. De analyse van de gedeputeerde is eigenlijk een andere en die geeft aan een tweedeling in de samenleving te zien. Deelt u de analyse van het college om vanuit die tweedeling de vraagstukken te bekijken of kijkt u daar heel anders tegenaan?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): In de stukken, zoals ik die heb gelezen, komt ook naar voren dat er demografische verschuivingen zijn. Het een sluit het ander niet uit. Ik denk dat sociale veerkracht juist kan helpen om mee te bewegen met deze demografische verschuivingen waarmee we te maken hebben of gaan krijgen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dan constateer ik toch dat u een heel ander uitgangspunt pakt dan in het stuk dat voorligt. Het uitgangspunt is namelijk tweedeling in de samenleving, mensen die mee kunnen doen en mensen die niet mee kunnen doen, mensen die zorg kunnen ontvangen en mensen die het lastig hebben met de zorg enzovoort. Deelt u die analyse of gaat u van een heel andere analyse uit? Want dan gaan we volgens mij een debat voeren waar we ver uit elkaar komen en dan zie ik het ook zwaar te halen straks in het uitvoeringsprogramma dat we moeten krijgen van de gemeenten.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Wat ik in de stukken van de heer Swinkels lees onderschrijven wij. Ik geef alleen aan van waaruit het ontstaat. Eigenlijk zeggen we hetzelfde. Ik maak het wat concreter en ik analyseer waar het vandaan komt en wat we nodig hebben.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dan nog een vraag. In het stuk Sociale Veerkracht wordt er expliciet gekozen voor zes gemeenten. U hebt het allemaal kunnen zien. Dat zijn gemeenten die arm zijn, waar veel problemen zijn, een slechte leefomgeving en ga zo maar door. Daar is Helmond aan toegevoegd en die staat op een score van 79.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Precies, u komt op mijn vraag. Vindt u dat we moeten inzetten in die gemeenten zoals het college het voorstelt om de leefomgeving te verbeteren of vindt u dat het over heel Brabant moet gebeuren en iedereen wat mag indienen om zo sociaal veerkrachtiger te worden?

De **voorzitter**: Die vraag is duidelijk. Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): U bedoelt de deprivation index, inderdaad. Daar wordt gemeten of we laag- of hoger opgeleiden hebben. Kunnen mensen mee, ja of nee. Net zoals de heer Swinkels ook oppert: er kan een idee komen overal in Brabant dat het dan zo is dat juist een bepaald onderwerp in bijvoorbeeld Helmond of West-Brabant gaat landen. Ja, dat is dan zo. Ik wil op voorhand niet zeggen dit wel en dit niet.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus. De heer Roks stond op een grotere afstand, maar was eerder. En de afstand telt niet. U was eerder. Gaat uw gang.

De heer **Roks** (PVV): Goed signaleerd, voorzitter. Ik wil nog even terugkomen op de bijdrage van de VVD. U heeft het over krimp en groei. En de heer Vreugdenhil heeft gelijk, maar u ontvlucht het antwoord. Kan het misschien zo zijn, en daar wil ik graag ja of nee op horen, dat de VVD kiest voor krimp en groei om zich niet te hoeven aansluiten bij het linkse gedeelte van uw coalitie, die het echt over tweedeling heeft?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Dan lezen wij de stukken toch echt heel anders, in die zin dat ik lees dat er polarisatie is. Daar zouden we dan verder onderzoek op moeten doen wat die polarisatie precies inhoudt. Als er dan polarisatie is, dan kunnen daar initiatieven uit komen om polarisatie te verminderen. Maar dan nog blijf ik erbij dat wij denken dat groei en krimp het onderwerp is waarover we het moeten hebben en sociale veerkracht kan daar heel goed in ondersteunen.

De **voorzitter**: Het punt is duidelijk. Roks.

De heer **Roks** (PVV): Voorzitter. De vraag aan de VVD, dat ze eerst naar ons betoog moeten luisteren overigens. En daarna eigenlijk niet voor dit voorstel kunnen zijn, omdat zij een totaal andere richting kiezen.

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw Brunklaus, omdat zij de vraag stelde of dit niet voor alle Brabanders geldt. Ik heb de stukken ook gelezen

en ik lees dat er focus is, maar ik heb echt ook heel nadrukkelijk gelezen dat het voor alle Brabanders geldt. Waar hebt u gelezen dat het niet voor alle Brabanders zou gelden?

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dat heb ik in de stukken gelezen en dat heb ik als antwoord gekregen tijdens de themavergadering en ook tijdens de begrotingsvergadering. Dat is heel duidelijk gezegd: we zetten in op die gemeenten en daar kunnen de pilots gaan draaien; en niet buiten die gemeenten, daar gaan we het niet doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Ik heb heel duidelijk iets anders gelezen en gehoord. Focus is er inderdaad op bepaalde gebieden, maar ik heb begrepen dat het geldt voor alle Brabanders in heel Brabant.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus, tot slot.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dan hebben we het anders geïnterpreteerd en gehoord. Dank u wel.

De **voorzitter**: Waarvan akte. Mevrouw Schüller was aan het eind van haar betoog. Ik sta nog twee interrupties toe omwille van de voortgang van het debat van de heren Deryckere en Heijmans. De heer Deryckere was geloof ik eerder. Aan u het woord.

De heer **Deryckere** (CDA): Op zich een interessante bijdrage van de VVD. Dank daarvoor. Zeker omdat u ook vanuit een economisch perspectief naar sociale veerkracht kijkt, als ik het goed begrijp, vanuit krimp en groei. Dus mijn vraag aan u is ook: durft u dan ook ervoor te gaan staan dat u zegt dat een deel van de economische middelen van deze provincie ook ten goede moet komen aan de sociale veerkracht? Dat we ze ook meetbaar maken.

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller en mijnheer Deryckere. De volgende keer graag in de microfoon te spreken, want u spreekt snel en onduidelijk daardoor. Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Wat ik aangeef is: om mee te kunnen bewegen in de demografische verschuivingen van groei en krimp moet de mobiliteit goed zijn, digitale bereikbaarheid en dat soort zaken. En een ander punt is dan ook sociale veerkracht: daar waar nog geen zorg voor is om die verschuivingen bij te benen. Ik denk dat sociale veerkracht als onderwerp daarin kan faciliteren.

De **voorzitter**: Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Maar u ziet het niet zoals het CDA, dat zegt: we gaan ook in andere portefeuilles kijken hoe we ervoor kunnen zorgen dat sociale veerkracht vanuit mobiliteit kan worden gezien en er ook financiering tegenover staat?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Nee, zo zien wij het niet.

De **voorzitter**: Mijnheer Heijmans. En mag ik stilte in de zaal?

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Een tweeledige vraag. Mag ik het zo uitleggen dat u krimp eigenlijk ziet als een mogelijke oorzaak van vermindering van sociale veerkracht en dat het bij u vooral in die relatie zit? En mijn vervolgvraag is dat ik wel verbaasd was over de discussie die u zojuist even moest voeren over het kiezen voor bepaalde gemeenten of voor bepaalde plekken. Heeft u niet, net als ik, in de stukken gelezen dat het juist de bedoeling is om succesvolle projecten, die we in de vorm van een pilot of waar dan ook opdoen, juist vervolgens uit te dragen en dat 'uit te rollen' – een vreselijk woord – over heel Brabant?

De **voorzitter**: En dat is uw vraag?

De heer **Heijmans** (SP): Bent u het met mij eens dat er absoluut geen sprake is van ons alleen maar focussen en concentreren op beperkte plekken in de provincie?

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ja. Wat ons betreft wordt het uitgerold over heel Brabant en waar nodig heeft men er meer profijt van.

De **voorzitter**: Nee. Ik heb net gezegd geen interrupties meer toe te staan. Mevrouw Schüller rondt haar betoog af.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ja. Ik had nog één zin. Ik pak er nog een zin bij. We kijken als VVD dus met nieuwsgierigheid naar de toekomst. Wat de VVD betreft noemen we het daarom geen sociale veerkracht, maar liberale veerkracht. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Schüller. Mevrouw Van der Sloot van de fractie van het CDA heeft het woord.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij als CDA hebben uitgekeken naar de bespreking van vandaag en met ons velen, want vandaag staat een van de belangrijkste thema's voor de Brabantse samenleving, de sociale veerkracht, op de agenda. En laten we eerlijk zijn, we zitten halverwege de regeringsperiode van dit college en tot op de dag van vandaag hebben we vooral veel gepraat en niet veel gedaan met dit belangrijke thema. Kortom, er is echt werk aan de winkel, Swinkel, als u dat wilt. Buiten in gesprek met vrijwilligers en binnen in gesprek met collega's is het voor het CDA duidelijk geworden dat het niet harder gaat groeien door aan de sprieten te trekken, maar door de bodem te voeden. En dat laatste, voorzitter, missen wij in de aanpak van sociale veerkracht, de aandacht voor de mensen die het doen.

Vorige week bij de begrotingsbehandeling spraken we over de toekomst van de Brabantse netwerkorganisaties, zoals de ouderenbonden en de Vereniging Kleine Kernen. Die discussie is gevoerd en laten we eerlijk zijn, we weten het allemaal, het CDA had het graag anders gezien. Dat geldt ook voor de gebiedsaanpak die wordt voorgesteld. Onze angst is en blijft dat u oude schoenen weggooit voordat u nieuwe heeft.

Sociale veerkracht moet vanuit de samenleving komen en niet vanuit deze toren. Daarom zijn we heel erg blij met de voorstellen die in het manifest zijn gedaan, opgesteld door mensen van verschillende

organisaties, die met de poten in de modder staan. En het levert heel sterke voorstellen op, zoals het inzetten op – dat schitterende woord – volhoudbare initiatieven en het fonds voor sociale veerkracht en dan alles ook vertalen in concrete doelen en concrete acties. Wij denken dat dit heel goed past in de visie die vandaag voorligt. Onze vraag aan de gedeputeerde is dan ook: hoe gaat u dat manifest met daarin de vier voorstellen verwerken in uw voorstellen?

Voorzitter. Dan ga ik naar de cross-overs, het nieuwe toverwoord in dit dossier. Vanuit andere portefeuilles wordt voortdurend gekeken naar de verbinding met sociale veerkracht, integraal en voor heel Brabant. En om dit voor ons allemaal transparant te maken wil het CDA een motie indienen om, net als bij het thema internationale zaken, in elk Statenvoorstel een paragraaf op te nemen die expliciet benoemt in hoeverre dat voorstel de sociale veerkracht in Brabant versterkt.

Voorzitter. Om sociale veerkracht een succes te laten zijn is ook duidelijkheid nodig over het proces, de samenwerking met gemeenten en de kaders.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): U geeft aan dat u sociale veerkracht terug wilt laten komen als paragraaf in elk Statenvoorstel. Hoe ziet u dat als bijvoorbeeld het Statenvoorstel gaat over de ganzen die uit Brabant weg moeten?

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Wat we hier zien bij dit dossier en de aanpak van sociale veerkracht is dat het echt als een integraal dossier wordt behandeld. Misschien is dit wel het meest integrale dossier van alle dossiers die wij hier in deze Statenperiode bespreken. En om dat ook echt transparant te maken voor onze Statenleden en ook duidelijk te hebben wat er vanuit andere portefeuilles wordt gedaan, stellen wij voor specifiek op dit dossier een paragraaf toe te voegen in ieder voorstel.

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Statenvoorstellen zijn al best lang en ik heb begrepen dat al eens eerder is gevraagd om er gezondheid als paragraaf in te zetten, wat niet als zodanig is gebeurd. Wat vindt u ervan dat we dadelijk twintig paragrafen hebben die bij elk Statenvoorstel moeten staan?

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Nou, dat is niet mijn voorstel. Mijn voorstel gaat enkel en alleen over sociale veerkracht en ik denk dat degenen die hier achter de tafel zitten deskundig genoeg zijn om in enkele zinnen aan te geven wat de verbinding is met sociale veerkracht, met welk voorstel dan ook en dat de gedeputeerde Sociale Veerkracht daar dan ook zijn voordeel mee kan doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dan heb ik op mijn beurt een vraag aan mevrouw Schüller. Het voorstel van het CDA op dit punt steunt GroenLinks ook. We hebben een aantal strategische opgaven en het voorstel dat we vandaag bespreken is een van die strategische opgaven. Daarin wordt ook gezegd dat sociale veerkracht niet alleen een doel is, maar ook een middel. Sociale veerkracht is dus een middel om onze strategische opgaven uit te voeren.

De **voorzitter**: En uw vraag was?

Mevrouw **Brunklaus** (GL): En daarom is mijn vraag: waarom zou u het idee niet willen steunen om dat inderdaad bij die voorstellen op te nemen waar sociale veerkracht een middel is om onze strategische opgaven te bereiken?

De **voorzitter**: Het punt is helder. Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Sociale veerkracht is inderdaad een middel voor het meebewegen met demografische verschuivingen van groei en krimp, zo zien wij dat. Waarom wij dat niet bij elk Statenvoorstel willen indienen, is dat we, voordat we het weten, een hele waslijst krijgen, maar ook dat er genoeg onderwerpen zijn waar sociale veerkracht niet aan de orde is. Waarom moeten we dan al die mensen die al hard werken nog harder aan het werk zetten?

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Maar dan heeft u mijn vraag toch niet helemaal goed begrepen. Ik heb het namelijk gehad over de Statenvoorstellen die te maken hebben met de strategische opgaven die dit college zich heeft gesteld om daar expliciet – en dat is dan niet het ganzenbeleid – de paragraaf Sociale Veerkracht in op nemen.

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Alle strategische opgaven zijn onderverdeeld in subopgaven. Dus ik weet echt niet hoe we dat dan verder moeten doen.

De **voorzitter**: Mijnheer Heijmans, u was al onderweg. Eén opmerking en dan wil ik mevrouw Van der Sloot vragen haar betoog te vervolgen.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik ga er zo meteen in mijn termijn ook iets over zeggen. Ik neem aan dat mevrouw Van der Sloot en mevrouw Brunklaus zichzelf toch ook serieus nemen en het als hun taak zien om bij alle voorstellen die hier voorliggen, zonder dat het college dat voor u opschrijft, zelf te bekijken of er aan sociale veerkracht is gedacht en alles is meegenomen. Natuurlijk heeft mevrouw Schüller gelijk. Straks krijgen we Statenvoorstellen met aan het eind de emancipatorische toets, de klimaattoets, de werkgelegenheidseffecttoets enzovoort. Dat is toch zinloos, mevrouw Van der Sloot? Het is toch juist onze taak om te kijken of dit college zo integraal werkt als het beweert? U zegt dat we een gedeputeerde Sociale Veerkracht hebben, maar wat mij betreft hebben we zes gedeputeerden Sociale Veerkracht.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk. Mevrouw Van der Sloot en daarna nog mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Mijnheer Heijmans. Ik denk dat dit voorstel ook uw gedeputeerde en het hele college kan helpen. Het voorliggende programma Sociale Veerkracht is anders dan anders en dat was ook de inzet van dit college. Tegenwoordig wordt dit andersangepakt. Dat betekent ook dat de portefeuille Sociale Veerkracht voor een groot deel vanuit andere portefeuilles wordt gevuld en dat is ook de reden dat het budget anders is ingedeeld en die cross-overs moeten plaatsvinden. Ons doel is het als Staten te kunnen controleren en dat is ook de reden dat wij hier heel serieus met elkaar in deze zaal zitten,

mijnheer Heijmans. Het geeft tegelijkertijd ook de andere gedeputeerden de kans te laten zien hoe zij bijdragen aan dit integrale voorstel en het dossier van deze gedeputeerde. Als ik u was zou ik in uw handjes knippen met dit voorstel.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus mag nog reageren op de heer Heijmans.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Bij deze woorden sluit ik me van harte aan. Ik hoor ook steeds de woorden van de heer Hageman van D66, die in vorige Statenperiodes het constant had over wat het maatschappelijk effect was, het maatschappelijke rendement enzovoort. Hele wijze woorden. Door dit toe te voegen aan het voorstel ...

De **voorzitter**: De heer Hageman beaamt dat, zie ik. Dat is heel goed.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Zomaar ongevraagd zo veel lof toegezwaaid krijgen. Juist daarom is dit ter versterking van met name de strategische opgaven. Uw college vraagt erom.

De **voorzitter**: Uw punt is helder. Heijmans tot slot.

De heer **Heijmans** (SP): Deze stellingname verrast mij van u, mevrouw Van der Sloot, omdat u begint met de terechte vaststelling dat wij vanuit deze toren Brabant niet gaan verbeteren en aanpakken. Nu houdt u toch een pleidooi om dingen op papier te gaan zetten om Brabant te veranderen. Het op papier zetten van dingetjes leidt tot niets, mevrouw Van der Sloot. Dat worden dan van die toetsjes aan het einde van allerlei voorstellen, die plichtmatig nog even gedaan moeten worden. Wij als de Staten moeten daar bovenop zitten.

De **voorzitter**: Uw punt is helder. Ik vraag mevrouw Van der Sloot haar betoog te vervolgen.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Laat het helder zijn, mijnheer Heijmans, we zitten hier om de week bij elkaar, juist om die stukken te lezen, zodat er ook dingen in Brabant kunnen gebeuren, waarover we vervolgens ook weer kunnen besluiten, want dat is uiteindelijk waarvoor we gekozen zijn.

Ik wil doorgaan, voorzitter, met de duidelijkheid die wij nodig hebben op sociale veerkracht en wel op drie onderdelen, namelijk het proces, de samenwerking met gemeenten en de kaders. Ik start met het proces, want wij zijn heel nieuwsgierig hoe dit proces van de lerende en ontwerpende aanpak vorm gegeven wordt. Laat het helder zijn, voor ons als CDA is het belangrijk dat het een eenvoudig proces is, geen bureaucratisch proces, en dat ook kleine en nieuwe organisaties een eerlijke kans krijgen om zich in deze sociale veerkracht te mengen en niet alleen de grote, bekende en professionele organisaties. Graag hoor ik ook hoe de gedeputeerde hiernaar kijkt.

Maar ook nog een heel concrete vraag. We zitten natuurlijk dicht bij het nieuwe jaar en over zes weken gaat dit voorstel, als het dadelijk wordt aangenomen, ook van start. Ik ben benieuwd of de gedeputeerde er al klaar voor is en we op 1 januari kunnen starten.

Dat geldt ook voor de samenwerking met de gemeenten. Ik ben benieuwd of er al gesprekken zijn gevoerd met de verschillende focusgemeenten, hoe die gemeenten hierbij betrokken zullen worden en of er al gesproken is over gemeenschappelijke ambities.

Dan de duidelijkheid die nodig is over de kaders van sociale veerkracht. Op dat vlak hebben wij een vraag en een suggestie voor de gedeputeerde. De vraag is op welke thema's er in 2017 gericht zal worden. Wat zijn de thema's voor 2017? Heeft u daar al een beeld van, want wij merken dat dit ook bij de organisaties speelt. Waar moeten zij op aansluiten? Wat is uw beeld daarbij? Onze suggestie is dat wij eenzaamheid als een groot maatschappelijk probleem zien in de provincie; 38% van de Brabanders, jong

en oud, is eenzaam om allerlei verschillende redenen en we zien dat gemeenten met deze aanpak worstelen. Ik geloof erin dat de lerende aanpak die u voorstelt echt iets kan betekenen voor deze opgave. Daarom dienen we ook een motie in om eenzaamheid als thema op te nemen en als lerende opgave binnen het programma Sociale Veerkracht.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ik ben erg benieuwd hoe u de lerende aanpak ten aanzien van bestrijding van eenzaamheid ziet.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): De lerende aanpak ten aanzien van eenzaamheid is hoe dit kan worden bestreden en je met elkaar kunt onderzoeken wat de middelen of de mogelijkheden zijn om dat grote probleem te lijf te gaan.

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Is dat lerend of bestaat dat al?

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Ik zou willen dat het al bestond, want dan was waarschijnlijk 38% van de Brabanders niet eenzaam.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ik ben het absoluut eens met u eens dat eenzaamheid een belangrijk onderwerp is. Daarover zullen we geen discussie voeren. Waarover ik met u wel een discussie moet voeren, is dat u zegt de sociale veerkracht vanaf nu niet meer vanuit deze toren te bepalen. Wat doet u vervolgens? Bepalen wat het onderwerp is, namelijk eenzaamheid. Zouden wij als provincie en als Provinciale Staten niet eens in eerste instantie moeten zeggen: ga ophalen, ga kijken wat voor projecten er worden ingediend. Ongetwijfeld, mevrouw Van der Sloot, zullen er projecten over eenzaamheid in zitten en dat we aan de hand van de ingediende projecten eventueel nog op een thema eenzaamheid uit kunnen komen kan ik mij voorstellen, maar laten we niet leidend zijn, en luisterend en volgend zijn naar aanleiding van de projecten die vanuit de basis ...

De **voorzitter**: Uw vraag is helder. Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Ik ben erg blij met uw ondersteuning dat dit echt een van de grote maatschappelijke opgaven is waar we in deze tijd tegenaan lopen. De reden dat ik deze opgave wil toevoegen, is dat ik in de stukken zie dat de gedeputeerde spreekt over dé provinciale maatschappelijke opgaven. Als u goed naar mij hebt geluisterd, vraag ik eerst aan de gedeputeerde wat voor hem de grote dé provinciale opgaven zijn. Misschien zit eenzaamheid daar wel bij en dan is het snel duidelijk. En als er dus provinciale maatschappelijke opgaven zijn waarop dit programma is gestoeld, dan stel ik voor dit thema daaraan toe te voegen.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Het bevreemdt mij toch. We hebben twee themabijeenkomsten gehad, waar ik samen met u nadrukkelijk heb gevraagd naar het thema eenzaamheid. De gedeputeerde heeft dat ook zeker niet uitgesloten en heeft toegegeven dat dit best een heel belangrijk onderwerp zou kunnen zijn vanuit de sociale veerkracht. Dus eigenlijk ligt er toch al min of meer een toezegging van wat u wilt. Ik begrijp niet zo goed waarom we die themabijeenkomsten hebben gehad en nu eigenlijk hier toch weer die discussie wordt overgedaan.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Nou, die toezegging heeft u blijkbaar duidelijker gehoord dan ik, maar als die toezegging er is en we dat dadelijk horen, dan ga ik samen met u op de banken staan om te juichen.

De **voorzitter**: Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Ik neem aan dat mevrouw Van der Sloot bekend is met de sociale transitie die er zijn. Is zij dan ook niet van mening dat juist de gemeenten bij uitstek geschikt zijn om de hele complexe problematiek rondom eenzaamheid op te pakken?

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): De gemeenten hebben hier zonder meer een belangrijke rol in en ook wel een eerste rol samen met zorgaanbieders en netwerken die in de gemeenten plaatsvinden, maar wat wij op deze grote opgave zien is dat de gemeenten er zelf ook niet uitkomen. Het is heel ingewikkeld om een oplossing, voor zover die er is, te vinden voor dit probleem. Juist van een lerende opgave, de wijze waarop we sociale veerkracht nu gaan oppakken om dingen uit te proberen in verschillende gemeenten en te kijken wat er werkt en dat verder uit te rollen, zou ik een groot voorstander zijn. Het geeft ons juist de mogelijkheid dit probleem breed aan te vliegen en ik denk dat de provincie daarvoor de juiste maat is.

De **voorzitter**: Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Als we praten over pilots die een provincie zou kunnen ondersteunen, dan kan dat met heel veel zaken. Maar ik denk dat een groot deel van de discussie onder het hoofdstuk Bestuurskracht gevoerd zou moeten worden en niet onder Sociale Veerkracht.

De **voorzitter**: Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Toch nog een vraag aan de heer Hageman. Ik hoorde hem zeggen dat dit een probleem is dat door de gemeenten aangepakt zou moeten worden, maar dat is precies wat sociale veerkracht gaat doen in dit voorstel. In zes, mogelijk zeven, gemeenten worden er pilots gedraaid om op diverse onderwerpen sociale veerkracht te organiseren. Mevrouw Van der Sloot hoor ik alleen maar zeggen: zou dan zo'n speerpunt niet de eenzaamheid kunnen zijn. Volgens mij is dat de enige vraag die zij stelt. Wat vindt D66 daar nu van?

De **voorzitter**: Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Ik denk dat dit niet vanuit de toren georganiseerd moet worden, zoals al eerder is gezegd. Er zal gewoon gekeken moeten worden wat er vanuit de maatschappij opkomt en de provincie vanuit haar kennis en verbindende rol een rol zou kunnen spelen en verder ook bescheidenheid siert.

De **voorzitter**: Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Maar heeft D66 ook een mening over de vraag welke de belangrijkste sociale onderwerpen zijn waarmee de mensen op dit moment te maken hebben?

De **voorzitter**: Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Ik denk dat de tijd voorbij is dat wij als politieke partijen bepalen waaraan het meeste behoefte is in de maatschappij. Wat wij moeten doen, is een platform creëren, een mogelijkheid bieden, dat mensen hun eigen ideeën kunnen aandragen die uiteindelijk ook uitgevoerd moeten worden. Wij moeten bescheidenheid tonen.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voorzitter. Ik zou willen inbrengen dat eenzaamheid op zichzelf een heel belangrijk en ook intens thema is in de provincie, maar wat mij tegen de borst stuit bij deze motie is dat we nu juist een aanpak willen die we met de mensen in de samenleving willen ophalen. Ik zou het vertrouwen willen geven dat daar komt bovendien wat het hardste nodig is. Door nu op voorhand, welk thema dan ook vast te leggen, spreken we dat vertrouwen onvoldoende uit. Voor mij betekent dit dat ik de motie in ieder geval niet kan steunen.

De **voorzitter**: Volgens mij zijn de gedachten op dit punt nu wel gewisseld. Ik zie herhalingen in argumentaties. Daar moet u straks maar over besluiten als de motie voorligt. Mevrouw Van der Sloot wil ik vragen verder te gaan met haar betoog.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Ik ben blij met de directe of indirecte steunbetuigingen dat eenzaamheid in ieder geval een belangrijk thema is.

Ik sluit af, voorzitter. Bij de nieuwe aanpak van sociale veerkracht past ook een andere aanpak, the right to challenge, het recht om uit te dagen en zelf met plannen en ideeën te komen. Brabanders weten heel goed waar ze behoefte aan hebben en hoe zij dat het beste kunnen organiseren. Denk aan de verschillende coöporaties in onze provincie, bijvoorbeeld op het gebied van energie of zorg. Wij denken ook echt dat toepassing van dit middel innovatie binnen sociale veerkracht kan versterken. Daarom dienen wij hiervoor een motie in om the right to challenge te verankeren en uit te werken in het beleid rondom sociale veerkracht. Tot zover, voorzitter.

Motie M1 'Sociale veerkracht in alle Statenvoorstellen'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 18 november 2016;

constaterende dat:

- het programma Sociale Veerkracht expliciet benoemt met andere programma's, maatschappelijke opgaven en projecten cross-overs te willen zoeken;
- er echter geen concrete invulling is gegeven aan hoe de vorming van die cross-overs moet worden

ondersteund;
overwegende dat:

- sociale veerkracht een brede opgave is die vanuit verschillende provinciale perspectieven wordt ondersteund;
- transparantie over de cross-overs van sociale veerkracht gewenst is om de reikwijdte van de inzet te kunnen bepalen;

roepen Gedeputeerde Staten op:

- net als voor internationale zaken in elk Statenvoorstel een paragraaf op te nemen die expliciet benoemt in hoeverre het voorstel de Sociale Veerkracht in Brabant versterkt.

CDA Brabant: Marianne van der Sloot
GroenLinks: Patricia Brunklaus
ChristenUnie/SGP: Hermen Vreugdenhil
Lokaal Brabant: Jan Heijman
Partij voor de Dieren: Marco van der Wel"

Motie M2 'Sociale veerkracht: eenzaamheid als lerende opgave'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 18 november 2016;

constaterende dat:

- meer dan een miljoen Nederlanders sterk eenzaam zijn;
- ruim 38% van de Brabanders aangeeft zich eenzaam te voelen en 8% voelt zich ernstig eenzaam;
- eenzaamheid een verhoogde kans geeft op onder andere alzheimer, hart- en vaatziekten en depressies en daardoor een gevaar is voor de volksgezondheid;

overwegende dat:

- het bevorderen van de gezondheid een belangrijke provinciale opgave is;
- eenzaamheid mede samenhangt met een zwak sociaal netwerk en daardoor tot een gebrek aan sociale veerkracht;

roepen Gedeputeerde Staten op:

de bestrijding van eenzaamheid actief op te nemen als lerende opgave binnen het programma Sociale Veerkracht.

CDA Brabant: Marianne van der Sloot

GroenLinks: Patricia Brunklaus

Lokaal Brabant: Jan Heijman"

Motie M3 'Right to Challenge verankeren in Sociale Veerkracht'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 18 november 2016;

constaterende dat:

- de afgelopen jaren in het kader van de participatiesamenleving veel is veranderd en van burgers meer maatschappelijke participatie wordt verwacht
- het Right to Challenge in verschillende Brabantse gemeenten en in de Tweede Kamer enthousiast is onthaald en ingezet;
- het Right to Challenge een uitdagingrecht is dat burgers de mogelijkheid geeft om de overheid uit te dagen en een deel van de overheidstaken over te nemen;
- dit recht niet inhoudt dat de provincie taken afbouwt;

overwegende dat:

- het Right to Challenge Brabanders uitdaagt om zelf actief met ideeën en plannen te komen rondom sociale veerkracht;
- inwoners van dorpen, steden en de provincie vaak zelf goed weten waar men in hun eigen

- omgeving behoefte aan heeft en hoe dit georganiseerd kan worden;
  - coöperatieve vormen, zoals zorgcoöperatie en energiecoöperaties, dankzij het Right to Challenge aanknopingspunten hebben om actief deel te nemen aan provinciaal beleid;
- draagt het college op:
- het Right to Challenge te verankeren in het beleid rondom sociale veerkracht;
  - Brabanders actief op de hoogte te brengen van het Right to Challenge en ze zo nodig te begeleiden bij het uitoefenen van dit recht,
- CDA Brabant: Marianne van der Sloot
 GroenLinks: Patricia Brunklaus
 Lokaal Brabant: Jan Heijman"

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van der Sloot. De moties 1, 2 en 3 maken nu deel uit van de beraadslaging. Ze zijn al gekopieerd en op de gebruikelijke manier ook in iBabs verwerkt. Dan nu de fractie van de SP, de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik had eigenlijk een korte bespreking van dit onderwerp verwacht na twee keer in een themabijeenkomst, maar ik beluister nu een overigens aardig debat. Wat mij in die zin wel verrast is dat ik hoor praten over zaken waarvan ik denk: jammer dat we daarover bij de themabijeenkomsten niet hebben gediscussieerd. Maar ja, beter laat dan nooit, mevrouw Van der Sloot. Voorzitter. Laat ik heel duidelijk stellen: hoe gek het ook klinkt, maar wij steunen het programma Sociale Veerkracht van onze gedeputeerde volledig. Wij realiseren ons echter ook dat het een heel groot experiment is en ook een heel grote beleidswijziging. En dat je eigenlijk best wel lef moet hebben om dit te doen en een van de dingen die in ieder geval is vereist, is dat je durft en bereid bent los te laten. Ik vind het toch jammer om in dit debat te moeten constateren dat we het daar nog steeds heel erg moeilijk mee hebben. Dat we het nog steeds heel erg moeilijk vinden om te zeggen: nu zijn de mensen waar het om gaat aan het woord; nu gaan we kijken wat er voor ideeën opborrelen om dan vervolgens te bekijken hoe wij die kunnen ondersteunen en hoe de goede experimenten over het Brabantse land kunnen worden verspreid.

De **voorzitter**: Interruptie Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ik heb een korte vraag aan de heer Heijmans. U hebt een aantal dingen gehoord van het CDA en de VVD. Wat vindt u eigenlijk van de term 'liberale veerkracht', die door de VVD is gebruikt? Hoe kijkt u daar als coalitiepartner naar? Want zij interpreteren het voorstel blijkbaar toch wel anders.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): U moet het maar zo zien, wij hebben er in de coalitie een enorm gevecht over gehad. En uit het feit dat het voorstel sociale veerkracht heet, kunt u concluderen wie er heeft gewonnen.

De **voorzitter**: De heer Heijmans vervolgt nu verder. Mevrouw Van der Sloot. Mag ik stilte in de zaal? Ik wens u er ook nog even attent op te maken dat enige vorm van applaus en op tafels bonken niet is toegestaan in deze zaal. Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Ik ben blij dat de heer Heijmans aangeeft dat het goed is als mensen zelf met ideeën komen. Hoe rijmt u dat dan met de uitspraken van de gedeputeerde, zoals gisteren nog,

dat alle projecten die met sociale veerkracht te maken hebben, gekoppeld moeten zijn aan de provinciale opgaven?

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dat lijkt mij heel logisch. Als wij projecten steunen en subsidiëren, dan moeten die wel passen binnen ons sociaal beleid. We gaan geen zaken doen waarvan wij hebben vastgesteld die niet te willen. Dat doen we op elk beleidsterrein. Wij geven alleen geld en steunen alleen organisaties, waarvan wij denken dat het goed is voor de Brabantse bevolking. Mij lijkt het heel logisch dat dit een randvoorwaarde is.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Betekent dat dan dat we sociale opgaven, in eerste instantie geen provinciaal thema, dat we die wel of niet gaan doen?

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ik had die discussie eigenlijk nu niet willen voeren, want dan maak ik met name de VVD wakker. Uit het feit dat wij hier 12 miljoen euro hebben voor het programma Sociale Veerkracht kunnen we vaststellen dat dit voor iets is wat eigenlijk voor onze provincie geen kerntaak is. Daarom ben ik er ook trots op dat wij dit hier in Brabant toch gaan doen. Er zijn provincies die daar veel minder aan doen. Ik durf zelfs te zeggen: provincies die er niets aan doen. Er zijn er ook die er meer aan doen, maar die hebben misschien nog meer aan Essent verdiend.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Mijnheer Heijmans. U geeft aan dat het wel moet passen binnen onze regels die we met elkaar hebben afgesproken. Maar dan pakt u toch ook uw invloed vanuit dit huis en niet de initiatieven van onderop? Want er zijn misschien wel heel innovatieve Brabanders die iets nieuws toevoegen aan uw beleid. Ik kan mij dat trouwens heel goed voorstellen.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Het moet passen in ons kader van sociale veerkracht en dat is onder andere het tegengaan van de tweedeling. Mevrouw Schüller heeft het over de gevolgen die krimp kan hebben voor mensen, vroeger noemden we dat gewoon leefbaarheid. Ik vind 'sociale veerkracht' toch eigenlijk wel een mooi woord voor leefbaarheid. Maar binnen die kaders moet het wel gaan. Wij gaan geen industriële innovaties vergoeden vanuit sociale veerkracht, ook al zijn de ideeën nog zo leuk.

De **voorzitter**: Roks.

De heer **Roks** (PVV): We hebben het over initiatieven van onderop. Dat is de kracht van sociale veerkracht, zoals de gedeputeerde dat voorstelt. Maar u zegt: als het niet past met datgene wat we in het gouden boekje hebben afgesproken, dan gaan we het niet doen.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Nee, het moet passen binnen de sociale veerkracht. U moest eens weten wat er allemaal voor initiatieven zijn. Dat wil toch niet zeggen dat elk initiatief van onderaf in principe door ons gesubsidieerd of gesteund zou moeten worden. Het moet wel passen in onze visie op sociale veerkracht, tot het verbeteren van de leefomstandigheden van mensen die het misschien net iets moeilijker hebben en die – om de VVD nog maar eens bij te vallen – in krimpgebieden wonen enzovoort.

De **voorzitter**: Het punt is helder. Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ik heb een vraag voor de heer Heijmans. U bent er trots op dat Brabant 12 miljoen euro uittrekt voor leefbaarheid, sociale veerkracht of hoe je het ook wilt noemen. Er zijn provincies die veel meer doen, zoals de provincie Limburg. Wat vindt u daar eigenlijk van? Brabant is stinkend rijk, als provincie hebben we behoorlijk spek op de botten.

De **voorzitter**: En uw vraag was?

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Die komt eraan. We trekken voor een economisch programma 150 miljoen euro uit en voor sociale veerkracht welgeteld 12 miljoen euro. Vindt u nu echt dat wij daar zo veel aan uitgeven?

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, mevrouw Brunklaus. Voor een provincie die niet als kerntaak het sociale domein heeft vind ik dat wij daar best trots op mogen zijn. Er wordt hier door vele fracties maar al te vaak gezegd: aan datgene wat niet onze wettelijke taak of onze kerntaak is doen wij niets. En dan vind ik het verschil tussen niets en 12 miljoen euro best wel groot.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Met een college waarin zowel de PvdA als SP en D66 zit zou ik denken: vindt u 12 miljoen euro werkelijk echt voldoende voor sociale veerkracht? Kunt u antwoord geven op de vraag of u dat voldoende vindt of niet?

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Kijk, mevrouw Brunklaus, voldoende zou zijn als we zo veel geld kunnen uittrekken dat we vanaf morgen alle voedselbanken kunnen sluiten, omdat ze overbodig zijn. Dan is misschien 2 miljard euro nog niet voldoende. Voldoende is het nooit. Zolang er nog problemen zijn is het misschien nooit voldoende. Maar binnen onze mogelijkheden en gezien onze mogelijkheden, denk ik dat 12 miljoen euro een heel aardig bedrag is. U kunt natuurlijk zeggen dat het niet genoeg is, maar bij de begrotingsbehandeling heb ik van u geen dekkingsvoorstel gezien om meer uit trekken voor sociale veerkracht.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Ik wilde even terug naar de vraag die de heer Heijmans aan de Statenfracties stelde. Hij vroeg of de gedeputeerde het vertrouwen kreeg om hier met voorstellen te komen.

Ik wil hem dat vertrouwen graag geven, maar als ik de zaal in kijk, dan is er toch wel sprake van een tweedeling in de Staten. Er zijn Statenleden die zeggen liberale veerkracht of sociale veerkracht. Ik hoorde u zojuist heel duidelijk zeggen: nee, wij gaan voor de analyse om een tweedeling in de samenleving tegen te gaan. Kunt u dat de gedeputeerde helder en scherp meegeven als kader, zodat we ook het vertrouwen hebben dat van daar ook die voorstellen worden gedaan die met name tweedeling tegengaan in plaats van de liberale voorstelling richting krimp en groei?

De **voorzitter**: Ja. De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Volgens mij maakt u de tegenstelling groter dan die is. Volgens mij heb ik het programma Sociale Veerkracht heel goed gelezen en wordt daarin heel duidelijk gemaakt wat het uitgangspunt is en dat is die tweedeling. Laten we eerlijk zijn, mijnheer Vreugdenhil, als wij hier in Nederland geen armoede zouden hebben en geen situaties waarin mensen verstoken zijn van vervoer enzovoort, als we die problemen niet zouden hebben, dan zouden we ook geen programma Sociale Veerkracht hebben. Het is gericht op en bedoeld voor mensen die om wat voor redenen dan ook in een minder gunstige situatie zitten. Dat kan zijn armoede, maar dat kan ook een sociaal leven in eenzaamheid zijn. Daarom ben ik ook zo blij – en ik hoop dat u dat met mij van mening bent – dat we in deze provincie eindelijk erkennen dat we ook aandacht durven te hebben voor de middelgrote gemeenten in plaats van altijd maar gericht te zijn op de Brabantse grote vijf.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Ik ben het helemaal met u eens, mijnheer Heijmans, alleen heeft de VVD-fractie de vraag voorgelegd, waaruit blijkt dat zij het vraagstuk anders ziet. Daarom een helder en scherp antwoord en op basis daarvan kunnen wij de gedeputeerde ons vertrouwen geven als een meerderheid van de Staten daarin die lijn volgt.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil.

De heer **Heijmans** (SP): Daar gaan wij samen met veel plezier aan werken, mijnheer Vreugdenhil.

De **voorzitter**: Heijmans gaat verder.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. In de themabijeenkomsten, maar ook tijdens de laatste begrotingsbehandeling, hebben we heel uitgebreid uitgesproken over de positie en de situatie van de netwerkorganisaties. Ik begrijp dan ook heel goed dat het voor die netwerkorganisaties schrikken is, dat het moeilijk is en onzekerheid geeft om van een structurele subsidie over te gaan naar een subsidie op projectbasis. Toch moet ik zeggen, voorzitter, dat gezien de organisaties waarmee ik heb gesproken ik mijn respect en waardering moet uitspreken voor het feit dat zij allemaal hebben uitgesproken het te snappen en hun stinkende best te zullen doen er iets van te maken en er ook eigenlijk best wel zin in te hebben. Ik zou die organisaties nog eens nadrukkelijk willen zeggen dat het volgens mij van geen een fractie in deze Staten de bedoeling is dat de stekker uit een van die organisaties gaat of dat er hier op wordt gewacht dat een van die organisaties hun vrijwilligers verliest en het fout gaat. Ik doe een beroep op de gedeputeerde om daar nauwlettend op toe te zien en gebruik te maken van zijn budget dat hij heeft. Maar ook aan de bel te trekken als, ondanks dat alles, dreigt dat door onze besluitvorming een van deze organisaties kopje onder zou gaan en wij daar in ieder geval over geïnformeerd worden. Overigens reken

ik erop dat die organisaties wel naar ons zullen komen als dat toch mocht gebeuren. Ik verwacht dat echter niet, voorzitter.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Sloom.

Mevrouw **Van der Sloom** (CDA): Wat is uw definitie van kopje onder gaan?

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Kopje onder gaan is dat besturen niet meer kunnen besturen en vrijwilligers weglopen, waardoor de organisaties doodbloeden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloom.

Mevrouw **Van der Sloom** (CDA): Betekent dat een grote contributieverhoging, omdat bepaalde zaken nu anders gefinancierd moeten worden?

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Een grote wat? Contributieverhoging voor wie?

Mevrouw **Van der Sloom** (CDA): Het zijn allemaal verenigingen met leden en op grond van nieuw beleid kan daar een contributieverhoging tegenover staan.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Natuurlijk. Als het gevolg zou zijn dat contributies verhoogd moeten worden om hun werk te kunnen blijven doen, dan zou dat kopje onder gaan kunnen betekenen. Maar er zijn ook organisaties, zoals u misschien weet, die een stevige reservepositie hebben en niet zo snel kopje onder zullen gaan. Ik denk dat wij met zijn allen mogen vaststellen dat dit gemeenschapsgeld, geld van de provincie is geweest en best gebruikt en ingezet mag worden. Vandaar ook dat wij zo nadrukkelijk hebben gepleit voor maatwerk, want de ene organisatie is nu eenmaal niet de andere. Er zitten grote verschillen.

De **voorzitter**: Het punt is duidelijk. Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voorzitter. Ik kan mij best aansluiten bij maatwerk en ik vind ook dat organisaties met een eigen vermogen dat daarvoor ook moeten kunnen gebruiken, maar er zijn ook organisaties die dat niet kunnen. Vorige week hebben we hier met zijn allen in de Statenzaal de begroting behandeld en daarbij was sprake van veel licht tussen uw amendement en dat van het CDA en GroenLinks, ongeveer 800.000 euro. Nu proef ik dat u toch meer ruimte wilt scheppen dat er, als zo'n vereniging ..., als we het niet redden binnen het budget van uw amendement, meer geld voor vrijgemaakt zou mogen worden?

De **voorzitter**: De vraag is helder. Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ik sluit niets uit en ik zeg niets toe, mevrouw Brunklaus. U zegt dat het verschil 800.000 euro was, maar dat is niet zo. Het verschil was dat u zei ze een jaar te willen laten doorgaan. In

feite vandaag geen besluit nemen. Ja, wel besluiten dat we iets gaan doen, maar tegelijkertijd besluiten dat we het toch maar niet gaan doen. Daar ben ik niet op uit. Ik vind dat we duidelijkheid moeten durven creëren en deze stap nu moeten durven zetten. De woorden 'nooit of te nimmer' of 'principeel' gebruik ik niet. Er kunnen zich onverwachte situaties voordoen, waarbij ik zeg altijd met mij te kunnen komen praten, zonder dat ik zeg: ga er nog maar eens rustig 10.000 euro overheen, gedeputeerde.

De **voorzitter**: Duidelijk. Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ik vind het heel fijn om dat nu van u te horen, want vorige week gaf u een heel ander antwoord. Als ik u zeg dat er 800.000 euro tussen zit, dan is dat tussen het amendement aan bedrag van ons en dat van u, dat is gewoon een feit. Maar als wij met elkaar kunnen afspreken – want volgens mij willen we hetzelfde – dat de organisaties, zoals de Vereniging Kleine Kernen, niet kopje onder mogen gaan en wij aan hun kant staan en ervoor te zorgen dat dit niet hoeft te gebeuren, dan vinden wij elkaar.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dan vinden we elkaar zonder dat ik hier zeg dat het bedrag van 260.000 euro zomaar omhoog kan.

De **voorzitter**: Goed. De heer Heijmans komt nu tot een afronding.

De heer **Heijmans** (SP): Nog even de moties van het CDA ten aanzien van veerkracht in alle Statenvoorstellen. Ik zou dat echt niet doen; ik ben benieuwd hoe we straks sociale veerkracht mee zullen nemen bij de verantwoording van de fractiebudgetten bijvoorbeeld. Mij lijkt het een beetje moeilijk te kunnen zeggen wat daar de sociale veerkracht aan is. Nogmaals, het gaat er niet om dingetjes op papier te zetten, het gaat erom dat het bij deze gedeputeerden allemaal in het hoofd moet zitten, zelfs bij mobiliteit of misschien wel vooral bij mobiliteit, dat sociale veerkracht een wezenlijk en belangrijk onderdeel is.

De **voorzitter**: Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Dank u, mijnheer Heijmans. Maar waarom doen we dat dan wel bij internationale zaken? Wat is dan internationale zaken aan uw fractiebudget?

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Wat zegt u?

De heer **Deryckere** (CDA): Nou, onder elk Statenvoorstel staat een kopje 'internationale zaken', zoals deze Staten ook hebben besloten. En ook daar is het niet altijd van toepassing, maar ook daar nodigen we het college uit om erover na te denken.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Nou, mijnheer Deryckere, dat ik niet eens weet dat het er boven staat, daaruit mag u concluderen hoe belangrijk het is dat er staat. En dan staat er straks ook nog sociale veerkracht bij

en wat hebt u dan gewonnen? Volgens mij helemaal niks. We hebben dan een doekje voor het bloeden, zoals dat zo mooi heet.

Voorzitter. Ten aanzien van die eenzaamheid wil ik nog eens benadrukken – ik heb dat ook de gedeputeerde in de commissie gezegd – dat dit een enorm belangrijk thema is. Mochten er projecten komen in die zin en mocht u zeggen dat er door de mensen in de provincie inderdaad projecten aangedragen worden over dit thema, zou het dan mogelijk zijn dat dit misschien een thema kan worden vanuit de provincie? Volgens mij is daarop toen 'ja' gezegd, mevrouw Van der Sloot. Ik zou haar willen vragen daar nog eens duidelijk over te zijn.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Heijmans** (SP): Als laatste voorzitter, maar dat moet u maar in tweede termijn uitleggen, is het hele programma Sociale Veerkracht 'right to challenge'. Het daagt de mensen uit met ideeën te komen.

De **voorzitter**: Uw spreektijd is op. De heer Roks van de fractie van de PVV dan nu.

De heer **Roks** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Het dossier Sociale Veerkracht ligt hier voor, maar wat het college nou concreet wil gaan doen en vooral waarom, maakt het op geen enkele manier duidelijk. Het voorstel bevat een enorm gehalte aan wollige taal en vage vergezichten, zonder tot ook maar één concreet actiepunt te komen. Ook in de beantwoording op onze technische vragen, voorzitter, waarin de PVV nadrukkelijk vraagt om concreetheid, wordt volstrekt niets concreet gemaakt.

Voorzitter. Er dient zich nog een ander bezwaar aan tegen dit voorstel, ik heb het al eerder gehoord in de bijdragen van andere sprekers. Met dit Statenvoorstel wordt het sociaal domein namelijk weer tot een kerntaak verheven van deze provincie en dat behoort het absoluut niet te zijn. Het versterken van de veerkracht in de samenleving – hoe fantastisch klinkt dat –, het benutten en laten groeien van sociale veerkracht om maatschappelijke opgaven te versnellen, verduurzamen en draagvlak te creëren. Dat is nog eens een prachtige volzin, nietwaar? Sociale veerkracht is een wetenschappelijk begrip dat hier misbruikt wordt om mensen in een hokje te stoppen en ze koste wat kost in een bepaalde richting te bewegen. De sociale veerkracht waar dit college op doelt, is niet de sociale veerkracht waar de PVV achter kan staan.

De **voorzitter**: Interruptie Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Wat vindt u dan van de term 'liberale veerkracht', zodat mensen niet in een hokje worden geduwd?

De **voorzitter**: Roks.

De heer **Roks** (PVV): Laat u het daar eerst maar eens in uw eigen coalitie over hebben, mevrouw Schüller, en kom dan nog eens terug als u daar draagvlak voor heeft gekregen. Momenteel ligt het onderwerp sociale veerkracht voor.

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): We zullen dadelijk bij de stemming zien of de coalitie eenheid heeft.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Ja, maar dan gaat het over sociale veerkracht, mevrouw Schüller. En daar hebben we het vandaag over.

Sociale veerkracht, een begrip uit de wetenschap, zou moeten duiden op het herstellen en aanpassen van gebeurtenissen of omstandigheden die op mensen afkomen. We hebben het dan over treurige levensgebeurtenissen, economische tegenspoed, werkeloosheid, natuurrampen en dergelijke. Sociale veerkracht is in dat licht een maatstaf die iets zegt over hoe mensen die narigheid te boven kunnen komen en welke hulpbronnen zij daarvoor kunnen aanboren. Dat kan dan gaan om economische middelen of wellicht een sociaal netwerk. U geeft een behoorlijke kwalificatie van gebieden, zoals West-Brabant, maar u geeft daar totaal geen onderbouwing voor. Het leefklimaat verandert, geeft u aan, maar hoe komt dat toch?

Geacht college. Het leefklimaat in Nederland is anders geworden, omdat de politieke elite al meer dan vijftig jaar grenzen wijd openzet voor zielige mensen die andere ideologieën aanhangen. De argumenten bij toegang tot hulpbronnen, daar vliegt u volledig uit de bocht. Men moet volgens u de beschikking hebben over inkomen, opleiding, werk en zelfs woonkwaliteiten. Dit, voorzitter, is voor de PVV echt het bewijs dat dit college alleen de elite wil bedienen en de overige Brabanders echt buiten de invloedssfeer wil houden. Het aanboren van hulpbronnen zit in een goede communicatie en de wil om mensen te bereiken. Wat echt mensonterend is, is dat u risico's ziet en een belemmering bij een stapeling van achterstanden. Ik verzin het niet, voorzitter, het staat in het voorstel.

De **voorzitter**: Interruptie Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Ik zit mij toch af te vragen of de PVV het stuk wel heeft gelezen en begrepen. Wij willen juist de omslag maken van het denken van hier naar wat er in de maatschappij gebeurt. Volgens mij is dat toch iets wat we met zijn allen zouden willen, behalve dan misschien de PVV.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Wij willen heel veel, mijnheer Hageman, en het zou u sieren als u met ons mee kon denken, want dan zou er namelijk echt iets gebeuren voor de Brabander. Wat hier voorligt is niks concreet en daar kan de Brabander helemaal niets mee.

De **voorzitter**: Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Ik denk dat de Brabander hier alles mee kan. Het is denk ik niet een kwestie van het niet met u mee kunnen denken, maar niet met u mee willen denken.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Dat is fijn. We zullen het zien. Wat men hier eigenlijk aantreft is: u weet van niks, laat het ons als politiek maar verzinnen. Op de netwerkdag in Tilburg is dit echt duidelijk geworden dat de provincie wel woorden als participatie kiest, maar daarbij niet de vereiste daden laat zien. Het veld spreekt zelfs over de provincie als bemoeial. Van veranderingen zegt uw plaatsjesboek met ondertitels: deze zijn alleen realiseerbaar wanneer ze kunnen rekenen op de betrokkenheid, het draagvlak en de innovatiekracht van de Brabantse samenleving. Wordt hier eigenlijk niet bedoeld dat het geen bedoeling heeft om mensen een andere mening te laten hebben? De sociale veerkracht waarop dit college duidt, maar verzuimt te benoemen in het Statenvoorstel, is hoe het de maatschappelijke weerstand tegen het door

het kabinet en het college opgedrongen klimaatbeleid, de eurofilie en het immigratie- en asielbeleid in een quasi sociaal jasje wil stoppen.

Voorzitter. De weerbaarheid van mensen, uitgedrukt in termen van hun economische status en opleidingsvermogen, is geen weerbaarheid tegen tegenslag die mensen overkomt, maar het soort weerbaarheid dat mensen koest houdt. En dat is wat u nastreeft.

De **voorzitter**: Interruptie Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Voorzitter. Ik hoor de heer Roks van alles zeggen over sociale veerkracht wat vooral niet moet. Hè, uit de stukken. Wat zou u wel willen doen?

De **voorzitter**: Roks.

De heer **Roks** (PVV): Sociale veerkracht is initiatieven nemen van onderop, maar dan wel met de juiste kaders en het moet dan wel ergens over gaan. Hier wordt alleen maar een hoop bla bla geschreven, waar een inwoner van Brabant niets mee kan doen en op het moment dat hij met initiatieven komt, dan kan er hier nog van alle kanten willekeur worden toegepast, mevrouw Schüller, omdat niet concreet gemaakt is waarover het moet gaan. Welke initiatieven? De heer Heijmans merkte op: als het maar past binnen ons geweldig gouden boekje dat we hebben afgesproken.

De **voorzitter**: Dat is duidelijk. Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Voorzitter. Ik wil de heer Roks vragen drie kaders te noemen, waarvan hij denkt dat we dan wel aan de slag kunnen met elkaar.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): De kaders. Dan moet het gaan op inhoud en volgens mij zijn we hier bij elkaar om mensen uit te dagen mee te denken over sociale veerkracht. Wat nu gebeurt met dit document, mevrouw Schüller, is dat wij de mensen opleggen wat te moeten denken. Er is totaal geen keuze en nog erger is dat het wetenschappelijk onderbouwd wordt, zogenaamd 'wetenschappelijk', om mensen klein te houden. Ik heb het vandaag nog gehoord: het gaat namelijk niet over sociale veerkracht, het gaat over tweedeling. En dat ziet u over het hoofd. U hebt zelf betoogd: krimp en groei. Maar daar gaat het voorstel niet over.

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Ik had gedacht met u over de inhoud te kunnen praten, maar ik kan eigenlijk alleen maar vaststellen dat u een volstrekt ander stuk heeft gelezen dan ik. Het gaat juist wel degelijk over wat van onderop komt en dat is nu juist wat we anders willen gaan doen.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Dan mag u mij vertellen welke echt concrete zaken er voor de Brabander in staan, waar hij mee kan komen en waar hij aan de hand van zijn voorstel en zijn initiatief in kan delen.

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Wij willen die concrete voorstellen juist niet doen, omdat we de Brabander willen vragen waarin hij door ons gesterkt, geholpen en ondersteund wil worden. We zeggen niet wat hij moet doen en dat is wel een heel wezenlijk verschil tussen u en mij.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Voorzitter. Wat wij willen als PVV is dat een initiatief aan een meetlat kan worden gelegd, waardoor men kan zeggen dat het kans van slagen heeft in de maatschappij. Hier speelt een thema, niet gebonden aan welke gemeente dan ook, maar puur aan een thema.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Wie gaat die meetlat vaststellen, mijnheer Roks?

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Kijk, mooi dat u dat zegt, mijnheer Heijmans. Ik had dat namelijk van het college verwacht en niet dat het een hoop bla-bla in het boekje zou opnemen, maar dat er echt meetbare meetlatten gemaakt zouden worden.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dat is toch wel heel typisch, want u verwijt mij dat ik zeg dat mijn meetlat ons programma Sociale Veerkracht is. En als ik dat zeg, dan verwijt u mij dat ik wil uitmaken waaraan die initiatieven moeten voldoen. U spreekt uzelf in 2 zinnen 26 keer tegen. Ik vind dat een compliment waard.

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Mevrouw Schüller vroeg er drie, maar ik zal al blij zijn als u één meetbaar punt noemt, zodat ik in ieder geval niet alleen maar bla-bla hoor.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Een meetpunt zou kunnen zijn draagvlak in de omgeving. Het kan niet zo zijn dat er één initiatief van één burger omarmd gaat worden, maar de heer Heijmans heb ik horen zeggen het initiatief te willen toetsen aan het beleid, zoals het hier in huis gaat. Dat is wat ons niet voorstaat, we moeten de initiatieven loslaten op de problematiek die in de regio speelt.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Een vraag aan mevrouw Knoet, die aangeeft dat alles van onderop moet komen en mensen moeten aangeven waarmee ze willen komen. Dat gaan we doen in sociale veerkracht. Maar we krijgen nu zaken te horen, zoals een project voor het opzetten van vrijwilligerswerk, belastingondersteuning of een natuurnetwerk, en die worden allemaal afgewezen, omdat die niet passen in het provinciale beleid. Hoe vertaalt u dat dan met uw visie dat alles wat van onderop moet komen, moet kunnen?

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Wij hebben in het programma gekaderd wat we steunen wat van onderop komt, want als men nu bedenkt een nieuwe luchthaven te willen of wat dan ook, doen we dat ook zomaar niet. Dus de kaders zijn wel aangegeven, maar binnen die kaders gaan wij het niet invullen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Dan mag ik hopen dat u het ook met mij eens bent dat we in ieder geval duidelijke kaders moeten hebben voor die organisaties en thema's waarmee ze volgend jaar aan de slag kunnen. Nu weten ze echt niet waarop zij iets kunnen indienen en waarin zij hun tijd moeten steken, zodat ze het volgend jaar ook kunnen gaan doen.

De **voorzitter**: Met het oog op de orde van het debat wil ik de heer Roks vragen zijn betoog te vervolgen. We zijn nog niet eens aan het einde van de eerste termijn en ik wil de balans een beetje bewaren tussen de eerste en de tweede, die hopelijk dan wat korter kan zijn. Ik geef graag wat ruimte, maar ik doe nu een beroep op u om de interrupties echt tot het hoogstnoodzakelijke te beperken. En de heer Roks vraag ik om verder te gaan met zijn betoog en hij heeft nog ongeveer een minuut spreektijd.

De heer **Roks** (PVV): Voorzitter. Het feit dat er zoveel interrupties zijn en zoveel discussie ontstaat, betekent gewoon dat het voorstel van geen kanten deugt, want dan zouden we het allemaal omarmen en zouden ook de coalitie en de oppositie gearmd verder gaan.

Kortom, voorzitter, in de themabijeenkomst ging het voornamelijk over geld. Wij willen een nieuwe politiek en vinden dat een betrouwbare overheid moet doen wat zij belooft en dan gaat het dus ook op het gebied van geld veranderen. De gedeputeerde heeft in ieder geval een hoop chaos in het veld teweeggebracht en wat ons betreft kan hij dat zelf oplossen.

Voorzitter. Deze provincie vraagt niet om ideeën over sociale veerkracht, maar echt om een andere overheid.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): U zegt dat de gedeputeerde een hoop chaos heeft veroorzaakt in het veld en dan doelt u daarbij op de netwerkorganisaties. Vertelt u eens wat u met de structurele subsidie van die organisaties had willen doen.

De **voorzitter**: De heer Roks.

De heer **Roks** (PVV): Volgens mij vinden wij elkaar op die weg. Wij willen af van het subsidieslurpen, dat weet u. Alleen de manier waarop uw gedeputeerde daaraan invulling heeft gegeven, is veel onrust kweken. Er zijn diverse data genoemd, de een zegt mei en de ander juni, en dan zou je je kunnen voorbereiden. Wat voor ons leidend is geweest, is dat hij zegt dat er niemand gaat omvallen. Wij willen wel degelijk stoppen met het subsidieslurpen en zeker het getrapte subsidieslurpen.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dus u zou dezelfde chaos veroorzaakt hebben en ik begrijp dan helemaal niet waarom u beide amendementen bij de begrotingsbehandeling niet hebt gesteund. Als u vindt dat deze

gedeputeerde door zijn snelheid die chaos veroorzaakt heeft, dan had u daar met steun van het amendement van het CDA of dat van ons nog iets aan kunnen doen. U hebt dat echter niet gedaan.

De **voorzitter**: De heer Roks rondt af.

De heer **Roks** (PVV): Voorzitter. Ik heb inmiddels afgerond, maar ik wil nog een antwoord geven. Ik heb de heer Heijmans in ieder geval tijdens de begrotingsbehandeling eerst geld zien geven zonder dit beleidsstuk te hebben goedgekeurd.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Roks voor zijn bijdrage. Ik geef dan graag het woord aan mevrouw Meeuwis van de fractie van D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. D66 wil werken aan een optimistisch Brabant. Aan een provincie, waarin mensen elkaar en de overheid vertrouwen. Met kansen voor iedereen, want samen staan we sterker. D66 stemt dus van harte in met de ambitie van dit college om de sociale veerkracht in Brabant te versterken. Of zo u wilt, de sociaal-liberale veerkracht. Vooral omdat wij met en door die kracht allerlei maatschappelijke opgaven kunnen realiseren en dat kan versneld worden. Door de veerkracht slim te benutten creëer je gemakkelijker draagvlak en laat je groeien.

D66 vindt het sowieso belangrijk om te komen tot een andere, nieuwe manier van werken van een overheid die zich ontwikkelt van centrale beleidsbepaler naar een overheid die ruimte biedt aan burgerparticipatie en groeit naar overheidsparticipatie bij initiatieven vanuit de samenleving. Oftewel: van opgelegde naar oprechte participatie.

De **voorzitter**: Interruptie Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Evenals bij de heer Heijmans vraag ik u wat u vindt van het feit dat de VVD het had over liberale veerkracht. Ik hoor u die term namelijk ook bezigen. Het antwoord van de heer Heijmans was dat de SP de meerderheid mee had, maar als ik nu ga tellen, dan vraag ik mij toch af wat hier is gebeurd. Is dit voorstel dat voorligt wel gedragen door de hele coalitie?

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik maak hetzelfde grapje als in de themavergadering: de VVD als liberale partij en ook D66 als liberale partij, maar dan wel een sociaal-liberale partij. Vandaar dat ik zei dat het ons niet uitmaakt; we hebben het over veerkracht, over kracht in de samenleving, over eigen kracht, het maakt niet uit welke naam je het beestje geeft.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Heeft u ook enig idee wat voor effect begrippen als liberale veerkracht of sociale veerkracht op de bevolking van Brabant hebben?

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik heb een goed beeld van wat wij bedoelen met de kracht van de Brabanders en de kracht in de samenleving, wat we daarmee kunnen en wat we daarmee willen. Daar gaat volgens mij dit hele voorstel over en daar willen wij aan werken.

Voorzitter. Bestuurders en ambtenaren hebben een belangrijke rol bij het mogelijk maken van initiatieven, verbinden en faciliteren. Ruimte geven zonder over te nemen, kansen zien in plaats van belemmeringen. Geen nee, tenzij, maar ja, mits. Een klimaat scheppen waarin organisaties elkaar enthousiasmeren en vanzelf gaan samenwerken. De Brabantse aanpak.

Vernieuwen en kansen voor iedereen creëren is belangrijk en vinden wij uiteraard zeer positief, maar het is ook spannend, een leerproces voor iedereen. Experimenteren en durven.

D66 heeft respect voor het lef – het woord viel zojuist ook al bij de SP – dat gedeputeerde Swinkels toont door af te stappen van subsidieautomatisme. En let op, dat wil dus niet zeggen dat wij geen waardering zouden hebben voor alle goede dingen die gebeuren. Wij trappen dus niet op de rem, dat zou veel te kort door de bocht zijn. Goede projecten krijgen van ons nog steeds volop kansen en waardering, maar we zijn in transitie. Je ziet, ook in Brabant, een verschuiving van een bolwerkmaatschappij naar een netwerkmaatschappij. We gaan dus van ouderwetse bolwerken naar vernieuwende netwerken. En ik wil nog maar eens benadrukken wat in het document Sociale Veerkracht zo duidelijk staat geschreven. Ik citeer een stukje hieruit. “Sociale veerkracht is vooral een zaak van Brabanders zelf, ondersteund door gemeenten.”

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor een beetje vanuit het verhaal van D66 dat u zich afzet tegen datgene wat er in het verleden was. In de commissie gebruikte u ook al het woord ‘bolwerk’. Wat vindt u een bolwerk? Wat zijn die bolwerken waar u op doelt waarvan we afscheid moeten nemen?

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik heb het over de oude manier van denken en werken ten opzichte van de vernieuwende manier waar we nu mee bezig zijn.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Maar dat is geen antwoord op mijn vraag. Toen u op dat moment het woord ‘bolwerk’ noemde, zag u wat voor emotie dat opriep. Ergens heeft u in het hoofd dat het bolwerken zijn die moeten worden afgebroken. Maakt u eens concreet wat die bolwerken zijn waarvan we af moeten en die in de nieuwe transitie waarin we zitten geen rol meer kunnen spelen.

De **voorzitter**: Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): U vraagt wat de bolwerken zijn, maar ik heb het over de manier hoe daarmee om te gaan. De tweedeling, die er ook is, dus de oude manier van werken en de nieuwe manier van werken. Er zijn tal van organisaties die zeggen over te stappen van bolwerken naar netwerken.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Dan in aanvulling hierop. Welke organisaties werken dan volgens u op de oude manier?

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Bijna hetzelfde antwoord als bij de heer Vreugdenhil. Ik heb het niet over specifieke dingen, ik heb het over de manier van denken en werken.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Als ik u dit echt hoor zeggen, dan heeft u organisaties voor ogen, dus dan mag u die hier ook wel noemen. Daarvoor zijn wij hier ook samen in deze zaal.

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik heb zojuist al gezegd respect te hebben voor de manier waarop dit college afstapt van subsidieautomatisme. Misschien zegt dat genoeg.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Organisaties moeten altijd maar blijven vernieuwen, maar het gaat toch om het resultaat. Als organisaties goed functioneren, moeten ze gewoon gesteund kunnen worden. Krijgen we in uw optiek ook hetzelfde als bij het podium voor de kunsten dat organisaties die zorgen voor perfecte dans nu geen steun meer krijgen?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik hoor de heer Van der Wel het hebben over steun, maar volgens mij heeft hij het over geld. Organisaties waarbij goede dingen gebeuren krijgen onze steun, ik heb dat zojuist ook al gezegd. Daar hebben wij waardering voor, maar dat is iets anders dan dat de provincie automatisch subsidie geeft. Ik kom daar nog op terug, maar het gaat erom op welke manier je wilt ondersteunen, faciliteren.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Dus D66 oppert een systeem waarbij een organisatie die perfect functioneert, maar net een puntje te weinig heeft gescoord over twee jaar te horen krijgt: jammer, u moet maar opdoeken, want u kunt geen steun meer krijgen van de provincie.

De **voorzitter**: Het is helder. Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Ik denk dat ik de heer Van der Wel niet goed begrijp of hij begrijpt mij niet helemaal. Ik heb het niet over een puntje meer of minder, het gaat over wat we willen bereiken met het versterken van sociale veerkracht.

De **voorzitter**: Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Er is eerder gesproken over tweedeling en ik zie nu ook weer een tweedeling, want volgens mij is een van de instituties die misschien een andere rol zou moeten spelen de provincie zelf en een aantal partijen die hier optreden. Wij willen ruimte bieden en als we maar blijven praten over

instellingen, blijven we in dezelfde situatie zitten. Dus ik zou eigenlijk de andere partijen willen vragen hetzelfde lef te tonen en ik maak ruimte voor de initiatieven van onderop.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dat is precies wat ik ook aangaf totdat uw partij ermee komt om een aantal bolwerken af te breken. Daar krijgen we geen antwoord op. Een ander woord dat u gebruikt is 'subsidieautomatisme', maar welke subsidies van de afgelopen periode die automatisch werden verlengd, vindt u onder dat subsidieautomatisme vallen, die hier niet meer onder vallen? Een andere ingang dan om hetzelfde te bereiken.

De **voorzitter**: Hageman.

De heer **Hageman** (D66): Bent u het dan niet met mij eens dat de provincie eigenlijk een van de grootste en meest verstarrende bolwerken op dit dossier is?

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dan moeten ze de provincie gaan afschaffen en dan wordt het helemaal lastig. Ik stelde mijn vraag eigenlijk richting mevrouw Meeuwis. U deed het in de themabijeenkomst en nu weer door de boel toch even op scherp te zetten en we van bolwerken af moeten. U weet wat voor emotie dat oproept en toch gebruikt u bewust subsidieautomatisme. Dan moet u man en paard noemen en zeggen waar we vanaf willen en waar we naartoe willen.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik heb al meerdere keren gezegd dat we overstappen naar netwerken en daar blijf ik bij. Maar dat is iets anders dan het willen afbreken.

De **voorzitter**: Gaat uw gang, mijnheer Steenbakkers.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Voorzitter. Ik vind het toch wel redelijk gênant worden dit debat door te muggenziften over alleen maar proces, proces, proces. Ik mag u hartstikke graag, mevrouw Meeuwis, maar het lijkt nu een doel op zich te worden, althans zo komt het echt over. We willen toch met zijn allen iets goed doen voor de Brabander en als bepaalde dingen toch goed lopen, dan is het toch goed? Er is hier geen enkele partij tegen het doen van vernieuwende dingen als dat tot een beter resultaat leidt, maar u hebt vernieuwing als een soort heilige koe en een heilig doel en dat is het. En dan maakt het niet uit wat er met de Brabander gebeurt, als we lekker met zijn allen vernieuwend hebben gewerkt.

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Ik dank de heer Steenbakkers voor het compliment. Ik zou eigenlijk iets willen zeggen in dezelfde lijn als mevrouw Van der Sloot, die zei dat we bang zijn om oude schoenen weg te gooien voordat er nieuwe komen. Ik ben net als mevrouw Van der Sloot een vrouw en ik koop af en toe ook nieuwe schoenen, maar als ik die koop gooi ik die oude bijna nooit weg. Ik wil af en toe nieuwe schoenen kopen, en alleen als ze waardeloos zijn ..., maar ik hou ze gewoon.

De **voorzitter**: Nu mannen over schoenen.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Ik moet zeggen dat de schoenen van mevrouw Meeuwis er altijd schitterend uitzien, ook deze, dus u moet ze vooral niet weggooien. U begrijpt wat ik bedoel. Volgens mij is niemand tegen vernieuwend werken, ook het CDA niet. Misschien heeft u soms dat idee, maar dat is niet zo. Waar het om gaat is dat het moet leiden tot extra resultaten. Het is veel geleuter, gezwam en papierwerk, maar wat gaan we nu beter doen wat betreft de resultaten voor de Brabanders? Volgens mij bedoelen we hetzelfde.

De **voorzitter**: In die geest gaat mevrouw Meeuwis, geloof ik, haar betoog nu langzamerhand afronden. U heeft nog een paar minuten spreektijd.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ik was een stukje uit het document Sociale Veerkracht aan het citeren dat ik heel belangrijk vind. "Sociale veerkracht is vooral een zaak van Brabanders zelf, ondersteund door gemeenten. En die taak nemen wij, de provincie, niet over. De provincie heeft op het gebied van sociale veerkracht een ondersteunende rol. We kunnen op bovenlokaal niveau een belangrijke, verbindende en coördinerende rol spelen om te versnellen en het effect te vergroten." En voorzitter, wij snappen dat de organisaties vragen om een overgangperiode, daar kunnen we ons veel bij voorstellen. Daarom heeft D66, evenals andere partijen, gepleit voor maatwerk; maatwerk bij de transitie, maatwerk in tijd en maatwerk per organisatie. En ja, ik was gisteren ook bij het VBOB-congres en ik had daarvoor, net als vorig jaar, weer twee uitnodigingen gekregen, een als Statenlid, maar ook een via de Seniorenraad Best waar ik als vrijwilliger actief ben. Ik ben mede-kartrekker van een buurtinitiatief in mijn eigen wijk. Wij creëren een informeel netwerk dicht bij huis op eigen kracht, voor en door buurtbewoners, dus van onderop. En dan gaat het vooral over ontmoeten, maar ook over energiebesparing of andere onderwerpen. Gisteren eigende de voorzitter van de VBOB zich het recht toe om namens alle ouderen in Brabant te spreken. Hij drong daarmee indirect dus ook namens mij aan op weer die bijna 0,5 miljoen euro subsidie. Ten onrechte. Ik benadruk, net als professor Verté gisteren, liever de lokaliteit en het belang van de buurtcohesie en buurtverbondenheid met de provincie die coördineert en ondersteunt.

Voorzitter. Ik rond af. In Brabant kunnen we kracht en inzet benutten van Brabanders die met elkaar, met de ondernemers, met het onderwijs, met culturele instellingen en de overheid de provincie maken tot wat zij is. Economisch krachtig, sociaal-cultureel divers, groen en leefbaar. Die kracht versterken heeft volgens D66 de toekomst met kansen voor iedereen.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Meeuwis voor haar bijdrage. Dan nu de PvdA, mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Over dit voorstel hebben we al in twee themavergaderingen gesproken en is vorige week tijdens de begrotingsbespreking al een debat gevoerd over een belangrijk punt; de omslagperiode, de transitie. De PvdA steunt de nieuwe werkwijze die GS voorstellen en de aanpak om met de vele steun en netwerkorganisaties in Brabant tot deze nieuwe werkwijze te komen. Wij wijzen uitspraken af als zouden we hiermee oorzaak zijn van het afbreken van netwerkorganisaties of onvoldoende belang hechten aan de vrijwilligers in Brabant. Integendeel. Vrijwilligers vormen het cement in onze samenleving en wij moeten dat steunen waar deze ambities met die van ons samenvallen. Door deze nieuwe aanpak doen we dat ook en leggen we weliswaar op basis van meetgegevens een focus neer, zonder overigens andere initiatieven op andere plekken of door andere groepen op voorhand uit te sluiten.

Over de omslagperiode hadden we onze zorg. De omslag gaat snel en kan leiden tot problemen bij de netwerk- en steunorganisaties waarmee we al jaren samenwerken, die wij waarderen, een kans geven en willen betrekken bij de nieuwe aanpak. Door het amendement van de SP en de PvdA, dat vorige week bij de begroting is aangenomen, hebben we alle vertrouwen dat GS met de organisaties deze zorg kunnen

wegnemen en daarbij voldoende maatwerk kunnen leveren. Tijdens de themabijeenkomst hebben we al aangegeven hoe belangrijk het is dat ambtenaren deze werkwijze omarmen en wij moeten leren loslaten. Nog meer dan voor de organisaties buiten is het hier in de organisatie van dit huis een verandering. Integraal werken is belangrijk en initiatieven vanuit de samenleving mogen niet versnipperen. Zoals een van de aanwezigen tijdens de ronde tafel hierover opmerkte: ambtenaren duwen plannen nu door een fritessnijder waardoor de initiatiefnemer het plan niet meer herkent of de integrale steun die het verdient niet krijgt. Ik vraag GS hoe zij denken deze nieuwe werkwijze te realiseren. Wat wordt er momenteel al aan gedaan om die integrale aanpak vanuit de ambtenaren mogelijk te maken?

De **voorzitter**: Interruptie Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Het verbaast mij dat u begint over het ambtenarenapparaat. Heeft u dan signalen opgevangen dat dit een vreselijk ingewikkelde opgave zou zijn? Het is ook een cultuuromslag, het is een andere werkwijze en die is heel belangrijk. We hebben het nu over het voorstel Sociale Veerkracht, maar u vindt toch niet dat het budget dat hiermee is gemoeid, bedoeld is om een cultuuromslag bij ambtenaren te bewerkstelligen?

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Nee, dat hoort u mij niet zeggen. Wat ik bedoel is, dat initiatieven in de samenleving meestal integraal zijn in aanpak. Een initiatief dat van onderop komt, kun je bijna nooit kwijt in de hokjes mobiliteit, economie of sociale veerkracht. Het is heel vaak een combinatie, eigenlijk bijna altijd. Wij hebben het hier regelmatig over de cross-overs, maar de samenleving heeft het niet over cross-overs, die heeft altijd dit soort complexere combinaties van dingen. Op het moment dat wij dat hier in huis gaan versnipperen om het ene bij de ene en het andere bij de andere ambtenaar te leggen, dan ziet de initiatiefnemer heel vaak het initiatief niet meer terug of voelt zich onvoldoende gesteund. Ik vind dat bij een aanpak dat je juist van onderop wilt dat wij daarop gaan reageren ook moeten kijken hoe op die plannen te reageren. Dat gaat echter verder dan alleen maar het hokje van deze gedeputeerde en dit thema.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Volmondig mee eens. Ik heb ook gevraagd of u vindt dat we het geld in het programma Sociale Veerkracht mogen gaan besteden om die cultuuromslag bij ambtenaren te laten plaatsvinden.

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Het lijkt mij niet dat dit uit dat potje moet komen. Het lijkt mij dat we zeker hier ook een budget zullen hebben op basis van scholing en algemeenheid, over het doorontwikkelen en professionaliseren van ambtenaren. Dat zal in dit bedrijf niet anders zijn dan in ieder ander bedrijf en daarom vraag ik aandacht voor dit thema. Mijn vraag is wat daar nu aan wordt gedaan.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voorzitter. Ik ben toch wel verbaasd dat dit voorstel wordt aangehaald als nodig om een integrale manier van werken te creëren. Volgens mij is dat de opdracht die we al bij de

aanname van het bestuursakkoord hebben neergelegd en wat het college allemaal doet. In dit programma gaat het over de vraag of we naar een liberale veerkracht gaan of echt naar een sociale veerkracht gericht op het tegengaan van de tweedeling in de samenleving. Ik zou graag willen horen wat uw keuze hierin is.

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Dan legt u mij woorden in de mond die ik niet heb gezegd. Het gaat hier om sociale veerkracht en dit specifieke onderdeel, dit document, is bedoeld om tweedeling tegen te gaan en oplossingen voor eenzaamheid, krimp enzovoort. Maar u weet ook dat, als we de samenleving de vraag zouden voorleggen hoe eenzaamheid te kunnen oplossen en hoe wij daarin kunnen steunen met helpen en initiatieven, het even gemakkelijk over openbaar vervoer kan gaan als over een element van vrijwilligers aan huis. Dat is wat ik vraag en dan denk ik dat hier met zo'n initiatief ook vanuit mobiliteit moet worden meegedacht.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Daar ben ik het mee eens. Ik hoor u ook duidelijk zeggen dat te doen om tweedeling tegen te gaan. Dat zien we bij openbaar vervoer, energie en natuur en daar vinden we elkaar in, maar wel met als uitgangspunt het tegengaan van de tweedeling en de integrale manier van werken. Ik neem aan dat het college dat dan vanzelf wel opknapt.

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet. Afronden graag.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Sociale Veerkracht betreft niet alleen de portefeuille van gedeputeerde Swinkels, maar is een rode draad doorheen alle thema's. Juist nu we in de samenleving de tweedeling zien toenemen, is integrale aanpak op vele beleidsterreinen een must. De cross-overs doen er dan ook toe en dienen actief opgezocht te worden door iedere gedeputeerde. We begrijpen dan ook de motie die het CDA zojuist heeft aangekondigd. We zullen ieder voorstel toetsen op de mate waarin we de veerkracht in de samenleving versterken, zoals we ook toetsen op duurzaamheid, werkgelegenheidseffecten enzovoort. Maar aan GS vragen om in ieder voorstel passages op te nemen in welke mate hieraan wordt voldaan leidt tot bureaucratie en daar zullen wij niet om vragen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Knoet voor haar bijdrage. Dan geef ik nu het woord aan de fractie van GroenLinks, mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voorzitter. Eindelijk zijn we bijeen om een van de belangrijkste strategische opgaven van dit college te bespreken. En het leeft, zo hebben we gemerkt, de sociale veerkracht, de opvolger van het leefbaarheidsbeleid van het vorige college. Het heeft lang geduurd, te lang naar de mening van GroenLinks, om dit beleid uit te denken. Nu, eind 2016, wordt besloten om in 2017 alleen maar te gaan experimenteren met nieuw beleid. Bij de begroting en de twee themavergaderingen heeft GroenLinks duidelijk laten horen wat zij van dit beleid vindt.

Laten we, om niet in herhalingen te vervallen, scherp naar het voorstel kijken. Gevraagd wordt of PS kunnen instemmen met: het versterken van de sociale veerkracht in de samenleving, zodat iedereen deelt en bijdraagt aan de goede kwaliteit van leven in onze samenleving. Het antwoord van GroenLinks hierop is: ja, ja, volmondig ja, hoe kun je daar nu tegen zijn? Maar wat staat er eigenlijk? Iedereen deelt en draagt bij. Voorzitter. Dat is een onmogelijke opgave. Dit is zo'n breed kader dat er niets op af te rekenen

valt. Bovendien is het voorstel er helemaal niet op uit om alle Brabanders die kansen te bieden. Nee, er is een selectie gemaakt van een aantal midsize-gemeenten waar de provincie pilots wil gaan draaien met een zogenaamde lerende aanpak. Eerlijk gezegd vinden we dit heel erg soft en we vragen ons bezorgd af of dit iets is waar gemeenten op zitten te wachten. Wat gaan we nu eigenlijk bereiken met de 5 miljoen euro die hier jaarlijks voor wordt uitgetrokken?

De **voorzitter**: Interruptie Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Mevrouw Brunklaus. Hoe komt het toch dat u op het ene moment zegt dat het hier om pilots gaat in bepaalde gebieden? Dat zegt u in opvolging van dat u eerst heeft vastgesteld dat het niet de bedoeling is dat alle Brabanders hiervan profiteren. Maar het eigene van een pilot is toch iets uit te proberen om er vervolgens iedereen van mee te laten profiteren? Hoe kunt u nou toch suggereren dat wij alleen maar bepaalde gebieden of bepaalde Brabanders ...

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ik suggereer dat niet, dat staat gewoon in het voorstel. Misschien kan ik mijn betoog vervolgen, want dan ga ik ook een voorbeeld noemen, en zou dat misschien kunnen helpen om de zaak te verduidelijken.

Mijn vraag is waarom er een keuze is gemaakt voor zes specifieke gemeenten. Ik heb de hele monitor uitgeplozen en daarvoor geen enkele reden gevonden. Waarom wordt bijvoorbeeld wel gekozen voor Uden, dat een scoringspercentage heeft van 54,4 en niet voor Cuijk met een hogere score en dus meer achterstand? Dat een bepaalde keuze wordt gemaakt, is te begrijpen, maar dan wel met de juiste argumenten. Hoe gaat de ambitie het versterken van sociale veerkracht worden afgerekend? Het wordt toch onmogelijk om vast te stellen dat de lerende aanpak van de provincie succes heeft gehad als de MDI-score van een van deze gemeenten is gedaald? Dat kan immers aan heel veel factoren liggen. En waarom wordt Helmond niet in het voorstel genoemd, maar wel in de begroting? We weten inmiddels dat het belangrijk is om genoemd te worden, want gemeenten die niet in het rijtje voorkomen kunnen niet meedoen aan de pilots van de provincie. Hoezo iedereen deelt en draagt bij? Daar is toch geen sprake van?

Onder punt 1b van het voorstel staat: "Het benutten en laten groeien van sociale veerkracht om maatschappelijke opgaven te versnellen, te verduurzamen en draagvlak te geven." Ja natuurlijk is GroenLinks daar voor. Hoe sterker Brabanders zijn toegerust om met veranderingen in de samenleving om te gaan, hoe beter. Maar, voorzitter, over welke maatschappelijke opgaven hebben we het eigenlijk? Worden hier de strategische opgaven van het college bedoeld? Ik vermoed van wel, want het voornemen is om te cross-overen, maar wat betekent dat concreet en op welke fronten gaan we de veerkracht van welke Brabanders versterken? Van ouderen, jongeren of van iedereen? En waarom niet inzetten op datgene wat het hardste nodig is, zoals toenemende eenzaamheid, maar het zou ook krimp kunnen zijn? In het voorstel staat dat er een detaillering van de verdeling van de middelen komt bij de begroting voor 2017.

De **voorzitter**: Wilt u afronden, mevrouw Brunklaus?

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Hebben wij dat gemist? Ik heb het nog niet gevonden.

Voorzitter. GroenLinks heeft er eigenlijk nog niet zo veel vertrouwen in dat deze switch in beleid goed zal werken. Ik had graag nog een heel verhaal verteld, maar dat hebben we hier al voldoende aan de orde kunnen laten komen en het staat ook in de motie die ik heb ingediend, dat ik denk dat we de volledige

sociale veerkracht van Brabant moeten gaan gebruiken, ook de bestaande die ontwikkeld is door veel organisaties in deze provincie, om tot een efficiënt en doelmatig beleid te komen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Interruptie op de valreep van de heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Bent u het met mij eens, mevrouw Brunklaus, dat er hier veel wordt gesproken over vernieuwing en verandering, maar dat het uiteindelijk toch weer om puntenlijstjes gaat of je bovenaan komt? Denkt u net als wij dat dit eigenlijk niet op zo'n manier zou moeten werken?

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Nee, en vooral niet omdat hier is uitgegaan van een bepaald onderzoek. Het is echter wel om het even, de ene of de andere gemeente, het zit allemaal dicht tegen elkaar aan en er is wel degelijk bewust een keuze gemaakt voor een x-aantal gemeenten in Midden-Brabant, Oost-Brabant of West-Brabant. Dat kun je daar zelf wel aan afleiden. Wat doen we dan? Wel, we gaan het eerst met die gemeenten proberen en niet omdat die een x-aantal score hebben, net een kwart puntje minder dan de een of de ander.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Deelt u ook onze vrees dat we te maken zullen krijgen met een programma waar initiatieven ook weer met die puntenlijstjes te maken krijgen en jaarlijks genoeg punten moeten scoren voor steun?

De **voorzitter**: Dit is een herhaling van uw eerdere vraag. Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ja, het is een herhaling, maar het is misschien wel fijn om mij daar daarover nog iets te kunnen laten zeggen. Dank u wel, mijnheer Van der Wel. Ik denk dat we het beetje geld voor sociale veerkracht, 12 miljoen euro in totaal werd er gezegd, zo goed mogelijk moeten inzetten voor die mensen die het echt nodig hebben en niet om te experimenteren of te liberaliseren.

Motie M4 'Sociale Veerkracht van overal betrekken'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 18 november 2016 besprekend het Statenvoorstel 69/16 Versterken sociale veerkracht;

constaterend dat:

- GS op basis van de MDI-scores uit de Telos/PON-monitor voorstelt dat de grootste uitdaging op het gebied van Sociale Veerkracht in de regio West-Brabant en de 6 specifiek genoemde middelgrote gemeenten ligt en;
- GS tevens voorstelt om met een lerende aanpak effectieve maatregelen om sociale veerkracht te ontwikkelen, die later kunnen worden opgeschaald;
- in andere gebieden buiten West-Brabant en de genoemde middelgrote steden voortsnog niet wordt geïnvesteerd in de lerende aanpak en deze maatregelen;

overwegend dat:

- meer focus en inzet op sociale innovatie in West-Brabant een noodzakelijke is gezien de strategische opgaven uit het bestuursakkoord en;
- het een beleidskeuze is om met de genoemde middelgrote gemeenten een vernieuwende aanpak te ontwikkelen en;

- in het beleidskader Sociale Veerkracht geen mogelijkheid lijkt om initiatieven buiten West-Brabant en genoemde steden nu in de lerende aanpak op te nemen;
- maar dat die mogelijkheid er wel dient te zijn vanwege het voornemen om met cross-overs te werken uit de andere strategische opgaven, die ook elders in Brabant worden uitgevoerd en;
- gegeven het feit dat er al veel succesvolle initiatieven en goede voorbeelden zijn van sociale veerkracht die elders in Brabant al bestaan en ontwikkeld worden;
- alle goede voorbeelden en initiatieven meer dan welkom zijn om de sociale veerkracht in Brabant op een efficiënte en doelmatig wijze te versterken;

roepen Gedeputeerde Staten op om:

binnen het programma Sociale Veerkracht de mogelijkheid te benutten om initiatieven en cross-overs vanuit heel Brabant te betrekken bij de aanpak van sociale veerkracht;

en gaan over tot de orde van de dag.

GroenLinks: Patricia Brunklaus

ChristenUnie/SGP: Hermen Vreugdenhil

Lokaal Brabant: Jan Heijman”

De **voorzitter**: Ook een herhaalde vraag is een kans, maar met het oog op het debat herhaal ik mijn oproep interrupties te beperken tot wat u echt nodig vindt. En ik wil nu aan de fractie van 50PLUS het woord geven. En aan allen die in deze eerste termijn van de zijde van de Staten nog het woord voeren: mocht u van zins zijn moties of amendementen in te dienen, dan wil ik u verzoeken met een vlot verloop van het debat, die nu alvast bij de griffier in te leveren. Maar nu de heer Van Overveld.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Dank u, voorzitter. Het begrip ‘sociale veerkracht’ valt hier te pas en te onpas en daarmee lijkt het een van de hypes te worden in het provinciale jargon. Tevens wordt er een kapstok geboden om er veel aan te kunnen ophangen. Daarmee ligt meteen de bedreiging op de loer: sociale veerkracht is alles en daarmee eigenlijk niets. Wij beschouwen het creëren van en een beroep doen op sociale veerkracht als een poging elke Brabander een kans te geven actief deel te nemen aan de samenleving. Ja, dit als provincie zelfs te stimuleren.

Voorzitter. Een prachtig streven, waarmee wij het roerend eens zijn, maar laten we dan wel laagdrempelig beginnen. We hebben in Brabant een uitstekend netwerk van organisaties en instellingen, die zich vooral bezighouden met participatie van inwoners op elk vlak. Dat netwerk is mijns inziens bij uitstek geschikt om die gewenste sociale veerkracht te realiseren. In dat kader begrijpen wij niets van de geluiden als zouden juist die organisaties na 1 januari getroffen worden door bezuinigingen. Ik doel dan bijvoorbeeld op de VBOB, de Vereniging Kleine Kernen, de Vrouwenraad en dergelijke. Juist die overkoepelende organisaties zorgen ervoor dat onze Brabanders bereikt worden en gaan participeren, zoals vroeger het opbouwwerk deze rol vervulde. In onze ogen dienen de kosten voor deze overkoepelende organisaties in dat kader dan ook voor een groot deel voor rekening van de provincie te komen. Met deze kanttekening stemt 50PLUS in met het voorliggende voorstel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Overveld. Dan de heer Van der Wel van de Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Bij het lezen van het voorstel zien we daar veel goede intenties in staan. Onze partij steunt ook mensen in Brabant die buiten de boot vallen of steun kunnen gebruiken, met als concreet voorbeeld eenzaamheid en dat aan te pakken. Wij vinden het lovenswaardig dat de coalitiepartijen met dit voorstel komen, maar naarmate het debat hier vordert zetten we toch ook wel vraagtekens bij de uitvoering ervan. Enkele hiervan hebben hier al de revue gepasseerd, zoals oude

netwerken. Gaan we daarbij met puntenlijstjes werken, krijgen we een jaarlijkse race naar subsidie en gaan organisaties zich vooral daarop richten in plaats van opkomen voor die mensen? Wij wachten dan ook graag de antwoorden af op de vragen die zijn gesteld aan de gedeputeerde. Zonder een concreet antwoord in die richting kunnen we eigenlijk nog niet zo erg veel met dit voorstel.

Wat ik wel lees in het voorstel is, dat er een nieuwe balans moet komen tussen mensen die zich prima redden en mensen die in problemen raken.

De **voorzitter**: Interruptie Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ik bedoel het niet zo gemeen als het misschien klinkt, maar als ik de heer Van der Wel hoor, vraag ik mij wel af wat we de afgelopen twee themabijeenkomsten hebben zitten te doen. U zegt nu met een vraag te komen en daarop nu een antwoord te willen van de gedeputeerde, want u weet nu nog niet wat te doen. Volgens mij was u in de themabijeenkomst eigenlijk vrij duidelijk en uw fractie steunde het voorstel.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Dat klopt, maar we zijn hier ook met elkaar in debat en gaandeweg dit debat en de antwoorden die ik hier en daar krijg van beide coalitiepartijen bekruipt mij toch wel het gevoel of wat we hier aan het doen zijn ook is wat we eigenlijk beogen. We lezen eigenlijk twee dingen. In het voorstel, de visie van de gedeputeerde, waarmee we voor een groot deel meegaan. En we horen hier toch van partijen ook dingen waarvan we ons toch denken of dat de richting is die we op willen.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dat is nu juist mijn punt. Die dingen zijn ook bijna allemaal in de themabijeenkomsten aan bod geweest. En nogmaals, op grond van de discussie en de debatten die daar zijn gevoerd, was er een redelijke eensgezindheid. Ik vraag mij nu werkelijk af hoe het kan dat, gezien de twee eerdere bijeenkomsten, het debat wat u betreft weer opnieuw moet worden gevoerd. Dat verbaast mij echt.

De **voorzitter**: Waarvan akte. Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ik denk dat wij niet de enige fractie zijn die hierover twijfels heeft geuit. Dingen veranderen in de tijd en dat komt met name door de onduidelijkheid van de coalitiepartijen hier. Wij willen het sociale aspect dat hier wordt genoemd niet liberaal noemen, eigenlijk vinden we dat ongepast. Wij willen mensen die hulp nodig hebben steunen en als dat initiatieven van onderop zijn is dat prima, maar wij willen die mensen niet belasten met administratie en eindeloze puntenlijstjes. Ik vind dat mevrouw Brunklaus het goed heeft verwoord, het ligt allemaal heel dicht bij elkaar. Je kunt niet zeggen dat de ene gemeente een tiende of honderdste punt meer heeft gescoord en we daarom daar aan de gang gaan. Ik denk dat u moet kijken daar waar de opgave groot is. Maar eigenlijk moet het volgens ons veel breder en zou het voor heel Brabant moeten gelden, en het mag inderdaad ook een stukje concreter worden. We weten gewoon niet waar we aan toe zijn met het voorstel, we weten niet of we de eenzaamheid gaan aanpakken of iets anders. Het punt is dat 12 miljoen euro gewoon heel erg weinig is. Voordat je het weet is het verwaterd en komen we over een paar jaar terug en zien we dat er bitter weinig is gedaan, behalve dan misschien het veld in verwarring achtergelaten te hebben.

Voorzitter. Wij wachten de beantwoording van de gedeputeerde af. Maar we constateren toch nog wel één ding, namelijk dat het opvallend is dat er toch geld is gereserveerd hoewel er geen sprake is van provinciaal beleid en dat het geld eerst opzij wordt gezet zonder dat er concrete plannen op tafel liggen. Wij vinden dat toch wel frappant van een coalitie die zegt eerst beleid te moeten hebben en dan pas geld te reserveren.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel. Dan is het nu de beurt aan de ChristenUnie/SGP bij monde van de heer Vreugdenhil. Aan hem het woord.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dank u wel, voorzitter. Vorige week bij de begrotingsbehandeling hebben wij ook aangegeven dat wij in onze Brabantse samenleving breuklijnen zien. Waar gezegd wordt dat we sterker uit de crisis zijn gekomen, zien we tegelijk dat de tweedeling in de samenleving misschien wel toegenomen is.

Voorzitter. En juist met betrekking tot dit punt hebben wij als fractie de afgelopen periode bij onze werkbezoeken, waarbij we proberen de verbindende rol van de provincie met maatschappelijke vraagstukken voor het voetlicht te brengen, concreet gekeken welke rol wij daarin kunnen spelen. Ik herinner mij bijvoorbeeld het werkbezoek bij Het Goed Best, een prachtige organisatie die de circulaire economie weet te verbinden met het kansen geven aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ik herinner mij bijvoorbeeld het werkbezoek aan het Regionaal Distributiecentrum van de Voedselbank, gelukkig vorige week met een motie hier ook gesteund. Niet omdat we zo graag willen steunen, maar omdat we zien hoe daar vorm wordt gegeven aan gezond voedsel voor mensen die het nodig hebben en er tegelijk de mogelijkheid is om te distribueren over heel Brabant. Ik herinner mij bijvoorbeeld het werkbezoek aan Schuldhulpmaatjes in Bergen op Zoom, die zich inzetten om juist mensen met schulden zo snel mogelijk te helpen, zodat ze niet uit het arbeidsmarktproces vallen, maar daar volledig in blijven. Het economisch aspect, een belangrijke rol van de provincie. En zo kan ik wel doorgaan op een groot aantal punten, voorzitter. Daarom zijn we ook heel blij met het voorstel dat voorligt en volgens mij heb ik al twee keer in de commissievergadering genoemd dat juist vanuit die analyse een tweedeling in de samenleving tussen mensen die zich prima kunnen redden en mensen die in de problemen komen, dat polarisatie in de hand werkt en ontwrichting. Waar hulpvragen complexer zijn en aanbod in hulp afneemt.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal alstublieft?

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dan spreek ik woorden die mij uit het hart komen, voorzitter, en die u volgens mij op een prima manier weet te verbinden met uitdagingen die wij hier als provincie hebben op het gebied van energie, klimaat, arbeidsmarkt, mobiliteit en ook vergrijzing.

Voorzitter. We kunnen dit stuk dan ook omarmen en hebben u opgeroepen er tempo mee te maken. Toch krijgen wij hier vragen bij en die vragen worden met name opgeroepen door een VVD-fractie, die – en dat zeg ik richting de heer Heijmans – niet in de twee themabijeenkomsten, maar nu voor het eerst de term ‘liberale veerkracht’ voor het voetlicht brengt. U vraagt ons om vertrouwen om het college de ruimte te geven met voorstellen te komen en daarom kiezen wij er ook niet voor om nu met moties te komen maar denken graag verder mee in het proces. Daar vragen wij wel iets voor terug, mijnheer Heijmans. Wij vragen ook het vertrouwen van de Staten, omdat het ook daadwerkelijk om de aanpak van de tweedeling in de samenleving gaat en niet gericht is op groei en krimp, een verscholen economische agenda. Ik denk dat ik daar nu een helder antwoord op heb gegeven, mijnheer Heijmans.

De **voorzitter**: Interruptie Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ik dank u, mijnheer Vreugdenhil, voor uw steun aan het programma Sociale Veerkracht. U spreekt zich duidelijk uit en u heeft de stukken gelezen, net als ik en vele anderen. Volgens mij is het heel duidelijk dat de tweedeling een uitgangspunt is. Wat ik niet begrijp is het volgende. U heeft de VVD duidelijk het programma Sociale Veerkracht horen onderschrijven, alleen heeft mevrouw Schüller volgens mij meer als een soort grap gezegd dat sociale veerkracht, en sociaal lijkt een beetje op socialistisch, als parodie daarop gezegd dat je het ook liberale veerkracht zou kunnen noemen. Daarmee suggererend dat zelfs de VVD sociaal zou kunnen zijn. Ik vraag u of u niet te veel gewicht toekent aan een opmerking van mevrouw Schüller, die vervolgens vraagt het programma zoals u, ik en mevrouw Schüller dat hebben gelezen, te onderschrijven. Volgens mij is dat wat telt. Als het anders is, zegt u het maar, mevrouw Schüller.

De **voorzitter**: Ja. Dat klopt.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Ja, ik heb heel goed naar haar bijdrage geluisterd. Ik zou zeggen: was het maar een grap. U maakte er een grapje over, maar tegelijkertijd zag ik u bijna van uw stoel vallen hoe dit nu opeens hier kon komen. Volgens mij zei u daar in de wandelgangen, maar ja, dat zijn geen woorden die u hier in het debat zei. Maar eigenlijk had u die woorden: het kwam er wel heel beroerd uit. Dat gaf u aan.

Ik denk dat de kern zit in de analyse en die is juist belangrijk voor het hele vervolgproces. Waar de VVD zegt dat het over groei en krimp gaat en het in het economische vraagstuk trekt, zegt u heel duidelijk – en daar steunen wij u in – dat het om de tweedeling gaat die centraal moet staan om van daaruit de uitwerking van het programma vorm te geven. Daar vraagt u vertrouwen voor. Ik vraag u dan: wees dan ook helder dat het hier niet gaat om een liberale veerkracht, maar sociale veerkracht gericht op het tegengaan van de tweedeling.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ik zou u dan toch willen vragen eerst een definitie van liberale veerkracht te geven. Wat wordt verstaan onder sociale veerkracht weten we, want dat staat in het programma. Maar wat bedoelt u met liberale veerkracht? Ik hoor dat u ertegen bent, maar ik wil eerst toch graag horen wat u onder liberale veerkracht verstaat. Als mevrouw Schüller zegt dat een hele hoop problemen op het gebied van de tweedeling te maken hebben met groei en krimp, dan val ik haar daar in bij. In een aantal situaties is daar wel degelijk van een relatie sprake. Als mevrouw Schüller zegt dat groei en krimp de enige uitgangspunten zijn voor het programma Sociale Veerkracht, dan haak ik af, maar dat het een wel degelijk met het ander te maken heeft, onderken ik volkomen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): U stelt mij twee vragen, als eerste een definitie van liberale veerkracht. Volgens mij hebben we geprobeerd dat bij de VVD helder te krijgen, maar dat is niet gelukt. Wat we wel helder krijgen bij de VVD is dat het uitgangspunt groei en krimp is. De kracht van het programma dat de heer Swinkels hier neerzet is de tweedeling in de samenleving, die uiteindelijk leidt tot polarisatie, mensen die het kunnen redden en mensen die niet mee kunnen doen, waarbij hulpvraagcomplexen zijn en de aandacht voor hulp afneemt. Dat is precies het programma dat mij uit het hart is gegrepen en als dat verwaterd wordt met termen als 'krimp' en 'groei', dan had ik dat graag in de themabijeenkomst gehoord, mijnheer Heijmans, want dan hadden we daar nog debatten over kunnen voeren voordat het nu plompverloren in de Statenzaal naar voren wordt gebracht.

De **voorzitter**: Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ik ben in ieder geval blij te kunnen constateren dat we een nieuw woord hebben 'liberale veerkracht', dat al heel vaak herhaald is. Dank daarvoor. Ik wil nogmaals zeggen: waar ik het heb over groei en krimp, is dat geen economisch uitgangspunt. Wat ik zeg is dat er een verschuiving gaande is binnen bijvoorbeeld het groeien van steden en het krimpen van het platteland. Daaruit komen issues die opgelost zullen moeten worden, zoals mobiliteit, digitalisering en sociale veerkracht. Ik geef even een macrobeeld aan en ik zoom daar micro op in en dat is dan sociale veerkracht. Dat wilde ik nog even uitleggen, voorzitter.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): En de kern van dit stuk is dat we de tweedeling in de samenleving willen tegengaan en onze aanpak daarop richten. Krimp en groei kan er daar een van zijn. Als dat het is, dan kan dit toch voluit worden omarmd en worden uitgesproken dat het gericht is op het tegengaan van tweedeling in de samenleving en dat te ondersteunen om daarna naar de programma's te kijken. Er zullen ongetwijfeld ook programma's komen die met groei en krimp te maken hebben, maar ondersteunt u nu ook eens het uitgangspunt, het tegengaan van tweedeling in de samenleving. Als u zich daar heel helder over uitspreekt, dan is er volgens mij al heel veel opgelost in deze Statenzaal.

De **voorzitter**: Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Eenzaamheid kan elke Brabander treffen en heeft niets te maken met tweedeling of polarisatie. Wat ik de heer Vreugdenhil zou willen zeggen, is dat iedereen in Brabant daaraan mee mag doen wat betreft sociale veerkracht. De ene keer daarin en de andere keer weer ergens anders in.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dat is geen tegenstelling. Juist als we het over eenzaamheid hebben, mensen die mee kunnen doen in de samenleving en mensen die dat niet kunnen, dat zijn de vraagstukken van tweedeling. Misschien wel de grote vraagstukken waar we voor staan nu het economisch weer goed gaat en daar oog voor te hebben en ons daar hard voor te maken op elk politiek niveau. Dat is mijn inzet en dat is hopelijk ook de inzet van de gedeputeerde in dit sociale veerkrachtdossier.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ja, de heer Vreugdenhil heeft echt een punt, trouwens ook met dit laatste, wat wij natuurlijk ondersteunen. Als het gaat over krimp kan mevrouw Schüller zich misschien nog herinneren dat ik destijds heb gevraagd of het over krimp zou kunnen gaan en toen is er expliciet door de gedeputeerde gezegd: nee, we gaan niets meer doen aan krimp, want daar was juist het vorige beleid erg op gericht. Kunt u zich dat nog herinneren, mevrouw Schüller?

De **voorzitter**: Er wordt u een vraag gesteld, mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Wilt u uw vraag nog een keer herhalen, mevrouw Brunklaus?

De **voorzitter**: Kort en krachtig graag.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): In het debat met de heer Vreugdenhil ging het meer over krimp en groei en u hebt in uw eerste termijn gezegd vooral op krimp te moeten inzetten en het daar aan moet bijdragen. Kunt u zich nog herinneren dat ik de gedeputeerde in het begin, toen we het over dit onderwerp hadden, expliciet heb gevraagd of het ook over krimp zou mogen gaan? Nee, was het antwoord, het zou daar absoluut niet over mogen gaan, want dat was namelijk het beleid van het vorige college.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Mevrouw Schüller.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Ik weet gewoon niet wat ik hierop moet antwoorden. Het gaat er ons om – en dan ga ik hetzelfde riedeltje weer afsteken, waar ik eigenlijk geen zin in heb – de demografische verschuivingen. Het is niet alleen maar krimp, we krijgen ook te maken met grotere steden. Het is een macroniveau dat ik heb geschetst.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Precies. Daar heeft u een punt. Daar gaat het ook om. Het gaat om demografische verschuivingen in Brabant. Ik heb dit namelijk aan de gedeputeerde gevraagd een tijd geleden, maar daar zou dit beleid expliciet niet voor bedoeld zijn. U wilt dat wel, maar de gedeputeerde wil dat niet, dus vraag ik mij af wat er hier in de tussentijd allemaal is gebeurd.

De **voorzitter**: Zou er inderdaad nu niet de situatie zijn dat er een aantal vragen op tafel liggen, waar de gedeputeerde straks inderdaad duidelijkheid over kan geven? Dat is een wat vruchtbaardere weg en ook wat doelmatiger dan dat we het er de hele tijd over blijven hebben. Mijnheer Heijmans, u bent dat met mij eens?

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter. Ik vind deze discussie een beetje vervelend worden. Natuurlijk heeft de gedeputeerde gezegd dat wij met dit geld geen krimp tegen kunnen gaan. Maar hij heeft niet gezegd dat dit geld niet besteed kan worden aan de gevolgen van krimp. Een van de gevolgen daarvan kan zijn dat dorpen of steden niet meer bereikbaar zijn, dat voorzieningen wegvallen, dat mensen geïsoleerd raken, dat er uitsluiting ontstaat enzovoort. Natuurlijk gaan wij daar vanuit sociale veerkracht wel iets aan doen. Ik wil deze discussie graag zuiver houden en elkaar geen woorden in de mond leggen wat mensen niet hebben gezegd of in ieder geval zeker niet hebben bedoeld.

De **voorzitter**: Het punt is gemaakt. Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dan zijn we nu precies waar we willen zijn, want waarom is er nieuw beleid ingezet? Het vorige beleid was met name gericht op de kleine kernen, omdat er sprake was van krimp en een bedreiging voor de leefbaarheid op het platteland. Deze gedeputeerde gooit het beleid om en zegt juist met de midsize-gemeenten aan de slag te gaan en kijken of we daar iets moois uit kunnen halen wat we voor de rest van Brabant zouden kunnen gaan gebruiken. Maar er is gebroken met het vorige beleid en dus met krimp en leefbaarheid op het platteland.

De **voorzitter**: We zullen dat straks van de gedeputeerde horen. De heer Vreugdenhil heeft het woord en komt zo langzamerhand ...

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Ik mocht en kon niet meedoen aan het debat, maar ik wil ook op die hoofdlijnen ingaan, want dat is mijn kernpunt vanwaar we vertrekken en waarvoor we de gedeputeerde opdracht geven. Ik ben daar volgens mij helder over geweest. Misschien moeten we dan geen helderheid van de gedeputeerde hebben, maar meer de helderheid van de Staten. Laten de Staten zich uitspreken welke richting zij opgaan.

Voorzitter. Ik heb nog twee punten. U kiest voor de ontwerpende aanpak en op zich vind ik dat prima, maar er moet wel tempo gemaakt worden. We zijn nu anderhalf jaar verder en het komend jaar zullen er meters gemaakt moeten worden. De toezegging is gedaan om volgend jaar bij de begrotingsbehandeling door alle programma's heen te laten zien wat er is gerealiseerd en daar kijken wij naar uit.

Een tweede punt is dat een organisatie leert en innoveert. Dat vinden wij ook, maar ook daarin willen wij wel resultaat zien, want er is al zoveel waar we op voort kunnen bouwen. Prachtige vrijwilligersorganisaties, waar Brabant volgens mij groot en sterk in is, kerken en parochies die zich midden in de samenleving inzetten en ook veel aan armenhulp doen, gemeenten die zich voluit inzetten en de resultaten van de idops waar we voor een deel op kunnen voortbouwen.

Voorzitter. Op die punten willen we het college graag het vertrouwen en de ruimte geven om vanuit gedeelde uitgangspunten daaraan invulling te geven en hiervoor komen wij ook graag met voorstellen en ideeën, die we ophalen vanuit de Brabantse samenleving en we gaan ook samen graag het traject in. Maar we willen wel helder hebben wat de uitgangspunten van dit programma zijn en of die daadwerkelijk ook gericht zijn op de tweedeling in de samenleving en niet op de zogenaamde liberale veerkracht, zoals sommige coalitiepartijen hier naar voren brengen. Daarom zullen wij in tweede termijn daarover ook een motie indienen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. Dan nu Lokaal Brabant, de heer Heijman.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik zal proberen kort te zijn, want ik vind dat we deze discussie wel erg lang hebben aangehouden. We mogen voornamelijk blij zijn dat we nu eindelijk ook het woordje 'sociaal' in een programma van GS en de coalitie hebben. Een discussie over liberaal of niet-liberaal vind ik niet zo heel interessant. De inhoud van het hele verhaal heeft vele facetten en ik denk dat we volgend jaar bij de begroting maar eens heel goed moeten kijken naar een evaluatie van het hele verhaal en dat is ook de vraag die ik de gedeputeerde wil stellen. Kunt u ons toezeggen dat er bij de begrotingsbehandeling volgend jaar ook een evaluatie zal zijn waarin staat wat er precies is bereikt? En gaat u de organisaties ook de helpende hand bieden die op een andere manier moeten werken en budgetteren?

De **voorzitter**: Ik dank de heer Heijman voor zijn bijdrage. Een korte schorsing van drie à vier minuten en dan vangt de gedeputeerde zijn beantwoording aan.

Schorsing.

De **voorzitter**: De vergadering is heropend. Het woord is aan gedeputeerde Swinkels.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Dank u wel, voorzitter. Ik ben blij dat er zo veel enthousiasme is rondom het programma Sociale Veerkracht dat elke politiek partij zich dat probeert toe te eigenen door daar de eigen naam aan te verbinden. Ik kan daarbij opmerken dat het niet voor niets niet socialistische veerkracht heet, maar sociale veerkracht. Daarmee bedoelen we dat we willen aansluiten bij de sociaal-maatschappelijke

organisaties, de samenleving en de burgers in Brabant. Het is daarom ook een heel mooie titel voor het programma en het vooral sociale veerkracht te blijven noemen.

De VVD-fractie opperde om mogelijk een matrix op te stellen van diverse opgaven, die dan in die terminologie met groei en krimp te maken zouden hebben. Ik heb eerder in de themabijeenkomst aangegeven dat het mij heel zinvol lijkt om met de voortgangsrapportages die wij gaan introduceren ook u als Statenleden mee te nemen bij de ontwikkelingen die nu gaan plaatsvinden en daarin uitdrukkelijk de projecten, die vanuit andere opgaven aansluiten bij sociale veerkracht in beeld te brengen. Ik denk dat u daarmee het juiste handvat krijgt om te zien welke programma's vanuit de andere opgaven landen in het programma Sociale Veerkracht en waar dus uitdrukkelijk die cross-over wordt gemaakt. Als u dat verstaat onder die matrix, dan kan ik die daarmee ook toezeggen.

Het CDA verwijst zeer terecht naar het Brabants Manifest Sociale Veerkracht.

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voorzitter. Een vraag van de VVD-fractie werd wel ingegeven door een matrix vanuit groei en krimp en dan vervolgens de projecten. Ik heb u altijd horen zeggen dat we vanuit het tegengaan van tweedeling in de samenleving projecten doen. En dan kan het best zijn dat die groei en krimp tegengaan. Dat is toch wel een andere aanvliegroute daarin. Dus u doet nu een toezegging, die volgens mij conflicterend is met uw eerdere toezegging die u in de themabijeenkomst heeft gedaan.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Voorzitter. Ik heb zojuist aangegeven op welke manier ik een voortgangsrapportage zou willen doen. Dat gaat over zowel de projecten die gebiedsgericht zijn en die dus uit de proeftuinen in onze middelgrote steden en in West-Brabant worden gebezigd, maar het gaat over de cross-overs en die werken vanuit onze maatschappelijke opgaven, die wij hier in de provincie met elkaar hebben benoemd en waarvan al mijn collega's steeds druk in de weer zijn om te benoemen hoe daar sociale veerkracht in landt. Ik probeer dat in de voortgangsrapportage bij elkaar te brengen en ik heb zojuist met een ja-klap begrepen dat ook de VVD dat zou kunnen verstaan onder het verzoek van die matrix. Als we elkaar op die manier kunnen vinden, dan hebben we het over hetzelfde.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Ja, voorzitter, helder, maar dat is een stukje uitwerking. U gaat met projecten komen en het is de vraag die hier in de Staten nog ligt welk uitgangspunt die hebben. Hebben die projecten als uitgangspunt liberale veerkracht op het gebied van groei en krimp of blijft u bij uw eigen analyse die u heel scherp en kort in vijf zinnen hebt neergezet, dat het u gaat om het tegengaan van de tweedeling in de samenleving en vervolgens kunnen er allerlei vraagstukken komen. Dat is toch een cruciale hierin.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): De analyse die ik pleeg heb ik opgeschreven en staat in het voorstel. Volgens mij ben ik daarover helder geweest.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Fijn dat u ons wilt meenemen met rapportages over de voortgang enzovoort. Het is natuurlijk ook een spannend experiment dat u wilt gaan inzetten, maar ik hoor u een definitie geven van sociale veerkracht met het woord 'sociaal' daarbij en dan refereert u vooral aan sociaal-maatschappelijke organisaties. Ik dacht dat we ook kunnen inzetten op bijvoorbeeld mensen die gewoon bezig zijn met elkaar een energievoortgang op te bouwen en dat zijn nou niet zozeer sociaal-maatschappelijke organisaties. Ik hoop dat u de term niet zo eng wilt definiëren zoals u zojuist deed.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Ik vreesde al dat er een semantische discussie zou worden gevoerd over het woordgebruik. Volgens mij staat in het voorstel heel helder wat wij met sociale veerkracht bedoelen. We kunnen daar allerlei eigen redeneringen op loslaten en eigen woorden aan toevoegen, maar dit staat er. Volgens mij bedoel ik er in ieder geval mee dat we met de samenleving en vanuit de initiatieven vanuit de samenleving, in welke vorm dan ook, vooral zo laag mogelijk, in een lokale gemeenschap, dat we die als bron gebruiken hoe wij gaan werken aan sociale veerkracht.

De **voorzitter**: Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dank u voor dit antwoord. Dus vooral van onderop met mensen samen in proces gaan om te creëren. Dank u wel.

De **voorzitter**: De gedeputeerde vervolgt zijn betoog.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Ik was juist bezig met te verwijzen naar het manifest, waar inderdaad vier punten in worden benoemd. Volhoudbare initiatieven, al precies aangehaald. En ik denk dat we ons daar precies bij kunnen aansluiten. Want het gaat niet om projecten die wij eenmalig draaien en daarna beëindigen en dat ze eigenlijk niet hebben bijgedragen aan het structureel versterken van sociale veerkracht, maar die we kunnen volhouden. Wat mij betreft zelfs kunnen volhouden als die weer even minder van provinciale steun benut moet worden. We gaan juist leren hoe tal van organisaties in de samenleving uiteindelijk kunnen bijdragen aan sociale veerkracht.

Een tweede punt. Maak met cross-overs werk met werk. Volgens mij zit in onze tweede lijn, namelijk de cross-overs, juist die aanpak om te bedenken dat op het moment dat deze provincie aan een aantal maatschappelijke opgaven wil werken, zij tevens kijkt hoe daarmee de sociale veerkracht zou willen en kunnen versterken. En andersom, hoe die sociale veerkracht meteen te benutten om die maatschappelijke opgave te realiseren. Mogelijk met een groter draagvlak, mogelijk met hele nieuwe en inspirerende ideeën uit de samenleving.

Een derde punt, innovatieverduurzaming – een beetje een moeilijk woord – met een revoluerend sociaal fonds. Onze intentie is wel degelijk om in ieder geval deze optie komend jaar te gaan onderzoeken. Ik weet nog niet hoe dat zal uitpakken, er functioneren namelijk veel soorten fondsen die hier allemaal bij schuren en het is dan ook de vraag of we als provincie daar weer een nieuw fonds bij moeten zetten. Maar het is onderwerp van onderzoek, samen vanuit dit initiatief.

En ten vierde concretisering. Probeer – zo staat hier – sociale veerkracht, zoals bijvoorbeeld via de U-labs, in interacties en doelen te vertalen. Het lijkt mij duidelijk dat dit juist de exercitie is die we de komende maanden met elkaar zullen doormaken. Hoe maken we het allemaal tot concrete projecten en hoe krijgen we nog meer gevoel en beeld bij hoe die werkwijze dan tot stand komt? Daarmee zou ik kunnen zeggen

dit hele manifest te kunnen onderstrepen en landt het volgens mij precies in ons programma Sociale Veerkracht.

U heeft drie moties ingediend, waar ik op zal ingaan. De eerste motie richt zich uiteindelijk op het idee om in elk Statenvoorstel het onderwerp sociale veerkracht expliciet te noemen. Hierover is in de Staten al uitvoerig gediscussieerd. Ik zou deze motie willen ontraden, niet omdat het niet belangrijk zou zijn om bij heel veel van die opgaven ook te kijken naar sociale veerkracht, maar ik heb zojuist geduid hoe we dat in beeld gaan brengen door in de voortgangsrapportage daarover te rapporteren. U heeft dan alle gelegenheid om daarover als Provinciale Staten te besluiten of dat op die manier dan wel anders moet dan wel anders.

Door de CDA-fractie is vervolgens aangegeven ook naar het proces te kijken. Hoe gaat dat nu precies, hoe krijgt dat vorm, zijn we er al klaar voor, welke kaders hebben we daarbij? Ik zou even kort willen schetsen waar we tot op heden staan met de vele initiatieven, waarbij ik vooral de ambtelijke organisatie die dit mede vorm geeft, wil complimenteren, omdat er met relatief weinig capaciteit enorm veel werk verzet wordt in de vele gesprekken met gemeenten en netwerk- en steunorganisaties die met deze transitie bezig zijn. We erkennen terecht met elkaar dat dit niet makkelijk is, omdat we vanuit een oud systeem, een systeem waarbij we op heel andere manieren elkaar aanspraken en financierden, naar een nieuwe manier van werken gaan. Om dan toch een indruk te geven waar we op dit moment staan, kan ik zeggen dat we inmiddels met de middelgrote gemeenten hebben gesproken, die afgelopen week nog uitdrukkelijk in hun samenwerkingsverband bij mij zijn geweest. Naar aanleiding van die gesprekken zeiden gemeenten er goed aan te doen ook als middelgrote gemeenten gemeenschappelijk hieraan mee te gaan werken. Mij lijkt dat juist een goede beweging, omdat ik niet graag met elke gemeente apart te maken heb, maar ik juist in het grote verband van de zeven grote en middelgrote gemeenten probeer een verband te maken. Zij komen daar nu zelf mee. Een mooi initiatief vanuit de gemeenten zelf.

De regio West-Brabant heeft inmiddels ook aangegeven hierin met elkaar stappen te willen maken, zodat ook daar tot een afspraak kan worden gekomen. Wat mij betreft kan dat per 1 januari draaien. Ik heb met de netwerkorganisaties uitvoerig gesproken, ook om de transitievragen die daarbij naar voren komen in beeld te brengen. Ik kan zeggen dat er op dit moment van vrijwel iedere organisatie een redelijk concreet voorstel ligt over projecten die zij zouden willen laten doen landen in het programma Sociale Veerkracht. Ook in beeld is wat de mogelijke transitieproblemen daarbij zijn en we zijn de komende weken nog in gesprek over hoe en welke projecten we dan daadwerkelijk in dat programma laten landen en welke transitievraagstukken daarbij naar voren komen.

De **voorzitter**: Interruptie Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ik haak even aan op het feit dat u met zeven gemeenten, de midsize-gemeenten zoals u die noemt, een gesprek heeft gevoerd en dat zij een soort overleg gaan vormen. Ik heb daar nu even geen oordeel over, maar ik vraag me toch af hoe het nu zit met de positie van de gemeente Helmond. Ik heb u hierover al eerder een vraag gesteld. Helmond zat bij de B5 en is Helmond nu verschoven van de B5 naar de midsize, omdat Helmond net zo groot is als Oss? Hoe is die positie? Kunt u dan ook zeggen hoe Helmond opeens in dat rijtje is beland?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Wij zijn nogal gewend om in hokjes te denken. Zo gauw wij middelgrote steden roepen, mogen we het alleen maar over middelgrote steden hebben, maar als we de monitor goed hebben gelezen, dan worden daar de middelgrote steden aangewezen als een situatie waarvan kan worden gezegd dat de problemen het grootst zijn. Maar ook Helmond, omdat die volgens de MDI-score,

die u zojuist aanhaalde, de slechtste score van Brabant heeft. Dat is de reden waarom wij zeggen: als we nu willen focussen op die gebieden waar de problematiek het grootst is en als we daar de oplossingen weten te creëren, het meest leren en het meest effect sorteren, we om die reden ook zeggen dat het verstandig is om bij die aanpak Helmond te betrekken.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): En een gemeente als Etten-Leur bijvoorbeeld komt in dat lijstje niet voor. Helmond heeft inderdaad een superhoge score. In de themavergadering heb ik gevraagd wat de gemeenten zelf hebben gedaan en toen werd er door uw eigen partij gezegd dat de B5-gemeenten al zoveel hebben gehad. En nu is Helmond toch weer in dat rijtje beland en andere gemeenten vallen daar dus buiten.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk, geloof ik. De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Volgens mij heb ik zojuist aangegeven wat de argumenten zijn voor deze keuzes en bij keuzes is ook het resultaat altijd dat andere dan uitvallen of in ieder geval als focusgebied uitvallen.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Een andere vraag. U geeft aan dat u met de gemeenten in gesprek bent en gaat kijken welke projecten u wel en welke projecten u komend jaar niet zult ondersteunen. Op grond waarvan wijst u dan projecten toe en projecten af? Wat is uw beoordelingskader?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Dat is nou juist wat we als provincie niet helemaal willen dichttimmeren. Daarom is het ook van belang dat we samen met hen snel vorm geven hoe dit aan te pakken, beoordelen welke initiatieven zij relevant vinden om die juist hier in dit programma naar voren te brengen. Als wij een lerende aanpak willen, dan moet er worden gekeken naar die projecten die ons het meest kunnen leren. Dat kan door, als die in een van die middelgrote steden plaatsvindt, ook te bekijken of we die zouden kunnen toepassen in een andere middelgrote stad en of het in andere situaties tot hetzelfde effect zou kunnen leiden. Dat is precies de reden die we met elkaar moeten afwegen.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): U vertelt mooie dingen, maar dit is niet het antwoord op mijn vraag. Er zijn een aantal organisaties in Brabant die graag willen participeren in de sociale veerkracht, maar die weten niet – en dat geeft u ook aan – waarop u beoordeelt. Het is dan heel erg moeilijk voor organisaties om bij iets aan te sluiten, terwijl zij niet weten op grond waarvan ze worden toegewezen dan wel afgewezen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Wij zijn op dit moment met alle netwerkorganisaties in gesprek, maar ook met de gemeenten, waarbij we proberen een match tot stand te brengen tussen projecten die netwerkorganisaties wensen aan te bieden en waar gemeenten behoefte aan hebben. En in die match proberen we te kijken welke projecten uiteindelijk leidend worden in de aanpak sociale veerkracht. Die

discussie heb ik u net ook horen voeren. In hoeverre ga je stevige kaders aan de voorkant stellen en weer zeggen tegen organisaties binnen die kaders te moeten vallen? Nee, het vernieuwende bij deze aanpak is dat we het uit de samenleving gaan ophalen en dat dan uiteindelijk met elkaar wordt besloten welke projecten er wel en niet doorgaan. En dat gaan we niet als provincie bepalen, maar in gemeenschappelijkheid.

De **voorzitter**: Roks.

De heer **Roks** (PVV): Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde dat hij in ieder geval bevestigt dat hij ook in hokjes denkt, zoals in ook betoog. U zegt tussen neus en lippen door dat u samenwerkt met de RWB in West-Brabant. Ziet u de RWB als voorportaal of blijft u met de gemeenten zelf met de initiatieven van onderop?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Voorzitter. In dit geval gaat het over de gemeenten in de regio West-Brabant, die in gezamenlijkheid hebben aangegeven aan sociale veerkracht te gaan werken.

De heer **Roks** (PVV): Maar dat is dan niet via de RWB?

De heer **Swinkels** (GS, SP): Dat is juist. Ik ga verder met de tweede motie van het CDA, die is gericht op het bestrijden van eenzaamheid. Ik sluit mij aan bij datgene wat daarover in de Staten is opgemerkt. Het is natuurlijk een belangwekkend thema en het zou mij verbazen als dit niet uit de initiatieven van de samenleving als een van de projecten naar voren wordt gebracht. Maar zoals gezegd, lijkt het mij niet verstandig en slim om als provincie welk thema dan ook te benoemen, juist omdat we dat erg gaan ophalen uit datgene wat er binnen de samenleving gebeurt. Dus in die zin overbodig, dan wel ontraden. Een derde motie gaat over the right to challenge. Daarvan zou je kunnen zeggen iedereen het recht te geven om welke challenge dan ook aan te gaan en elke partij in de samenleving, waaronder de overheid, daarin uit te dagen. Ik vraag mij echter af of die dan hier zo expliciet genoemd moet worden in dit programma. Misschien is het programma wel een uitdaging voor eenieder om hier op welke manier dan ook aan bij te dragen. Ik zie dus niet de noodzaak van deze motie en zal die dan ook om die reden ontraden.

Misschien is het goed ook helder te maken hoeveel er precies gemoeid is met het programma Sociale Veerkracht. Volgens mij staat er duidelijk dat dit jaarlijks 5,5 miljoen euro is. Als ik dat optel, dan heb ik het in drie jaar over 16,5 miljoen euro en niet het bedrag van 12 miljoen euro dat hier circuleert.

In reactie op de inbreng van de PVV moet ik vooral opmerken dat er gesproken wordt over kaders die wel of niet gesteld mogen worden. Laat helder zijn dat het college met deze aanpak wil voorkomen te veel kaders aan de voorkant te stellen en volgens mij geeft dat alle vrijheden, aan wie dan ook, om initiatieven in te brengen die bijdragen aan sociale veerkracht. Er zit geen enkele vorm van sturing in, ook niet door iets op te leggen wat per se moet gebeuren. We halen dat juist op uit onze samenleving.

De **voorzitter**: Roks.

De heer **Roks** (PVV): Voorzitter. Hoe kan ik deze gedeputeerde nu controleren op basis van deze onzin?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Door uw taak in de Provinciale Staten serieus te nemen en de stukken goed te lezen.

De **voorzitter**: Roks.

De heer **Roks** (PVV): Ik neem afstand van de suggestie dat ik de stukken niet goed gelezen zou hebben, voorzitter. Het gaat erom dat ik achteraf wil controleren aan de hand van datgene wat we aan de voorkant hebben afgesproken. En als u geen duidelijke richtlijnen c.q. kaders hebt, kan ik u ook niet controleren. En dat is waarschijnlijk wat u wilt.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Het is inderdaad een bijzonder spannend traject dat we ingaan, zoals velen van u ook hebben beaamd. Ik begrijp dat we liever aan de voorkant allerlei uitvoeringsprogramma's maken met gedefinieerde doelen, maar we hebben met elkaar de ervaring dat, als we dat doen, we dan niet de kracht van de samenleving mobiliseren en daarmee onvoldoende het effect dat we voor ogen hebben bereiken. Daarom is er een andere aanpak voorgesteld, die aan de voorkant wat minder zekerheid biedt over de uitkomsten. Om het dan toch mogelijk te maken u mee te laten kijken en besluitvorming te laten plaatsvinden op het moment dat u dat wenst, heb ik aangegeven met voortgangsrapportages te gaan werken om u te laten zien wat er ondertussen gebeurt. En dat zijn de momenten waarbij u in de gelegenheid wordt gesteld daar sturing aan te geven.

Ik stap even over naar een vraag van de PvdA. Wat wordt eraan gedaan om de integrale benadering vorm te geven? Ik kan zeggen dat we de afgelopen periode al een aantal zaken hebben opgepikt. Er zijn diverse bijeenkomsten geweest over onder andere een zogenaamd U-lab-traject. Maar ook andere bijeenkomsten waarbij het netwerk, zowel ambtelijk als alle deelnemers uit de bestaande netwerken en initiatieven, bijeen zijn gebracht. Het gaat er uiteindelijk om dat we met elkaar gevoel en beeld krijgen van wat er in de samenleving gebeurt in plaats van dat we leidend maken hoe wij hier menen alles te moeten organiseren. We moeten dichter bij elkaar komen te staan en dat zijn daarin belangrijke stappen.

Ik wil de steeds weer terugkerende opmerking toch graag wegnemen alsof wij niet voor heel Brabant bezig zouden zijn. We creëren inderdaad een focus op de middelgrote steden en West-Brabant, omdat de monitor aangeeft dat daar de problematiek het grootst is. We hebben het idee dat, als we oplossingen weten te vinden op die plekken waar de problematiek het grootst is, die de meeste zeggenschap hebben voor andere plekken en daarmee ook de plekken zijn waar we het best kunnen realiseren. Als we daar het effect weten te krijgen, hebben we meteen het grootste effect in onze samenleving. Wat we daarvan uiteindelijk leren en de methodiek die we daaruit ontwikkelen, de instrumenten die we daardoor krijgen en de mogelijkheden van interventies, benutten we natuurlijk voor heel Brabant. Maar het werkt ook nog andersom. Alles wat we via onze cross-overs of anderszins uit Brabant vernemen als belangwekkende initiatieven die al in de samenleving zijn genomen, zullen we ook betrekken bij die aanpak om te kijken of de proeftuinen in die steden dan wel in de regio daar ook een effect kunnen krijgen. Mijn stellige overtuiging is dat we zo sneller en effectiever leren over welke aanpak we in de toekomst over heel Brabant kunnen uitsmeren.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Ik hoor wat u zegt over de gebiedsgerichte aanpak, maar wat ik zie is dat we in de provincie heel veel koepels hebben, zoals een koepel van zorgcorporaties die provinciebreed is georganiseerd en die ook andere zorgcorporaties in oprichting graag wil helpen. Dat is

iets wat perfect zou kunnen passen in sociale veerkracht en volgens mij ook iets waar u enthousiast over wordt. Betekent dat dan voor zo'n koepel dat ze dat enkel en alleen in West-Brabant of een middelgrote stad mogen organiseren? Of betekent dat voor zo'n koepel dat het helemaal niet kan?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Voorzitter. Het lijkt mij helder dat niet alleen de provincie bepaalt waar men een corporatie wil oprichten. Dat zou wat zijn. Maar laten we helder zijn, als we denken dat het een heel interessant project is voor in de steden of West-Brabant, bekijken we of een en ander kan worden versneld om het in onze situatie zo te laten uitpakken dat het onze sociale veerkracht versterkt. We stoppen het dus in onze aanpak en gaan snel leren hoe het werkt en moet worden opgebouwd en dan komt het ook als project in het programma Sociale Veerkracht terecht.

De **voorzitter**: Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Dus dat betekent voor koepelorganisaties die Brabantbreed hun werk doen enkel en alleen kunnen meedoen in de projecten aanpak als ze in de gebieden die u aanwijst, dus West-Brabant of de middelgrote steden, een project doen en anders niet.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Voorzitter. Nee. Het betekent dat, als deze koepelorganisaties menen een heel goed project te hebben dat zij misschien elders al hebben uitgetoetst en waarvan ze zeggen het interessant te vinden, dat ik dan met de middelgrote steden of de regio's zal overleggen of dat een programma kan worden om dat met name daar uit te proberen. En als die gemeente of die regio dat vindt, dan krijgen zij alle gelegenheid om in ons programma Sociale Veerkracht versneld aan de gang te kunnen gaan om die corporaties te vormen.

Daarmee probeer ik vooral aan te geven dat het niet alleen een programma is dat voor die focusgebieden geldt, maar voor heel Brabant. Alleen brengen we wel focusgebieden aan, omdat we denken daarvan het snelst te kunnen leren.

Dan nog even een reactie op de opmerking van de Partij voor de Dieren over mogelijke puntenlijstjes en race naar subsidies. Ik denk dat we dit voorstel daarmee zeer tekort zouden doen. Er speelt eigenlijk helemaal geen puntenlijstje en dat heb ik zojuist ook proberen uit te leggen. We maken wel een enorme beweging door niet aan de voorkant als provincie dicht te timmeren via welke kaders je uiteindelijk wellicht bovenaan de ranglijst komt te staan om daarna het project toegewezen te krijgen. Nee, we gaan juist veel meer met betrokkenen kijken welke projecten we wel of niet van belang vinden. Dus het is volstrekt een tegengestelde beweging aan puntenlijstjes of rangordes. En dat maakt het nou juist ook zo spannend, omdat we nu niet aan de voorkant alles zeker kunnen stellen, maar samen met onze partners in het veld, niet in de laatste plaats de gemeente en natuurlijk ook de maatschappelijke organisaties aldaar. Dus ik zou het zeker niet willen afdoen met de beeldvorming die daarmee wordt opgeroepen.

Wat betreft de opmerkingen die Lokaal Brabant heeft gemaakt wanneer precies de mogelijkheid zich voordoet om als Provinciale Staten mee te kijken, heb ik al aangegeven dat die mogelijkheid middels een evaluatie en een voortgangsrapportage geschapen zal worden.

Dan is er nog een motie van GroenLinks, die volgens mij erg lijkt op een eerder ingediende motie. De motie wil binnen het programma Sociale Veerkracht de mogelijkheid benutten om initiatieven en cross-overs vanuit heel Brabant te betrekken bij de aanpak van sociale veerkracht. Ik heb zojuist aangegeven dat dit

deel uitmaakt van deze aanpak en daarmee overbodig is. Ik zou deze motie dan ook willen ontraden. Laat ik het daar in eerste termijn bij laten.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording en ik stel vast dat we kunnen beginnen aan de tweede termijn, indien daaraan behoefte is van de zijde van uw Staten. Kunnen we daar meteen mee aanvangen?

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voorzitter. Wij hebben behoefte aan een korte schorsing van vijf minuten.

De **voorzitter**: Dan sta ik die toe. De vergadering is voor vijf minuten geschorst.

Schorsing.

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de tweede termijn. Mag ik u met een oog op een vlot verloop van de vergadering verzoeken dat eventuele moties of amendementen, die u van zins bent in te dienen, bij de tafel hier nu worden ingeleverd, zodat we vlot en voor de dinerpauze dit debat over dit onderwerp kunnen afronden? Ik kijk even naar de behoefte voor een tweede termijn. De fractie van de VVD, geen behoefte daaraan. Mevrouw Van der Sloot, CDA? Aan u het woord.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Mijn fractie concludeert dat we twee jaar lang hebben gewacht op dit voorstel, dat we er nu langer dan twee uur over spreken en het er allemaal niet duidelijker op wordt. Ik ben wel bang hoe het dan straks in de samenleving terecht zal komen als we hier met elkaar niet duidelijk genoeg kunnen zijn, hoe de kaders zijn en de zaken waaraan projecten moeten voldoen, hoe we dat naar buiten kunnen brengen. Ook maak ik me echt zorgen over volgend jaar, want als dit hier al niet duidelijk is, hoe kunnen we dan in hemelsnaam over zes weken beginnen met de aanpak van sociale veerkracht en ervan verzekerd zijn in 2017 projecten te hebben en daar ook daadwerkelijk aan te kunnen werken? Dus een grote kanttekening vanuit mijn fractie op dat punt.

Ik ga naar mijn drie moties. De motie over het opnemen van een paragraaf houden wij in stand. Door een paragraaf in de voorstellen op te nemen vinden wij dat het college daarmee de kans krijgt aan te geven hoe serieus het sociale veerkracht en de cross-overs neemt.

Van de motie over eenzaamheid hoor ik gelukkig heel veel partijen zeggen, ook de gedeputeerde, dat eenzaamheid een belangrijke maatschappelijke opgave is. Ik hoorde hem zeggen dat hij zich niet kan voorstellen dat eenzaamheid niet binnen sociale veerkracht zou voorkomen. Ik houd hem daaraan en dat zullen we ook vastleggen. Deze motie houd ik in ieder geval aan.

Wat betreft de motie over the right to challenge had ik gehoopt op een uitnodigende hand vanuit het college. Deze motie zal ik ook aanhouden.

De **voorzitter**: Aanhouden. Dus motie 1 handhaaft u in dit debat. Moties 2 en 3 worden aangehouden en maken nu geen deel meer uit van de beraadslagingen.

Dan kijk ik naar de fractie van de SP. Geen behoefte aan een tweede termijn. De fractie van de PVV, de heer Roks.

En ik herhaal het verzoek om moties en amendementen voor deze tweede termijn alvast hier in te leveren, zodat we ze snel kunnen vermenigvuldigen als daar nog sprake van is. De heer Roks heeft het woord.

De heer **Roks** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Nogmaals, de tijd die we aan dit voorstel moeten besteden, maakt de kwaliteit van het voorstel. Waar de PVV nog steeds moeite mee heeft is, dat we hier dingen doen

die we met elkaar niet hebben afgesproken. We hebben de Agenda van Brabant waarin niets over het sociaal domein is afgesproken en we hebben hier natuurlijk een beleidskader 'Sturen met kaders'. En dat wordt hier met voeten getreden.

De moties maken in ieder geval geen groot deel meer uit van de beraadslagingen; wij waren van mening dat de Brabander altijd de uitdaging aangaat en daar kunnen wij, denk ik, best vertrouwen in hebben.

Wat betreft eenzaamheid sluit ik me aan bij de woorden van mevrouw Van der Sloot; een maatschappelijk thema, maar we moeten dan toch met name kijken naar het kabinet, dat door het sluiten van verzorgingstehuizen en het onbereikbaar maken van zorg eenzaamheid enorm in de hand heeft gewerkt.

We hebben in de themabijeenkomst juist voorgesteld om sociale veerkracht toe te passen in voorstellen waarbij het gaat om mensen. Dus meenemen en als je het over mensen hebt en kijken wat het voor impact heeft in sociale veerkracht; daar heb je dit wollige document niet voor nodig. Dat is dus niet de basis. Concrete voorstellen die bijdragen aan sociale veerkracht van mensen is voor ons het verenigingsleven, de leefbaarheid, dorpen, tradities en erfgoed. Die helpen onze samenleving van onderuit vooruit, voorzitter.

Ik wil nog even reageren op de motie van GroenLinks, waarin staat dat alle goede voorbeelden en initiatieven meer dan welkom zijn om sociale veerkracht te versterken. Alle goede voorbeelden en initiatieven. Ook dat is erg vaag, mevrouw Brunklaus, en daar kunnen wij geen oordeel over vellen als u het op deze manier formuleert. Ik zou zeggen wat concreter te zijn de volgende keer.

Dus, voorzitter, dit document helpt onze samenleving niet vooruit. Wij willen van onderaf in ieder geval niet de cross-overs in deze tweedeling, want daar hebben wij een andere variant op. Wij noemen dat sociale toeverkracht.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Roks voor zijn bijdrage. De fractie van D66 niet meer. Mevrouw Knoet van de PvdA ook geen tweede termijn. Mevrouw Brunklaus, aan u het woord.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voorzitter. Wat ontzettend goed dat we zo lang bij dit onderwerp hebben stilgestaan in dit heftige debat. Ik vind het echt fantastisch, want dat betekent dat het ons roert. Je merkt ook aan het debat dat dit iedereen aangaat.

Dat we het voorstel op verschillende wijzen interpreteren is natuurlijk begrijpelijk, het moet immers nog worden ontwikkeld. Datgene wat GS voorstellen is het oude beleid. Nee, dat is het niet, maar is iets nieuws proberen om er voor de Brabanders te zijn. En dat is ook wel heel gedurfd. Dus mijn fractie is van mening dat het lef vergt om bepaalde experimenten uit te voeren en wij zijn heel benieuwd wat het resultaat daarvan zal zijn.

Bij interruptie heb ik al opgemerkt het mooi te vinden dat wij de voortgangsrapportages kunnen gaan volgen. Fijn dat u dat hebt aangeboden. De zorg die ik heb is echter niet volledig weggenomen. De heer Roks van de PVV vroeg mij wat de goede voorbeelden zijn, wat de netwerkorganisaties en de mooie voorbeelden uit het verleden zijn die wij als Brabant mede gefinancierd hebben en waaruit hele mooie dingen zijn ontstaan. Wij blijven erbij dat de kaders niet duidelijk zijn en zeggen dat 2017 een jaar blijft van alleen maar experimenteren. We hebben van GS geen antwoord gekregen op enkele vragen, onder andere over de selectie van een aantal gemeenten. We hebben geen garanties gekregen. Ik zeg dat wij het niet over ons hart kunnen verkrijgen tegen dit beleid te stemmen, want dan is er geen sociaal beleid vanuit de provincie, maar wij zeggen wel dat de rendementen uit het verleden geen garanties voor de toekomst geven.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Brunklaus voor haar bijdrage en kijk naar de fractie 50PLUS, de heer Van Overveld.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Dank u, voorzitter. Ik hoef het college niet te bedanken voor zijn beantwoording, want op onze opmerkingen is hij totaal niet ingegaan. Dat betekent dat ik me een beetje geschokt voel, want we zeggen dingen niet voor niets. Ik heb in mijn eerste termijn gezegd met een kanttekening hiermee in te stemmen, maar u bent daar niet op ingegaan en u komt daar niet aan tegemoet. We zullen dan ook tegenstemmen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Overveld. Heeft de Partij voor de Dieren behoefte aan een tweede termijn? Dat is niet het geval. De heer Vreugdenhil heeft het woord.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik moet u eerlijk zeggen dat dit debat het er niet helderder en duidelijker op heeft gemaakt. Volgens mij hadden we een meer eensgezinde lijn en zijn we daar gedurende het debat alleen maar van afgeweken. En ik zeg dan ook tegen de heer Heijmans van de SP-fractie: u heeft misschien de toss gewonnen bij de coalitieonderhandelingen, u heeft uw speelveld mogen uitkiezen, maar blijf de hele wedstrijd scherp om uiteindelijk ook de wedstrijd te winnen. Ik denk dat ik die woorden niet vaak meer hoef te herhalen, maar als je je politieke voelhorens uitsteekt waar de breuklijn tussen de coalitie en een andere insteek een heel heldere is en waar we in ieder geval scherp moeten zijn dat de doelstellingen van het programma overeind blijven, dan hebt u ons aan uw zijde.

Ik zeg dat ook richting de fractie van D66, want ik ben een beetje teleurgesteld dat u toch nog een keer begon over de bolwerken. Bij de themabijeenkomst leek u zich te verspreken en ik had dat ook gehoopt. Het mag hier nooit de doelstelling zijn om dat tot doelstelling van beleid te hebben. Laten we het over de inhoud hebben en kijken hoe dat uitwerkt en wat in het verleden is opgebouwd daar mogen we trots op zijn, dat mag geïnnoveerd worden, maar laat dat dan wel de doelstelling zijn. En probeer dan termen als 'bolwerken' te vermijden, want u weet welke lading en emotie dat oproept.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. D66 is ook een beetje teleurgesteld, want we hebben het vandaag over het versterken van sociale veerkracht, over verbinden, vertrouwen en van onderop, maar elke keer dat u het over die tweedeling hebt, hier of ergens anders, gaat u juist niet verbinden, maar maakt u het sterker tegengesteld. Ik zou het dan ook heel erg op prijs stellen als we elkaar ook vanuit die kant kunnen vinden en kunnen verbinden en samen kunnen werken aan een versterking van de sociale veerkracht.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Daar vinden we elkaar in, mevrouw Meeuwis, dat weet u. Alleen is het voor ons wel belangrijk ook even het goede gevoel vast te houden. U zag de emotie die dit in de themabijeenkomst oproept en u herhaalt het hier nadrukkelijk. Ik zeg dan: laten we dat afsluiten en laten we helder zijn dat dit de doelstelling is. Dat signaal naar buiten afgeven en naar die verbinding te zoeken om daarmee de kwetsbaren in Brabant te kunnen blijven ondersteunen.

Voorzitter. Ik moet nog wel een opmerking maken richting de gedeputeerde die aangeeft 16,5 miljoen euro over te hebben. U bent echter al een eind op weg en we praten over de begroting voor 2017-2018, dus 11 miljoen euro en dan heeft u nog een stukje in 2019 en dan zijn er al weer verkiezingen. Dus we zijn al een eind op weg en daarmee is ook de noodzaak om nu tempo en meters te maken, waartoe wij vaak hebben opgeroepen. Dat wordt hier nog eens onderstreept en ik denk dat we ook helder moeten zijn dat we het budget dat we daarvoor hebben in de komende periode bij de begrotingsbehandelingen nog eens goed onder de loep moeten nemen.

Voorzitter. Ik heb nog een motie die ik wil indienen, want het blijft boven de markt hangen. De een noemt het liberale veerkracht, de ander sociaal-liberale veerkracht en weer een andere partij noemt het sociale veerkracht met heldere uitgangspunten, zoals door de gedeputeerde verwoord. Ik vind het belangrijk om hier als Staten uit te spreken wat daarvan de bedoeling is en daarom dienen wij de volgende motie in.

Motie M6 'Sociale veerkracht, geen liberale veerkracht'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 18 november 2016;

gehoord de beraadslagingen;

de Staten uitspreken dat:

- de uitwerking van het programma sociale veerkracht het uitgangspunt heeft om verdere tweedeling in de samenleving tegen te gaan.

CDA: Marianne van der Sloot

GroenLinks: Patricia Brunklaus

ChristenUnie/SGP: Hermen Vreugdenhil

Lokaal Brabant: Jan Heijman"

Deze motie dien ik in namens de fracties CDA, GroenLinks en Lokaal Brabant. Dank u wel.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voorzitter. Ik begrijp het niet, mijnheer Vreugdenhil. Het hele stuk gaat over tweedeling in de samenleving en dat is ook de achtergrond van het plan Sociale Veerkracht. Dus als we straks gaan stemmen, dan zult u zien dat vele fracties in deze Staten achter dit voorstel zullen staan.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Ik denk dat juist dat signaal heel scherp is en we als uitgangspunt hebben de tweedeling tegen te gaan en daar ons programma op baseren. En niet zozeer de liberale veerkracht, die gebaseerd is op economische begrippen als groei en krimp. In deze Statenbehandeling is volgens mij wel duidelijk geworden dat daar verschillend over wordt gedacht en andere posities worden ingenomen. Dat is helder volgens mij.

De **voorzitter**: Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Dit maakt het voor mij niet helder, want we gaan dadelijk stemmen over het stuk dat voorligt en niet over de woorden van mevrouw Schüller.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Het lijkt mij ook heel duidelijk, mijnheer Vreugdenhil. We spreken hier over het programma Sociale Veerkracht en daarin staat letterlijk wat wij onder sociale veerkracht verstaan. Het staat zelfs niet beschreven, maar ook omschreven. Ik moet zeggen dat het mij toch wel tegenvalt van u. Wij bespreken het programma Sociale Veerkracht en leggen daarin onze uitgangspunten vast en door middel van het ondersteunen van dat programma geven we aan het eens te zijn met de uitgangspunten. En nu gaat u bij motie, nadat we dat programma hebben vastgesteld, nog eens vertellen wat onze uitgangspunten zijn. Door zo te handelen vervreemdt u mensen van de politiek.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Mijnheer Heijmans, dat heeft ermee te maken dat juist vanuit de coalitie een andere definitie wordt gehanteerd en andere uitgangspunten worden gehanteerd. Dat was de kern. Daarover is diverse keren een vraag gesteld en in tweede termijn heb ik de VVD-fractie ook niet meer aan de microfoon gezien om daarin helderheid en duidelijkheid te verschaffen. Ik denk dat het uitermate belangrijk is dat wij als Staten daarin een bepaalde richting aangeven en dat we helder en duidelijk zijn over de frictie bij sommige coalitiepartijen die dit stuk anders uitleggen en daarmee eenduidig richting geven waarlangs wij de uitvoering willen doen plaatsvinden.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik denk het dat duidelijk is dat de VVD heeft uitgesproken dit programma Sociale Veerkracht te ondersteunen, daarmee onderschrijft de VVD sociale veerkracht zoals het omschreven staat in dat programma. En wat u doet is een fractie of een deel van deze Staten afrekenen op een woordje dat is gebruikt. En zij noemen dat liberale veerkracht. Ja, misschien dat er nog iemand is die het bijzondere veerkracht of prettige veerkracht wil noemen. Het gaat erom wat er beschreven staat in het programma Sociale Veerkracht en daar ...

De **voorzitter**: Als u heel hard op tafel slaat gaat de microfoon uit. En mevrouw Schüller laat intussen zien over grote veerkracht te beschikken, want zij zit aan de andere kant van de zaal.
Mevrouw Knoet.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Ik zou maar niet zo hard slaan, want dan heb je weer een ander soort tweedeling. Ik wil eigenlijk alleen maar zeggen: als we dit soort moties indienen, dan denk ik dat we straks alleen nog maar moties hebben over van alles en nog wat, want die zijn volstrekt overbodig. Het hele stuk gaat over de tweedeling, de hele ingang is helder en wij stemmen over dat stuk en niet over uw of mijn woorden.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil tot slot.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Natuurlijk stemmen we over het stuk en wij zullen ook mee stemmen. Blijft boven de markt hangen dat één coalitiepartij zich heel helder uitgesproken heeft andere uitgangspunten te hanteren en daarmee groei en krimp tot uitgangspunt van het uitvoeringsprogramma maken. Dat maakt dat ik me gedwongen voel om daar gewoon helderheid en duidelijkheid over te hebben en die duidelijkheid hebben we niet vanuit de interruptiemicrofoon gehoord en niet vanachter het kathedr. De VVD-fractie blijft stil. We kunnen het ze vragen, maar als ze geen antwoord geven dan is dat lastig. Dus dan komen we maar tot een heldere en duidelijke uitspraak en dan is het ook klip en klaar voor alle Brabanders dat dit de uitgangspunten zijn waarbinnen zij hun projecten kunnen indienen. En daar wil ik graag aan werken de komende periode.

De **voorzitter**: Uw punt is helder. De laatste in deze rij, de heer Heijman van Lokaal Brabant. En daarna de gedeputeerde.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik sta hier wel met een zucht. We hebben een behoorlijk lang debat gevoerd en we moeten ons toch afvragen wat we hier mee opgeschoten zijn. De mensen die voor zijn voor en zij die tegen zijn zullen tegen blijven. Misschien is het eens goed de

gedeputeerde erop te wijzen dat hij een programma in elkaar heeft gezet dat een beetje te ingewikkeld is voor ons simpele Statenleden en misschien is het ook zo dat de meeste Brabanders die al naar dit mooie debat zouden luisteren nu helemaal zijn afgehaakt.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Heijman en geef het woord aan de gedeputeerde voor de beantwoording.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Dank u wel, voorzitter. Ik wil nog even reageren op de opmerkingen in tweede termijn en dan ga ik meteen naar de heer Van Overveld. Mijn excuses dat ik uw opmerking als een opmerking heb beschouwd, wat blijkbaar een vraag was. Ik meende dat u zei vooral scherp te willen hebben dat de koepelorganisaties gefinancierd blijven worden als voorwaarde om met dit voorstel in te stemmen.

De **voorzitter**: Stilte in de zaal!

De heer **Swinkels** (GS, SP): Ik meende dat ik ook in mijn reactie eerder al bekend had gemaakt dat het dus wel een verandering betekent dat wij niet organisaties steunen, maar wel de projecten die de organisaties met ons binnen dit programma willen realiseren. Dus er is inderdaad een verandering gaande en als u erop staat dat wij organisaties blijven steunen, dan is dat een andere keuze, die ik niet kan honoreren. Ik vraag u wel mede aan te moedigen dat deze organisaties het programma mee gaan invullen en daarmee via projecten alsnog hun financiering zouden kunnen organiseren.

Er is een extra motie ingediend, waarover al het nodige is gezegd. Ik acht deze motie overbodig. Het maakt impliciet deel uit van dit programma. Een van de uitgangspunten zou je kunnen zeggen of in ieder geval de basis waarop dit programma steunt. Daarmee is deze motie overbodig.

De **voorzitter**: En dus is het oordeel over de motie?

De heer **Swinkels** (GS, SP): Mijn excuses, daarmee wordt de motie ontraden. Ik zou een compliment willen maken aan Provinciale Staten want, het is al eerder gememoreerd, er is sprake van een heel andere aanpak met minder zekerheden aan de voorkant, waarmee we wel heel veel gelegenheid geven aan alle partijen in onze samenleving om daar invulling aan te geven. Ik vind dat ik daarmee ook richting u een compliment mag maken, want het vraagt ook iets van u als Provinciale Staten om vanuit minder zekerheden in dit programma en deze aanpak te stappen. Ik zal mijn uiterste best doen om daar het beste van te maken en u tijdig te rapporteren over de stappen die we daarin nemen. Dank u.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Ik wil nu de beraadslagingen over dit onderwerp sluiten en ons klaarmaken voor de stemming. Dat gaan wij doen.

Dames en heren. Ik stel voor dat degenen die in de wandelgangen of rookruimte vertoefden voldoende gelegenheid hebben gehad om het signaal te horen en dat we overgaan tot stemming. Allereerst breng ik in stemming het voorliggende voorstel, bij u bekend onder 69/16. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Schüller**: (VVD) Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Voor met een stemverklaring. Eigenlijk onder protest. Wij vinden het een vaag beleid wat we hier met elkaar vaststellen, maar ons uitgangspunt op dit vlak is: beter iets dan niets.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Roks** (PVV): Tegen met een stemverklaring, voorzitter. Als dit programma gaat lukken, is er echt sprake van sociale toverkracht.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Met stemverklaring, voorzitter.

De **voorzitter**: Nee, u moet eerst zeggen of u voor of tegen bent.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Tegen met een stemverklaring. Ik bespeur dat er een enorm risico op willekeur gaat ontstaan in dit hele programma. Er zijn geen beoordelingscriteria. Wie het eerst of het meest piept die krijgt of wie in het netwerk zit van ambtenaren of bestuurders krijgt en de rest kan er naar fluiten. Wij stemmen tegen.

De **voorzitter**: De Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor met stemverklaring. De uitleg van de gedeputeerde op onze vragen achten wij voldoende om voor het voorstel te stemmen.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor met dezelfde stemverklaring als het CDA.

De **voorzitter**: Dit voorstel is door uw Staten aangenomen. Dan zijn we nu toe aan een aantal moties die hierbij horen. Moties 2 en 3 zijn aangehouden, die breng ik dus niet in stemming, maar de moties 1, 4 en 6 breng ik in stemming. Ik begin bij motie 1. De VVD.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Het CDA.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Roks** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan breng ik nu in stemming de motie onder stuk nummer 4. De fractie van GroenLinks is eerste indiener. De VVD.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Roks** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Als laatste motie onder stuk nummer 6. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Schüller** (VVD): Tegen met stemverklaring. De uitgangspunten liggen vast in een nota en die gaan we niet vastleggen in een aparte motie.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen met stemverklaring, die hetzelfde luidt als de verklaring van de VVD.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Roks** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen met dezelfde stemverklaring als de VVD.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Knoet-Michels** (PvdA): Tegen met als stemverklaring dat het beleid Sociale Veerkracht hanteert de tweedeling in de samenleving. De motie is overbodig.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voor met de stemverklaring dat dit nodig is, omdat in het debat bleek dat het onduidelijk was waar het precies over ging.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Tegen, omdat wij duidelijk uit het voorstel halen de tweedeling in de samenleving tegen te willen gaan.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: De motie is verworpen.

Dames en heren. Het is 18.00 uur. Ik stel voor nu te schorsen voor de dinerpauze. Mede op aandringen van de fractievoorzitter van de PVV, die mij vanmorgen zei dat een half uur wel erg weinig is, wil ik er graag vijf minuten bij doen. Kan dat? Nee, grapje. We gaan tot 18.40 uur dinerpauze houden.

Schorsing.

De **voorzitter**: Dames en heren.

84/16 Brabantse Aanpak Leegstand

De **voorzitter**: Aan de orde is het volgende Statenvoorstel, 84/16, Brabantse Aanpak Leegstand. De fractie van de VVD, de heer Kouthoofd, heeft het woord.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Ja. Dank u wel, voorzitter. Vandaag bespreken we de liberale aanpak leegstand. De VVD vindt de aandacht voor leegstand belangrijk. Maar zoals mijn fractiegenote mevrouw Schüller al zei over sociale veerkracht, niet alle ontwikkelingen, zoals verschuivingen door groei en krimp kunnen we voorkomen. De vraag is of leegstand een probleem is, dan wel een uitkomst van een autonome ontwikkeling. De VVD kan zich dan ook prima vinden in vier geformuleerde uitgangspunten. Een: de eigenaar is verantwoordelijk. Twee: de gemeente staat als eerste aan de lat. Drie: leegstand is niet altijd een probleem en niet alle leegstand is op te lossen. En vier: leegstand geeft kansen om verbinding met andere opgaven te maken, zoals erfgoed, vrijetijdseconomie.

Om met de verantwoordelijkheid van de eigenaar te beginnen, de eigenaar moet zelf in actie komen. Maar wel alleen als de eigenaar leegstand van zijn vastgoed als een probleem ervaart. De VVD hecht grote waarde aan het recht op eigendom en als een eigenaar ervoor kiest om zijn eigendom een tijdje niet te gebruiken, dan respecteren we dat. Het is daarom zeer belangrijk dat de eigenaar in de Brabantse Aanpak Leegstand als belangrijkste stakeholder in deze aanpak aan bod komt. Wat is hun beleving? Wat zijn beweegredenen om wel of niet in actie te komen? Graag horen wij nog eens van de gedeputeerde hoe hij in de aanpak de eigenaren betreft.

De VVD ondersteunt de keuze voor een gebiedsgerichte en integrale aanpak die de verschillende beleidsvelden overstijgt. Dit is ook prima in lijn met het bestuursakkoord. Toch hebben we ook nog enkele vragen bij de aanpak. Er wordt geschreven dat we omgevingskwaliteit willen versterken.

De **voorzitter**: Interruptie Steenbakkers.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Voorzitter. Een vraag aan de heer Kouthoofd. Hij heeft het over de eigenaren, ik neem dat hij daarmee ook beleggers bedoelt. Bedoelt u nu eigenlijk impliciet een beetje te zeggen: 'Goh, dat vinden we niet nadrukkelijk genoeg aan bod komen in dit leegstandsbeleid dat hier gepresenteerd wordt'?

De **voorzitter**: Kouthoofd. De vraag is duidelijk.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Nee, wij vragen nog even een uitleg van de gedeputeerde over hoe de eigenaren in zijn totaliteit in het beleid betrokken worden, in het hele proces. Dat is het. Dank u wel.

Er wordt geschreven dat we de omgevingskwaliteit willen versterken. Dat onderschrijven we graag. Maar vervolgens zouden we dit gaan doen door in samenwerking met de Brabantse partners leegstand te voorkomen en de omvang terug te brengen tot frictieniveau. Althans, dat staat in het stuk. Ik was mijn

bijdrage al begonnen met de stelling dat we leegstand niet kunnen voorkomen, tenzij we in gaan zetten op zeer rigide ruimtelijk beleid. En dat strookt niet met de vier geformuleerde uitgangspunten. Op dit punt hoor ik graag van de gedeputeerde hoe hij denkt leegstand te kunnen voorkomen met respect voor de vier geformuleerde uitgangspunten.

In de aanpak lezen wij dat we gaan werken in de geest van de Omgevingswet. We omarmen graag de transitie van de nee-tenzijgrondslag naar de ja mits-grondslag. Want in een veranderende samenleving, waarin we initiatief, creativiteit en oplossingen van onderop vragen van burgers en bedrijven moeten we ook het vertrouwen hebben door als overheid ruim baan te geven voor relevante ontwikkelingen. In de aanpak worden hiertoe in een aantal gebieden pilots uitgevoerd, met verruiming van bestemmingen of functiewijzigingen, waardoor er meer ruimte ontstaat voor eigenaren om een zinvolle herbestemming of misschien wel sloop van hun vastgoed in te zetten. Dat is een goede stap, maar wat de VVD betreft veel te traag. De Omgevingswet komt er aan en zeer spoedig bespreken we de eerste kaders voor de omgevingsvisie. De VVD wil niet eerst jarenlang de pilots evalueren voordat we de ja-mitsgrondslag gaan hanteren. Dat is veel te laat. We horen graag uitleg van de gedeputeerde hoe hij proactief de ja-mitsgrondslag gaat verwerken in de kaders van de omgevingsvisie en hoe we dit alvast in de nog komende beleidsrijke wijzigingen van de Verordening ruimte laten landen. De Brabantse Aanpak Leegstand moet gelijke tred houden met deze kanteling. Dat past bij de lijn die we hebben afgesproken in het bestuursakkoord. Graag vragen we de gedeputeerde hoe hij hier invulling aan geeft. In die lijn zullen we een motie mede indienen met D66 omtrent het mogelijk maken van bottom-up-zonne-energie-initiatieven in de vrije ruimte.

Voorzitter. Qua toezicht en handhaving is het een prima voorstel om te inventariseren of er criminele activiteiten plaatsvinden in leegstaande stallen. Maar waarom doen we dat alleen bij stallen? Hoe zit het bij leegstaande kantoorpanden en bedrijfsloodsen? We kennen allemaal wietbranden en gevaarlijke XTC-labs. Kan de gedeputeerde toezeggen dat bij de inventarisatie en controles ook kantoren en loodsen worden meegenomen? De VVD vraagt zich verder af op welke wijze er wordt samengewerkt tussen omgevingsdiensten en de Task Force Brabant. Welke innovatieve digitale methoden worden ingezet om slim en effectief toezicht te houden op dit onderwerp, dat aanpalend is aan de leegstand?

Voorzitter. Tot slot. De VVD vindt het uitstekend dat er procesgeld wordt gereserveerd om de aanpak leegstand handen en voeten te geven. Een heel arsenaal aan instrumentarium komt vervolgens aan de orden. Zo kunnen sloopfondsen deel gaan uitmaken van het instrumentarium. Hiertoe wordt in de aanpak voorgestort op tal van middelen uit de diverse beleidsterreinen die voor dat doel beschikbaar zouden kunnen worden gesteld. De VVD wil er graag op wijzen dat de aanpak leegstand geen vrijbrief kan zijn voor GS om in de aankomende jaren naar believen leegstandsfondsen of sloopfondsen op te richten en deze te dekken uit bestuursakkoordmiddelen zonder PS hierin verder te betrekken. PS willen zulke financiële maatregelen, als ze zouden voorkomen, kunnen afwegen. We willen dan ook de expliciete toezegging van de gedeputeerde om, indien dat soort instrumentarium financieel nodig is, met nadere voorstellen naar PS te komen omtrent omvang en dekking van dat soort fondsen. En we hebben daar graag een toezegging op van de gedeputeerde. Tot zover, voorzitter, de eerste termijn. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Kouthoofd. Dan nu de fractie van het CDA, de heer Steenbakkers.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Voorzitter. Van een wijs en ook oud politicus heb ik ooit eens gehoord dat er in de politiek drie soorten mensen zijn: degenen die ervoor zorgen dat er iets gebeurt, degenen die kijken hoe dingen gebeuren en degenen die zich afvragen wat er gebeurd is. Voorzitter. Centrale vraag is natuurlijk: tot welke groep hoort deze gedeputeerde en dit college ten aanzien van dit onderwerp? Het CDA is blij met dit voorstel en de zeer nadrukkelijke rol die naast de vier uitgangspunten toch wordt gekozen voor de provincie. Deze gedeputeerde hoort wat ons betreft dan ook zeker niet tot de groep

mensen die zich afvragen wat er gebeurd is op het gebied van leegstand. Hij kijkt vooruit, ontwikkelt wat ons betreft goed beleid om de ingewikkelde transformatie ten aanzien van leegstand in de breedste zin des woords te begeleiden. En de formuleringen op papier zijn helder. Herbestemmen/slopen is het nieuwe bouwen en partners worden uitgenodigd om subregionale leegstandsagenda's te maken. Steun vanuit het CDA. Maar zoals u weet, papier is geduldig, papier wordt niet boos en bijt niet. De centrale vraag wat ons betreft is hoe stevig de gedeputeerde de rol van de provincie gaat pakken als het echt gaat om nogal hotte individuele casussen of plannen. Neem bijvoorbeeld in de RRO's. Wij zijn bijvoorbeeld best benieuwd naar hoe de gedeputeerde om maar eens als voorbeeld te noemen bij Bauhaus in de wedstrijd zit en wat nu daar uiteindelijk de rol gaat worden. Dit soort casussen bepaalt wat ons betreft of de gedeputeerde hoort tot de groep mensen die kijken naar hoe dingen gebeuren of tot de groep mensen die echt mee zorgt dat er dingen gebeuren. Wij moedigen dit laatste natuurlijk aan en hebben hier ook alle vertrouwen in.

Voorzitter. Een aantal algemene opmerkingen. Laaghangend fruit lijkt het omkatten naar woningen. Voor circa 50.000 is er een plan en voor circa 50.000 ook nog niet. Hoe en wanneer wordt deze planning gemaakt?

Voorzitter. Dan de rol van de eigenaar en de belegger van het pand. En vandaar ook mijn interruptie bij gewaardeerd collega Kouthoofd. Deze rol vinden wij persoonlijk als een aansporing nog een tikje onderbelicht in het voorstel, maar beschouw het als positief compliment. Wij denken dat zij nog meer bij de oplossing en de transformatie betrokken moeten worden. Kan de provincie de eigenaren en beleggers buiten een breed gedragen visie op een gebied – wat nu in het voorstel staat – op een andere manier ook nog in beweging krijgen? Ziet de gedeputeerde hier een rol voor de provincie?

Voorzitter. De kernvraag van het CDA is ook hoe we het succes en de vorderingen van dit beleid gaan volgen. Wat worden nu de concrete kpi's?

Voorzitter. Een financiële vraag, en de heer Kouthoofd tikte dat ook al even aan, er wordt voorgesorteerd en een combinatie gemaakt van verschillende financiële ruimtes/instrumenten. De immunisatieportefeuille wordt even genoemd, de investeringsagendastrategie en de begrotingsprogramma's. Gaan we dit dan incidenteel regelen mochten er sloopfondsen komen? Hoe ziet de gedeputeerde dit?

Voorzitter. Dan kom ik nog even op retail en agrarische leegstand. Complimenten voor de concrete maatregelen in de retail. Het CDA steunt dit en gelooft ook in de retaildeal. We hebben nog een interessante aanvulling, die volgens ons het beleid nog beter zou kunnen maken. Vanochtend heb ik het tijdens de themavergadering al aangekondigd. Gedeputeerde. Ik zou met een motie komen. Naar mijn idee leest die als een jongensboek, maar ik hoor zo graag wat u ervan vindt. Ik zal kort toelichten waarom we gaan vragen. Er zijn bedrijven op de markt die pandeigenaren overtuigen om tijdelijke huur toe te staan en die te koppelen aan winkeliers in spé, die op zoek zijn naar een juiste locatie. Op die manier wordt een brug geslagen tussen de huurders en verhuurders van tijdelijke winkelruimten, waardoor er zonder al te veel risico voor de nieuwe winkelier vernieuwende retailconcepten tot stand kunnen komen. Deze bedrijven focussen zich echter met name nog op de Randstad. Is de gedeputeerde bereid om te onderzoeken of er private partijen zijn die een dergelijke brugfunctie tussen pandeigenaren en potentiële winkeliers ook meer nadrukkelijk in Brabant willen vervullen? En zou hij met deze partijen in gesprek willen treden? Ik was blij om vanochtend van de gedeputeerde het volgende te horen. We zijn op zoek naar vernieuwende concepten en juist dit – die tijdelijke invulling van panden – lijkt ons een mogelijkheid om tot echt nieuwe retailconcepten te komen zonder al te veel risico voor zo'n winkelier, omdat die niet aan langjarige huurcontracten zit. We horen daar heel graag de reactie van de gedeputeerde op, maar het gevoel is dat hij het positief gaat zien.

Een ander punt. We zien helaas dat gemeenten in een aantal concrete casussen tegen elkaar uitgespeeld worden. En dit leidt niet altijd tot de meest optimale oplossing voor de Brabander als geheel. Hoe ziet de gedeputeerde hier de rol om gemeenten daarin te beschermen voor de RRO's voor de provincie?

Voorzitter. Dan tot slot de agrarische leegstand. We zijn echt geschrokken van de leegstand in de agrarische sector en de cijfers die daarbij horen die bevestigden dat. Nu is de leegstand nog 8%, maar dit loopt echt fors op richting 2020. Het is echt alarmfase 1 voor het platteland. Is de voorliggende aanpak voldoende uitgerust op dit punt? Wat ons betreft mag er hier nog een schepje bij, maar ik weet niet hoe de gedeputeerde dit ziet en we ontvangen daar graag een reactie op. Tot zover de eerste termijn.

Motie M7 'Het nieuwe retail'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 18 november 2016;

overwegende dat:

- onderzoek volgens Statenvoorstel 84/16 ('Brabantse Aanpak Leegstand') aantoonde dat leegstand in de detailhandel in de provincie Noord-Brabant op circa 12% ligt;
- dit leegstandsniveau ver boven het frictieniveau ligt wat noodzakelijk is om beweging in de markt te krijgen;
- dit een probleem vormt voor de leefbaarheid van onze Brabantse dorpen en steden;

constaterende dat:

- voorliggend Statenvoorstel concrete voorstellen doet om leegstand in de retail aan te pakken;
- de landelijke retaildeal hier een voorbeeld van is en deze landelijke deal ruimte laat voor verschillen in aanpak tussen provincies en individuele initiatieven;
- in andere Nederlandse steden en provincies (bijvoorbeeld Amsterdam/Noord-Holland) wordt geëxperimenteerd met tijdelijke invulling en verhuur van panden in de retailsector;
- er bedrijven op de markt zijn die pandeigenaren overtuigen om tijdelijke (ver)huur toe te staan en die te koppelen aan winkeliers (in spe) die op zoek zijn naar een juiste locatie;
- er zo een brug wordt geslagen tussen de huurders en verhuurders van tijdelijke winkelruimte waardoor zonder al te veel risico voor de nieuwe winkelier vernieuwende retailconcepten tot stand kunnen komen;
- dit de leefbaarheid van dorpen en steden vergroot;
- deze bedrijven zich nog met name focussen op de Randstad en niet of in mindere mate actief zijn;

verzoeken Gedeputeerde Staten;

- om te onderzoeken of er private partijen zijn die een dergelijke brugfunctie tussen pandeigenaren en winkeliers ook in Brabant willen vervullen;
- met deze partijen in gesprek treden;

en gaat over tot de orde van de dag

CDA: S.P.M.F. Steenbakkers"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Steenbakkers. De heer Everling van de SP.

De heer **Everling** (SP): Goed, voorzitter, dank. Ik heb 4 minuten aangevraagd, maar als het een beetje meezit moet dat in een stuk minder kunnen. Want wij hebben slechts een viertal vragen en opmerkingen. Eerst even algemeen, want het streven van de Brabantse Aanpak Leegstand is nobel en noodzakelijk. We hebben te dealen met flinke aantallen lege kantoren, bedrijfs- en winkelruimten. En ook stallen, zojuist ook aangehaald door de heer Steenbakkers. We spreken hier over bijna 13 miljoen lege vierkante meters. Om een klein beetje een indruk te krijgen voor degenen die de stukken niet gelezen hebben of het bericht daarover niet gezien hebben, dat zijn ongeveer 2500 voetbalvelden. Dus dat is nogal wat. Het is dan ook goed om als provincie hierin je verantwoordelijkheid te nemen. Dus wat dat betreft complimenten. Maar een obstakel zijn de eigenaren. We hebben het al bij de heren Kouthoofd en Steenbakkers gehoord. Want hoe gaan we ze in beweging krijgen? Ik vraag me een beetje af of kennisdeling, verbinden enzovoort

voldoende gaan zijn en of dat echt op gaat wegen tegen fiscale voordelen die eigenaren hebben of die leegstand met zich mee kan brengen. Wij zijn heel benieuwd hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt en hoe hij denkt dit te kunnen overbruggen.

Zoals aangegeven in het Statenvoorstel ligt er ook een forse opgave om 50.000 tot 60.000 woningen te realiseren in 2025. Dat is heel veel. Uiteraard zitten daar natuurlijk ook heel veel sociale huurwoningen of betaalbare koop- en huurwoningen tussen voor de middenstand. Wat de SP betreft heeft het realiseren van deze woningen prioriteit. Deelt de gedeputeerde onze mening en is hij bereid de transformatie van leegstaande panden naar betaalbare woningen extra te stimuleren?

Voor de zomer heb ik via schriftelijke vragen aandacht gevraagd voor een van de VAB-experimenten, namelijk die in Boxmeer. Op zichzelf zijn het mooie experimenten. Wat dat betreft geen opmerkingen, maar we hadden wel een aantal bedenkingen.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (SP): Voorzitter. Een vraag aan de SP. Woningbouw heeft prioriteit wat u betreft. Waar komen die woningen dan precies? Komen die in de kantoren? Komen die op de VAB-locaties? Hoe ziet u dat?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Woningbouw op zich. Er zijn gewoon heel erg veel mensen die zitten te wachten op woningen. Dus wat dat betreft heeft het inderdaad bij ons prioriteit. En waar ze komen, dat is nou net afhankelijk van waar er ruimte is en welke afspraken er gemaakt kunnen worden. Dus daar kan ik niet zo een-twee-drie iets over zeggen.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Nou, dat hoop ik toch wel. Want we hebben het hier over het leegstandverhaal, dus ik neem aan in relatie tot de panden die leegstaan. Dat u in die context zegt: op die locaties moeten er woningen gebouwd worden.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Die woningen hoeven niet gebouwd te worden. Het gaat juist om het ombouwen van leegstaande panden naar woningen toe. Dus wat dat betreft hoeft er niet per se nieuwe woningbouw te zijn, maar het lijkt me voor de hand dat het niet in de leegstaande stallen gaat worden, mijnheer Van der Wel.

Terugkomend op de VAB-experimenten. Onze zorg daarover had enigszins te maken met de mogelijke vorming van de ruimte. Want vele kleine bedrijfjes, start-ups of op veel verspreide locaties aan de slag gaan binnen een groot gebied had ook te maken met mogelijke concurrentie met leegstaande panden in de kernen juist. Leegstand aanpakken waar dat mogelijk nog meer leegstand oplevert klinkt ons een beetje vreemd in de oren. Wat ons betreft is met name de laatste zorg nog niet heel erg goed beantwoord. Dus graag zouden wij dadelijk van de gedeputeerde horen hoe hij dit weet te voorkomen.

En als laatste, het laaghangend fruit zal relatief eenvoudig en snel geplukt zijn met de eerdergenoemde experimenten en eventueel de saldering. Ik heb het hier over leegstaande agrarische bebouwing. Maar, voorzitter, veel van de stallen staan al even leeg en bevatten asbest. Wij verwachten dat deze stallen met asbest het langste leeg zullen blijven staan, terwijl we deze het liefste als eerste weg willen hebben. Delen

GS deze verwachting? Is het een beetje bekend om hoeveel asbestdaken het gaat? Volgens mij wel. En hoe gaan GS voorkomen dat juist deze stallen blijven staan? Voorzitter. Tot zover.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling. Dan nu de PVV-fractie. De heer Van Hattem heeft het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Het Statenvoorstel voor de Brabantse Aanpak Leegstand is een relatief wollig en vrij concreet programma, dat in de uitvoering nog allerlei richtingen op kan gaan. Het programma is meer een overkoepelende aanpak dat met partners nader wordt uitgewerkt in subregionale agenda's en waarbij de primaire verantwoordelijkheid bij de gemeenten blijft liggen. Voor dit college moet het bijdragen aan zogenaamde 'maatschappelijke behoeften', waar onder andere onder wordt verstaan: woningbouw, circulaire economie, duurzame energie en sociale veerkracht. Hiermee trekt het college haar beleidsruimte zo breed dat het feitelijk een vrijbrief is om het leegstandsbeleid voor praktisch ieder doel in te kunnen inzetten. Ook het criterium 'goede omgevingskwaliteit' is een uiterst subjectief begrip. Vanuit onze kaderstellende rol als Provinciale Staten hecht de PVV-fractie eraan om daar toch paal en perk aan te stellen. Niet iedere ontwikkeling is wenselijk om leegstand tegen te gaan. Het belangrijkste is de vraag wat GS verstaan onder maatschappelijke opgaven. Zo wordt de sociale veerkracht eraan gekoppeld. Maar ook dit is een zeer brede beleidsagenda, zoals we in het debat zojuist hebben gemerkt. Wat de PVV-fractie betreft is er een aantal zaken die in ieder geval niet in aanmerking moeten komen voor dit leegstandsbeleid. Allereerst de huisvesting van asielzoekers en statushouders. Hierover wordt niets vermeld in het Statenvoorstel of in de bijlage, maar de PVV wil uitsluitend dat het leegstandsbeleid gebruikt zal worden om leegstaande panden om te vormen tot asielzoekerscentrum of huisvesting van statushouders. En mochten GS dit toch van plan zijn, waar liggen dan haar grenzen? Vinden GS het dan acceptabel om statushouders in een leegstaande kapitale villa van 6 ton te huisvesten, zoals onlangs in Waalre het geval was? Of inzetten van een monumentaal achttiende-eeuws kasteel voor de opvang van asielzoekers, wat de gemeente Oirschot vorig jaar van plan was met het leegstaande kasteel Bijstervelt. Wordt dit leegstandsbeleid een instrument om dergelijke asielwaanzin te faciliteren?

Voorzitter. Een ander aspect dat voor de PVV van groot belang is, is dat dit leegstandsbeleid op geen enkele wijze de islamisering faciliteert. Medewerking aan het huisvesten van een moskee in een leegstaand pand is wat de PVV betreft totaal onacceptabel. En met moskee bedoelen we iedere vorm van een islamitische gebedsruimte. Dus ook de zogenaamde 'ontmoetingscentra' van doelgroepen met een islamitische achtergrond. Bijvoorbeeld in Zevenbergen, waar deze week bekend werd dat er een Marokkaans cultureel centrum met gebedsruimte wordt gevestigd in een leegstaand winkelpand. Eerder dit jaar verkocht de gemeente Moerdijk in Zevenbergen al een leegstaand kinderdagverblijf voor de vestiging van een Turks cultureel centrum. Daarom de oproep aan GS om middels dit leegstandsbeleid geen medewerking te verlenen aan de vestiging van moskeeën. Kunnen GS dit uitsluiten?

Voorzitter. Zogenaamd duurzame energie wordt er door dit college overal met de haren bijgesleept. Zoals ook in dit Statenvoorstel. Als voorbeeld wordt genoemd het plaatsen van zonnepanelen op leegstandslocaties. Hebben GS op dit vlak nog meer plannen? Moeten we straks ook nog voorstellen verwachten voor bijvoorbeeld windturbines op leegstaande bedrijfslocaties? Kunnen GS dit uitsluiten? Bovendien, is het ook nog de bedoeling dat bijvoorbeeld dergelijke zonnepanelen door de provincie gefinancierd gaan worden? Daarover is dit Statenvoorstel niet echt duidelijk.

Sowieso roept de financiering van dit programma nog de nodige vragen op. De voorliggende begrotingswijziging gaat uit van een budget voor 'kennis' en het 'werk- en activiteitenbudget'. Tussen de regels van het Statenvoorstel door is echter ook te lezen dat "door combinaties tussen de financiële ruimte in de immunisatieportefeuille, de investeringsstrategie en de begrotingsprogramma's bijvoorbeeld risico's kunnen worden gedeeld of gefinancierd en wordt de mogelijkheid om de gecombineerde provinciale middelen revolverend in te zetten vergroot". Wat gaan deze combinaties betekenen voor de totale

financiële inzet vanuit de provincie voor dit programma, welke kaders worden hieraan verbonden en in hoeverre worden PS hier nog bij betrokken? Graag duidelijkheid. Hetzelfde geldt voor de opmerking dat GS optimaal gebruik willen maken van "de mogelijkheden voor kennisdeling in het kader van Europese programma's". Wat betekent dit voor eventuele cofinanciering of verplichtingen vanuit Brussel? Hoeveel extra EU-bemoeizucht krijgen we er gratis bij?

Voorzitter. Ook in ruimtelijk opzicht nog enkele opmerkingen. Het Statenvoorstel stelt: "Te lange tijd waren veel mechanismen in Nederland gericht op uitbreiding en uitleg. Dat heeft geleid tot een scheve verhouding tussen aanbod en vraag naar vastgoed en een groeiende voorraad leegstaand vastgoed. Een omslag is nodig om die trendlijn neerwaarts om te buigen van groei naar herontwikkeling, herbestemming en sloop." Voorzitter. Hoe is deze oproep van GS tot herbestemmen en strakker sturen op uitbreiding te rijmen met de risicovolle prestigeprojecten waar GS nog steeds vol op inzetten? Zoals het Logistiek Park Moerdijk, terwijl daar de Shell-gronden al jarenlang leegstaan. Of het nog altijd programmeren als bedrijventerrein van het BZOB-bos in Helmond terwijl er een overschot is van bedrijventerreinen en veel locaties in die regio voor herbestemming in aanmerking komen. Waarom dan toch nog een stuk natuur willen verwoesten?

Tot slot, voorzitter, de vrijkomende agrarische bebouwing. In voorliggend voorstel zit daarvoor de insteek om daarvoor oplossingen te zoeken door te experimenteren. Dat is geen heldere lijn, waardoor de agrarische sector hiermee nog geen enkel houvast heeft. In de plannen stellen GS de fundamentele vraag: "Welke functies willen we wel en welke willen we niet toestaan in het buitengebied?" Daar volgt geen duidelijk antwoord op. Zolang GS zelf die keuze niet willen maken, blijven onze agrariërs ook met onzekerheid zitten. Wat de PVV betreft mag op deze vraag een helder antwoord worden gegeven. Namelijk volop ruimte voor alternatieve bedrijfsactiviteiten in het buitengebied, zoals toeristische activiteiten, zorgboerderijen, horeca etcetera. Zijn GS bereid om hierover ook snel duidelijkheid te verschaffen? Voorzitter. Vooralsnog moet de PVV-fractie concluderen dat in het voorliggende Statenvoorstel sprake is van nog te veel leegstand in beleid. Leegstaande beleidskaders die ofwel duidelijk opgevuld ofwel gesloopt moeten worden. Voorzitter. Tot zover.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn bijdrage. D66, mevrouw Klitsie, dan nu.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Voorzitter. Dank u wel. Herbestemmen is het nieuwe bouwen. Dat is het motto dat ik vandaag graag gebruik voor de bespreking van leegstand. Leegstand klinkt als een probleem dat moet worden opgelost. En dat is natuurlijk zeker het geval, maar mijn fractie benadert leegstand liever als een kans op ontwikkeling. Oftewel: herbestemmen is het nieuwe bouwen. Natuurlijk kun je alleen die kansen creëren als de leegstand niet verder groeit. Eerst de kraan dicht voordat je gaat dweilen. Deprogrammeren op het gebied van bedrijvenlocaties, kantoren en detailhandel is dan ook noodzakelijk. Hiertoe zijn bindende afspraken nodig in de regionale ruimtelijke overleggen. En per regio zullen de gemeenten op basis van gedeelde visies tot bindende afspraken moeten komen. Dit klinkt simpel, maar is nog geen vanzelfsprekendheid voor de gemeenten. Gemeenten moeten gronden afwaarderen met negatieve effecten op het grondbedrijven. Verwachtingen van inwoners en bedrijven moeten gemanaged worden, ze gingen uit van groei en dat wordt anders, de raad moet worden meegenomen. En mijn vraag aan de gedeputeerde is: zijn gemeenten bereid en in staat om deze draai te gaan maken? Want het is voor de gemeenten best een lastige.

De noodzaak tot deprogrammeren blijkt uit de analyse die nu voorligt. Het is de eerste keer dat we zo'n goed overzicht hebben. En ik wil dan ook de complimenten uitdelen aan degenen die dit overzicht gemaakt hebben op basis waarvan we deze discussie kunnen voeren. En we zien nu dat we een leegstand hebben die de frictieleegstand ver te boven gaat. 2500 voetbalvelden is een hele opgave. En dat betekent dat niet alles zal kunnen worden herbestemd, sloop zal ook tot de mogelijkheden gaan behoren.

Uitgangspunt is en blijft – en dan deel ik graag de vier punten die het college geformuleerd heeft – dat de eigenaar verantwoordelijk is, gemeenten hiervoor als eerste aan de lat staan, niet alle vormen van leegstand een probleem zijn, niet alle leegstand oplosbaar is en er kansen ontstaan door een verbinding met andere Brabantse opgaven. En daar wil ik graag even op ingaan. Ik heb er een paar uitgelicht die mijn bijzondere belangstelling hebben.

De eerste is de participatie vanuit de samenleving. Het woord sociale veerkracht durf ik eigenlijk niet meer te gebruiken in dit verband. Anders hebben we misschien weer een discussie van een uur en daar had ik eigenlijk geen zin meer in. Wij willen onderstrepen dat sociale veerkracht, participatie van bewoners en omgeving, belangrijk is om draagvlak in de omgeving te krijgen. Mensen moeten trots zijn op een stukje historie van de stad, de Spoorzone in Tilburg, KVL in Oisterwijk en zo heeft iedere stad zijn gebied waar hij trots op is als dat is getransformeerd. Dat vind ik een belangrijk uitgangspunt om vast te houden.

Een tweede kans die ik wil benoemen, is de herbestemming van kantoren, maatschappelijk vastgoed en kerken naar woningbouw. Het biedt de kans om een woonvisie in te vullen op een manier die toekomstvast is. We hebben vorige week een motie aangenomen vanuit PvdA en D66 om te kijken wat we nou echt nodig hebben. We hebben krimpgebieden, groeigebieden en in krimpgebieden zie je nu nog programmeringen, als ik de signalen goed bekijk. Ik zie de voorzitter ook kijken.

De **voorzitter**: Ik wil u vragen af te ronden.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Ja. ik heb er nog twee. Ik zou graag willen zien dat die woonvisie ook ingaat op krimp, maar zodanig dat we ook proberen de jeugd vast te houden in aantrekkelijke woningbouw, in zaken die zijn herbestemd.

Ik sla de experimenteerruimte even over, daar is al heel veel over gezegd. Ik heb nog twee slotopmerkingen. De eerste is sloop. Wij zijn niet voor een sloopfonds, maar wij steunen graag het amendement om te komen, als het zo is, tot een invulling die meer lijkt op een herbestemmingsfonds dan op een sloopfonds.

En ten tweede de beweegredenen van eigenaren. De beleggers hebben heel andere belangen dan de publieke ruimte. De boekwaarde van het pand is voor hen maatgevend. Ik wil graag van de gedeputeerde horen wat hij op dat punt aan acties ondernomen heeft.

De **voorzitter**: Ik dank u. U had het over een amendement.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Een amendement dat ik samen met de VVD ... Maar ik heb een motie, die ik bij dit onderwerp heb ingediend. Die zou ook bij het volgende onderwerp, de verordening, kunnen worden ingediend, maar ik had geen tijd meer om die toe te lichten. Het is de motie zonnepanelen.

De **voorzitter**: Oké. Dat is een motie en geen amendement.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Motie M5.

De **voorzitter**: Ja. Dat is dus een motie.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Dat is de motie. Maar ik zal hem toelichten bij de verordening, als dat handig is. Maar dan hebben we hem al afgestemd en aangenomen.

De **voorzitter**: Ja. We zijn nu met dit onderwerp bezig.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Ja. De motie dien ik nu in.

De **voorzitter**: Oké. Dank u wel. Heel goed.

Motie M5 'Zonne-energie'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 18 november 2016, behandelend het Statenvoorstel 84/16A inzake Brabantse Aanpak Leegstand;
constaterende dat:

- we energietransities slim en snel willen realiseren;
- de provincie initiatieven van onderop zoveel mogelijk wil faciliteren en ondersteunen;
- initiatieven van lokale energiecoöperaties met gezamenlijke zonnepanelen soms dreigen vast te lopen in verband met druk op de ruimte en veranderingen in het landschap;

overwegende dat:

de Verordening ruimte 2014 nog geen artikel bevat met betrekking tot zonne-energie;

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- bij de komende wijziging van de Verordening ruimte een artikel op te nemen over zonne-energie;
- daarin aan te geven onder welke voorwaarden ruimte geboden kan worden aan bottom-up-initiatieven, zodat ook zonnevelden in de onbebouwde ruimte mogelijk gemaakt kunnen worden.

En gaan over tot de orde van de dag.

D66: Ineke Meeuwis en Tineke Klitsie

GroenLinks: Arno Uijlenhoet

VVD: Peter Portheine

PvdA: Martijn de Kort

SP: Joep van Meel.

ChristenUnie/SGP: Hermen Vreugdenhil

CDA: Roland van Vugt

Lokaal Brabant: Jan Heijman"

De **voorzitter**: Heel goed. Dan is nu de PvdA, de heer Maas.

De heer **Maas** (PvdA): Lange tijd waren veel mechanismen in Brabant gericht op uitbreiding. Dat heeft geleid tot scheve verhoudingen tussen vraag en aanbod van vastgoed en heeft geresulteerd in een groeiende voorraad leegstand. Een omslag is nodig om de trendlijn neerwaarts om te buigen: van groei naar herontwikkeling, van groei naar herbestemming, van groei naar sloop. Het Statenvoorstel Brabantse Aanpak Leegstand geeft hier de mogelijkheden toe. Het is goed om te constateren dat hier uitgangspunten opgenomen zijn die wij als fractie van de PvdA erg belangrijk vinden.

Aanpak leegstand door maatwerk. Dit bieden ze door een gebiedsgerichte aanpak. Organiseren van gesprekken aan de keukentafel. Zoeken naar nieuwe ontwikkelingen, pilots, om experimenteerruimte mogelijk te maken. Maar ook doordat partners worden uitgedaagd om te komen met analyses van de leegstand, focussen op integrale aanpak, pilots, verbindingen zoeken vooral met derden. Leegstand is niet alleen een probleem voor boer of ondernemer, maar eigenlijk van alle partijen die de handen ineen moeten slaan om dit te kunnen realiseren.

De PvdA is het eens met de constatering, die in deze notitie is verwoord en wil toch even benadrukken dat niet alle leegstand een oplosbaar probleem is. De eigenaar van de leegstand is en blijft als eerste verantwoordelijk en de gemeente is als eerste overheid verantwoordelijk om die leegstand aan te pakken. Maar dat neemt niet weg dat wij als provincie ook een rol hebben. Het is dan ook goed dat deze aanpak

van de leegstand ook kansen biedt en ruimte geeft aan invulling van onze maatschappelijke opgaven: woningbouw, circulaire economie, duurzame energie, maar ook windenergie en zonneweides, erfgoedbehoud en versterking van de sociale veerkracht. Juist ook daar. De provincie kan hierin partners in beweging brengen, adviseren en procesondersteuning bieden. En als ik de Pietje Bell van deze Staten hoor, de heer Steenbakkers, ofwel de man met die motie over het nieuwe retailgebeuren, geen onaardig idee. Toch hebben we enkele vragen. Wie neemt eigenlijk de regie? Wie heeft welke rol in dit proces? Provincie, RRO, gemeente, wie komt wanneer aan de beurt? En hoe liggen de verhoudingen tussen deze overheidslagen? En hoe landen eigenlijk de pilots in de regelgeving op het moment dat ze voldoen? En hoe worden eigenlijk die individuele vastgoedeigenaren, die institutionele beleggers, in beweging gezet? Denk bijvoorbeeld aan het belastingvoordeel dat zij krijgen als een pand juist leegstaat, als zij nu al investeren. En het vraagteken achter het woord 'leegstandsfonds' roept veel vragen op. Mag ik uit de stukken lezen dat u daar geen voorstander van bent? Doel is verder de uitbreiding van leegstand in Brabant te voorkomen. Wij zijn heel erg blij met deze motie.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Maas voor zijn bijdrage. De heer Uijlenhoet van de fractie van GroenLinks dan nu.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voorzitter. Dank u wel. Voorzitter. De leegstand van winkels, kantoren, bedrijvenlocaties en agrarische bedrijfspanden is in Brabant groot, veel te groot. Bij elkaar staat 2,6 miljoen m² leeg. En dat zijn ongeveer 92.000 woningen, meer dan het aantal woningen in de grote stad als Tilburg. GroenLinks is daarom verheugd met de ambitie van dit college om de leegstand in Brabant aan te pakken. En, voorzitter, GroenLinks kan zich ook vinden in de uitgangspunten die het college hierbij hanteert: maximaal inzetten op betrokkenheid en draagvlak bij bestaande en nieuwe partners, gebiedsgericht te werk gaan en de aanpak koppelen aan maatschappelijke behoeften en opgaven. Maar voorzitter, in het Statenvoorstel en het document zelf zien we dat het college worstelt met het leegstandsvraagstuk. We zien een worsteling als het gaat om het ambitieniveau, maar ook een worsteling om de beoogde aanpak en de te gebruiken instrumenten. En natuurlijk begrijpen we dat we als provincie de betrokkenen niet aan een touwtje hebben. En bovendien wordt het leegstandsvraagstuk voor een belangrijk deel gedreven door marktpartijen. En in dat licht moet u onze vragen en opmerkingen vooral zien als een handreiking en als een poging om met het college mee te denken om de Brabantse Aanpak Leegstand tot een succes te maken.

Voorzitter. De worsteling op het punt van ambitieniveau. Daarover vinden we op verschillende plaatsen in het Statenvoorstel en het document wisselende formuleringen. Alleen onder het kopje 'doel' wordt in het Statenvoorstel gesproken over terugdringing van de leegstand tot het frictieniveau. En verder ademt eigenlijk alles de ambitie uit om vooral de huidige uitbreiding van de leegstand tot stilstand te brengen. In het document zelf vinden we vervolgens wel weer de zinsnede 'eerst de kraan dicht en dan pas dweilen'. De vraag is daarom wat het ambitieniveau van dit college nu eigenlijk is. Wil het college alleen groeiende leegstand tot staan brengen of ook en uiteindelijk de leegstand terugbrengen? En wat betekent in dat verband het begrip 'op termijn' terugdringen? Is dat binnen een jaar of binnen tien jaar? Graag op dit punt meer duidelijkheid. Het is namelijk bepalend voor de aanpak en de inzet van instrumenten.

Over de aanpak gesproken, voorzitter, daar zien we een worsteling tussen een procesmatige insteek en de eigen inhoudelijke inbreng. Vanuit procesoptiek wil het college partners bij elkaar brengen en gezamenlijk tot subregionale leegstandsagenda's komen. Een aanpak die wij begrijpen en ondersteunen. Maar voorzitter, we hebben als provincie natuurlijk onze eigen inhoudelijke inzet. Uit de proeve van een monitor blijkt dat veel leegstand, zowel qua winkels als bedrijventerreinen, kantoren en agrarische bebouwing, vooral in het buitengebied een groot probleem is. En dat terwijl het college tegelijkertijd aangeeft dat er geen provinciaal ruimtelijk afwegingskader is voor het buitengebied. Als we als provincie willen voorkomen

dat ons buitengebied verrommelt of dat bedrijven op bedrijfsterreinen oneigenlijke concurrentie krijgen van bedrijven in het buitengebied, moeten we als provincie hierover eerst zelf een inhoudelijk standpunt innemen. Voorzitter. Erkent het college dat wij als provincie niet louter een procesrol vervullen bij de aanpak van leegstand, maar wel degelijk ook een inhoudelijke inbreng hebben? En zo ja, hoe gaan we als provincie onze inhoudelijke keuzen inbrengen en waarmaken op regionaal en subregionaal niveau? Is het wellicht een idee om naar het voorbeeld van de ladder duurzame verstedelijking een ladder duurzame ontwikkeling buitengebied te ontwikkelen? En op welke wijze worden Provinciale Staten betrokken bij de totstandkoming van een dergelijk beleidskader? Graag een toelichting. Voorzitter. Dan naar de instrumenten.

De **voorzitter**: Wilt u wel afronden?

De heer **Uijlenhoet** (GL): Ik ga richting de afronding, ja. Een provincie die werk wil maken van het terugdringen van leegstand hanteert andere instrumenten of hanteert ze anders dan een provincie die alleen de groei van die leegstand wil afremmen. Is het college dat met ons eens en betekent dat niet dat de provincie niet alleen ondersteunend is aan gemeenten, maar wellicht vaker dan voorheen dient te kiezen voor bijvoorbeeld een instrument als een proactieve aanwijzing? Of in het uiterste geval zelfs voor een inpassingsplan? Graag uw visie hierop.

Voorzitter. Ten slotte naar de sturing van de Brabantse Aanpak Leegstand. Gegeven de focus op de procesrol stuurt het college tot nu toe alleen op het aantal regionale agenda's. Dat is wat ons betreft echt te mager.

De **voorzitter**: U moet nu u echt gaan afronden.

De heer **Uijlenhoet** (GL): De laatste zin. Op welke ook inhoudelijke indicatoren denkt het college te kunnen sturen? Want ook dalende leegstandpercentages of het aantal getransformeerde herbestemde en gesloopte gebouwen zijn heel belangrijk. We horen graag de reactie van het college.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Uijlenhoet. Van Overveld, 50PLUS, ziet af van zijn bijdrage. Van der Wel, Partij voor de Dieren, dan nu.

Mochten er nog moties of amendementen worden ingediend, die wil ik graag snel hier aan tafel ontvangen. Maar nu eerst Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Dank u wel. Voorzitter. Laten we vooropstellen dat overheden niet verantwoordelijk mogen worden gesteld voor de leegstand van gebouwen. De gedeputeerde heeft eerder ook bevestigd dat wij als provincie niet gaan betalen voor het slopen of verbouwen van die leegstaande panden. Het zijn de eigenaren die primair verantwoordelijk zijn. Ook als er sprake is van verloedering of criminaliteit zijn wij van mening dat met name overheden vooral de eigenaren hierop aan zullen moeten spreken. Als het gaat om leegstand in het landelijk gebied gaat het vooral om gebouwen die overbodig zijn geworden door intensivering van de landbouw, de vrijgekomen agrarische bedrijven. Het is daarmee wel direct een resultante van een provinciaal beleid van de afgelopen jaren, waarbij vooral is ingezet op schaalvergroting. Wat ons betreft een slecht beleid.

Voorzitter. Wij krijgen sterk het gevoel dat wij met het voorliggende beleidsstuk opnieuw bezig zijn om een enkele sector de hand boven het hoofd te houden, en dat met een sausje van economische innovatie, natuur, duurzame energie, sociale veerkracht etc. We hebben gezien dat er de afgelopen veel druk is uitgeoefend op de provincie. Maar wat gaat het college doen om te zorgen dat er niet meer leegstand blijkt? Denk bijvoorbeeld aan een stop op het aantal industrieterreinen. En wordt er aangestuurd om

bouwwerken, nadat ze overbodig zijn geworden nadat ze fiscaal zijn afgeschreven – zoals VAB's – ook verplicht af te breken? Want wij zijn er niet voor als partij om slecht gedrag te belonen. Wat we als overheid hier wel van plan zijn, en dat blijkt uit de stukken, is het weggeven van rechten middels het wijzigen van bestemmingen. En ik zie hier ook verschillende partijen die hier juichend voor in de rij staan. Immers, door de acties die worden aangekondigd in het stuk, zoals het omzetten van stallen in woningbouw, winkels en kantoren, geven we wel rechten weg, en ook geld weg. Elke projectontwikkelaar wil graag rijk worden van de bestemmingswijzigingen. Ze zullen vast in de rij staan, maar wij zijn daar als partij absoluut niet voor. Wij zijn voor rust en ruimte in het buitengebied en dat moet bovenal beschermd worden. Wij vinden een investering van 1,8 miljoen euro voor de komende jaren een enorm fors bedrag. Als partij zouden we liever een keuze maken om daar op andere agenda's op in te zetten. En daarom steunen we het voorliggende voorstel als Partij voor de Dieren niet.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel voor zijn bijdrage. De heer Vreugdenhil dan nu van de ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Ik zat even te twijfelen of ik wel een bijdrage zou leveren. En dat doet niks af aan de kwaliteit van dit stuk, dus daarom ben ik toch hier gaan staan. Want we kunnen dit van harte onderschrijven. Maar ik wil ook aangeven dat dit voor ons ook een heel belangrijk thema is. Wij denken dat er een heel mooie aanzet gegeven is door het college, waar ook heel mooi de verbinding is gelegd met alle programma's. Misschien wel een voorbeeld voor de heer Swinkels om op deze manier ook nog in te vullen en vorm te geven. Maar tegelijkertijd, waar we ook naar de toekomst denk ik, een heel stevig debat met elkaar over moeten voeren. En dan haal ik eigenlijk de lijn richting de omgevingsvisie aan. Want we gaan er niet op vooruitlopen, maar ik denk dat we de stap nu moeten gaan zetten dat we in de toekomst wel moeten gaan nadenken over of dit een van die vier olifanten is. Is dit is een van die vier grote thema's, waar we de komende jaren in Brabant toch echt mee aan de slag moeten gaan? En dan komen er eigenlijk twee aspecten aan de orde. Een: je moet ruimte bieden. Maar op dat moment zal ook de vraag gesteld moeten worden of we als provincie daar scherper moeten ingrijpen. Daar willen we nu niet op vooruitlopen, maar ik denk dat die vraag wel in de toekomst gesteld gaat worden. En daarom zou ik in ieder geval willen meegeven – en dat gaf de D66-fractie ook al aan – dat het denk ik zo belangrijk is dat we geïnspireerd worden door goede voorbeelden. Strijp-S heb ik toen in de Eerste Kamer ook nog aangehaald. En zo zijn er meer mooie voorbeelden waarin we laten zien hoe het kan en hoe het kan uitwerken. En daar wil ik de gedeputeerde wel toe uitdagen om in de komende periode, met de gemeenten die als eersten aan zet zijn, om toch te proberen in elke regio van die mooie voorbeeldprojecten te krijgen, waardoor we ook die stip op de horizon kunnen zien, kunnen kijken hoe we de aanpak samen vorm moeten geven. En daarmee eigenlijk ook een stukje vooruitlopend op straks de nieuwe Omgevingswet, de omgevingsvisie. Ook een gevoel kunnen krijgen welke rol we daarin moeten spelen. En in die stappen wensen wij de gedeputeerde heel veel succes en kunnen we ook met dit voorstel instemmen. En met de begrotingswijziging. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. Heijman, Lokaal Brabant. Ziet af. Ik kijk dan even naar de gedeputeerde of hij meteen in staat is de beantwoording ter hand te nemen. Dat is het geval. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Dank je wel. Ik wil de Staten hartelijk danken voor de inbreng. Veel partijen onderschrijven ook heel expliciet de vier uitgangspunten, zoals we die hebben verwoord. En ik denk niet dat we moeten onderschatten hoe belangrijk dat is, want dat zijn echt vier plechtankers waar wij de komende tijd mee vooruit kunnen. Dus ik ben met die steun heel erg blij.

Nou ja, misschien moet ik vooral de bijdrage van de heer Uijlenhoet eens even pakken. Wij worstelen niet zo hoor, mijnheer Uijlenhoet. Wij worstelen eigenlijk helemaal niet. Wij zijn volgens mij vol overtuiging aan de slag. Natuurlijk zijn er partijen die wel worstelen. En dat zie ik ook. En die zijn ook genoemd. Mevrouw Klitsie noemde gemeenten, pandeigenaren. Wat van belang is voor keuzen die zij moeten maken – en dat zijn natuurlijk belangrijke uitgangspunten – is dat zij inderdaad een provincie willen ontmoeten die niet worstelt maar die vrij helder is in wat vanuit onze belangen en uit onze ambities ook de bedoeling is. En dat merk ik. Dat leidt ook wel tot een rolverandering. Ik merk bijvoorbeeld aan die regionale ruimtelijke tafels dat men wel een procesrol gewoon was onder het motto ‘als de gemeenten er onderling uitkomen, dan moet de provincie het toch ook wel goed vinden’. En dat is niet zo omdat er echt sprake is, ook vanuit inhoudelijke beleidskaders, van een oordeel. Ik kijk naar de heer Steenbakkers. De gemeente Den Bosch weet wat de provincie van Bauhaus vindt. En dat betekent ook dat wij daarover een opvatting gegeven hebben, in die zin dat wij dat strijdig achten met de regionale detailhandelsvisie. Maar daarmee is het niet gedaan. Ik kijk dan ook naar de heer Vreugdenhil. Ik wil niet dat we het bij die constatering laten en vervolgens de traditionele gang naar de rechter vinden op basis van tegenstellingen. Maar dat je juist met elkaar aan de slag gaat om uiteindelijk de goede dingen te doen. Want voor detailhandel hebben we een mooie ambitie: per saldo geen meter erbij. Maar dat is echt toch een combinatie van vernieuwing en ook verantwoordelijkheid nemen voor het schrappen van overbodige winkelmeters. Omdat we met gemeenten aan de slag zijn zie ik gemeenten op dit moment daarin flinke stappen maken. Als ik bijvoorbeeld kijk naar bijvoorbeeld werklocaties, dan kijk ik naar bijvoorbeeld negen gemeenten in het stedelijke gebied Eindhoven, die 300 ha bedrijvenlocatie deprogrammeren. Dat hadden wij een jaar geleden niet gedacht. En dat doen ze tegelijkertijd met het ook initiatieven nemen om via verevening en via investeringen in vertreklocaties ook hun verantwoordelijkheid te nemen. We hebben vier VAB-experimenten, maar we hebben veel meer gemeenten die daar op dit moment actief mee zijn. We zijn volop aan de slag om dat VAB-beleid verder vorm en inhoud te geven. Dus ik constateer een dynamiek die gebaat is bij een provincie die niet worstelt, maar die echt overtuigd is van wat de opdracht is en ook stelt: ‘hier zijn wij van’. En de ambitie is dus zeker niet alleen maar het voorkomen van verdere toename van leegstand. De ambitie is ook het terugdringen van leegstand. Maar wel met de uitgangspunten zoals we die verwoord hebben. Want in het verleden hebben we andere uitgangspunten gehanteerd en ook leegstand teruggedrongen. Ik noem de Ruimte-voor-ruimteregeling. Maar dat zijn aanpakken die misschien in die tijd gerechtvaardigd waren, maar ik denk in deze tijd niet.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Dank u wel. De gedeputeerde sprak over vier VAB-locaties waar u nu ervaring mee heeft. Wat is nu precies het verdienmodel achter het wijzigen van die slooppanden in iets anders?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, mijnheer Van der Wel, er is natuurlijk niet één verdienmodel. Dat is precies wat we in het verleden dachten: er is één verdienmodel, we slopen stallen en we bouwen dure huizen terug. Dat is het verdienmodel van Ruimte voor ruimte. En dat is niet het antwoord dat wij kijkend naar de omvang van de problematiek gaan vinden voor – in een aantal gevallen – sloop van die complexen. En je zult dus per VAB uiteindelijk – maar ik pak nu vooral een insteek dat gemeenten individueel, maar het liefst ook samen, visie ontwikkelen – perspectief moeten schetsen voor die locaties. En dat betekent dat je aangeeft waar je kansen ziet voor herbestemming naar toerisme/recreatie, waar je kansen ziet voor het benutten van de energietransitie als verdienmodel. En ook waar je dat niet ziet. En

nogmaals, dat is ook het kennis slepen door Brabant. Steden zijn dat bijvoorbeeld al best gewoon als het gaat om detailhandel. Er zijn gemeenten met veel landelijk gebied, ik denk aan Oss, die zijn nu echt bezig om die visies neer te leggen. Het belangrijkste wat je richting eigenaar kunt doen, is het volgende. Als wij zeggen 'u bent verantwoordelijk', dan mag die eigenaar ook vragen: 'Maar welk kader?', 'Wat kan er?' en 'Wat is het perspectief?'. En dat is echt gedifferentieerd per locatie en ook per gemeente. En dat gaan we dus niet met generieke regelingen doen. En dat gaan we ook niet met een generiek sloopfonds doen.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ik had begrepen uit het stuk dat het niet alleen wonen betreft, maar ook winkelen, recreatie, energie. Dat staat er in. Maar feitelijk zegt u wel: 'we gaan die bestemmingen wijzigen'. Dat is wel de basis van alle inkomsten, dat de grond meer waard wordt. Omdat u van een stal, waarin je niet kunt wonen – zoals de SP al zei – iets anders gaat maken, waardoor je dus ook de druk in het landelijk gebied of de omgeving, de natuur maar ook de wegen, gaat verhogen door meer intensiteit. Klopt dat?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nee. Mijnheer Van der Wel. Ik weet niet waar u dit vandaan haalt, want dat is echt niet de bedoeling. Dat zijn nou oplossingen uit het verleden hè. We bestemmen ons allemaal naar in de toekomst gelegen verwachte meerwaarden waarvan echt reëel de vraag is of we die realiseren. Wij hebben juist, ook met dat onderzoek van Alterra, laten zien dat dat niet zo is. Maar sterker nog, ik praat met heel veel mensen in het buitengebied. En dat zijn mensen waar de stal al lang leeg is. Althans leeg wat betreft de oorspronkelijke activiteit. En waar mensen inderdaad op zoek zijn naar een verantwoorde overgang naar pensioen. En wat kan er dan wel en wat kan er niet? En men is heus niet zo naïef om te denken dat er een bestemmingswijziging opgehaald kan worden naar believen. In die tijd leven we al lang niet meer. Dus dat betekent dat je per locatie kijkt en dat vind ik echt een verantwoordelijkheid van gemeenten. Maar nogmaals, ik heb op dit moment zestien koplopergemeenten die die verantwoordelijkheid ook oppakken. Schets een perspectief voor wat er wel en niet kan. De heer Van Hattem gaf aan ruimte te maken voor ondernemerschap. Maar dat zul je dus moeten doen in samenhang met de noodzaak in veel kleinere kernen om ook een detailhandelsstructuur of een voorzieningenstructuur op peil te houden. Nogmaals, we zien op veel plaatsen ook leegstand op bedrijvenlocaties. En ik blijf op het uitgangspunt staan dat ik bedrijvigheid overal aanmoedigt, maar wel op de plek waar die het beste past en waar die het meeste toegevoegde waarde biedt. Dat kan ook in zo'n locatie zijn. Maar dat zal in de regel, zeker voor omvangrijke bedrijfsactiviteiten, een bedrijventerrein zijn. En als het gaat om winkels of retail, dan is het ook van belang dat we de kern van onze dorpen en gemeenschappen levendig houden.

De **voorzitter**: Kouthoofd nu.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Dank u wel, voorzitter. U praat zo lang dat ik mijn vraag bijna vergeten ben. Alle gekheid op een stokje. U geeft aan dat u per locatie wilt kijken wat de kansen zijn; wat kan wel en wat kan niet? Is dat niet eigenlijk ook de ouderwetse route van de overheid, die van bovenaf gaat zeggen wat er allemaal wenselijk is? Moeten we niet echt toe naar een ja-mitsbenadering, waarin we zeggen: alle mensen met een goed initiatief – dat kunnen commerciële of niet-commerciële zaken zijn, dat kunnen zaken zijn met allerlei soorten meerwaarden anders nog dan geld – laat ze naar ons toekomen en dan kijken we

hoe we het voor elkaar kunnen krijgen? In plaats van: we maken een lijstje waarvan wij denken dat het goed is voor u.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nou, de vraag is niet zo duidelijk, voorzitter. U creëert een schijntegenstelling. Het gaat erom dat mensen weten waar ze aan toe zijn. Ondernemers geven zelf aan: 'gemeente, geef aan waar er wel of geen kansen zijn, maar zorg ook dat u het niet overal doet, want dan smeren we de aardbeienjam over heel Brabant uit en dan is er nergens meer een boterham te verdienen'. Je zult op dat punt juist keuzes moeten maken. En natuurlijk is dat een ontmoeting van een enorme dynamiek van onderop. Maar mijnheer Kouthoofd, als het antwoord is daar ruimte aan te geven, dan denk ik: dan hebben we precies de verrommeling, de verdunning en de verschraling, waar uiteindelijk ook niemand meer echt een boterham verdient. Dus dat is juist de wisselwerking tussen initiatief van onderop, maar een overheid die zijn verantwoordelijkheid ook neemt. Als ik kijk naar uw stelling rond die eigenaren, dan denk ik: ik voel helemaal met u mee als het gaat om eigenaren die betrokken zijn in die gemeenschap, die daar verantwoordelijkheid in nemen. Die bij wijze van spreken elke dag bezig zijn met de vraag: waar verdien ik morgen mijn boterham mee? Maar als eigenaren op afstand zitten en als eigenaren in staat zijn om jarenlang een flinke bijdrage te leveren aan de leegstand van een winkelstraat – en ik noem Veghel maar gewoon als voorbeeld – dan heb ik voor dat type eigenaren toch iets minder ontzag en respect dan voor de mensen die onderdeel zijn van dat lokale systeem. Ik roep op veel plekken, en dat is ook de kans van leegstand, zoals mevrouw Klitsie dat aangeeft: we gaan die binnensteden heroveren op mensen die vanuit ver weg gelegen locaties bepalen wat er wel en niet kan. Dat zie ik vooral zeker in die middelgrote steden terug: eigen ondernemers terug naar dat winkelhart, goed gefaciliteerd. En daar wil ik eigenaren ook op aanspreken. Ik kom dadelijk op de motie, want ik moet ergens een punt zetten. En dan kan de voorzitter zijn werk doen.

De **voorzitter**: Juist. Ik weet niet of Kouthoofd nog wil reageren. Dat blijkt niet het geval. Dan was Van Hattem nu bij interruptie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Stel, ik zou nou ondernemer zijn, ik zou bijvoorbeeld een vrijkomende agrarische bedrijfslocatie hebben en ik zou uw verhaal nu aanhoren. Dan moet ik eerlijk zeggen dat ik er geen touw aan vast kan knopen over wat er nu wel mogelijk is voor mij als ondernemer. Want aan de ene kant hoor ik dat het van onderop moet komen. En aan de andere kant: nee, we moeten niet alles willen, want dan ontstaat er verrommeling. Wat wilt u nu en wat kunt u ondernemers met bijvoorbeeld vrijkomende agrarische bedrijfslocaties nou concreet bieden met deze aanpak? Want ik kan het hier niet uit opmaken.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Wat mooi is bij een experiment als Elsendorp is dat je ziet dat de keukentafel en de dorpstafel bij elkaar gebracht worden. En daar vindt het gesprek plaats wat er wel en niet kan. Mijnheer Van Hattem. Het is niet zo dat men hier in een catalogus kan opzoeken wat het moet worden. Het gaat om elk gesprek aan elke keukentafel in de context die er is. En daar wordt het perspectief gecreëerd. En dat is individueel. En dat betekent de kracht van individuele gesprekken. Hilvarenbeek, een fantastisch voorbeeld. Daar voeren mensen vanuit de gemeente echt met alle eigenaren van een VAB een individueel gesprek over het individuele perspectief. En dat is wat ik in Brabant wil zien in plaats van de suggestie dat er een generieke oplossing is voor iedereen. Want die is er niet. En de

kwaliteit van dat type processen, mijnheer Van Hattem, creëert voor elke individuele ondernemer ook een toekomstperspectief.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja. Dat klinkt heel aardig, voorzitter. Maar ik mis nog altijd wat dit beleid er dan aan toevoegt. Want dat is iets dat dan op gemeentelijk niveau gebeurt. Maar is het dan zo dat u vanuit de provincie gaat zeggen: vanuit onze Verordening ruimte of vanuit andere provinciale regelgeving gaan wij daarin dan geen hindermacht zijn? Gaan we die ruimte dan ook echt bieden? Of is dat dan ook weer een obstakel voor u?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nee, mijnheer Van Hattem, dat is geen obstakel. Weet je wat zo mooi is? Als je aan de slag gaat, dan merk je dat die Verordening ruimte eigenlijk helemaal niet zo in de weg zit, maar dat het vaak iets is van interpretatie of duiding. Maar de huidige Verordening ruimte biedt echt interessante mogelijkheden voor mensen om gewoon tijdelijk ook te kijken wat er op zo'n locatie wel en niet kan. Wat van belang is, is dat daar een overheid staat die in de richting ook van die omgeving geloofwaardig is en ook vertrouwen geeft dat als je iets toestaat, wat kan in de context van de Verordening ruimte, dat je wel acteert op het moment dat een bedrijfsactiviteit bijvoorbeeld gaat groeien. Dan zul je moeten zorgen dat die bedrijfsactiviteit naar een bedrijvenlocatie verplaatst wordt. We hebben de handhavingsslijn ook ingezet. En dat je echt voorkomt dat er activiteiten plaatsvinden die je niet wilt. En dat is – en dat geloof ik voor een deel gerust – ook het terugwinnen van vertrouwen in dat type overheidsoptreden. Maar dat is waar die experimenten op dit moment echt vol aan de gang zijn. En dan zie je, dan hebben wij helemaal niet zoveel belemmeringen in de regelgeving.

De **voorzitter**: Steenbakkers.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Ik wil toch even inhaken op het debatje dat net ontstond tussen de heer Kouthoofd en de heer Van Merrienboer. Dit is nu precies een doorgeschoten liberale fata morgana waar het nu misgaat op dit dossier. We laten ondernemingen maar wat doen en als overheid kijken we mee en het maakt niet uit waar. Ik zit dan veel meer op de lijn van de heer Van Merrienboer: iets meer regie, kijken hoe we die eigen centra weer terug kunnen veroveren. Daar kunt u toch niets anders dan fan daarvan zijn, mijnheer Kouthoofd?

De **voorzitter**: De heer Kouthoofd.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Daar wil ik natuurlijk wel even op reageren. Ook in de beeldvorming zijn er inderdaad verschillende soorten problematieken. Dat gaf de heer Van Merrienboer ook al aan. Inderdaad is het zo dat in de winkelcentra de retail een heel ander soort problematiek is dan bijvoorbeeld het buitengebied. Als ik denk in de sfeer van een totaal kansloze stal, waarmee je nooit iets anders meer kunt doen, dan moet daar een andere functie mogelijk worden. En dat is dus een heel andere problematiek dan beleggers die op afstand zitten met retail in de binnenstad, waarbij ik het er volkomen mee eens ben dat je daar een andere aanpak nodig hebt.

De **voorzitter**: Steenbakkers.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Andere aanpak. Dan vinden we elkaar in ieder geval daarbuiten. Inderdaad, creativiteit. Laten we met die ondernemer naar het buitengebied kijken. Maar dan laat u dus ook het liberale idee los van de winkelcentra, dat we daar maar de eerste de beste ondernemer die er maar komt ... Maakt niet uit of hij op afstand in Beroet, Milaan of dinges zit en op afstand zijn panden bestuurt en jarenlang leeg laat staan. Dan gaat u dus mee met toch dit steviger beleid, waar wij ook fan van zijn. En los van het liberale idee, laat het maar aan de onzichtbare hand over, onze winkelcentra, en we zien wel waar het uitkomt.

De **voorzitter**: Kouthoofd.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Dank je wel, voorzitter. Nee. Daarvan kan natuurlijk absoluut geen sprake zijn. Wij hanteren het beeld dat er een vrije markt is en dat zal ook altijd zo zijn. En dat moet gerespecteerd worden.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Ja, maar ik constateer dus: met alle gevolgen van dien. Dus langdurige leegstand etc. En dat verbaast me. Dus ik ben wel heel benieuwd. Want we hebben het hier wel over coalitiepartijen. Wordt dan dit beleid met toch steviger centra terugveroveren, wat ook mevrouw Klitsie terecht zegt, ondersteund door de VVD of niet? Want nu is het toch weer de vrije hand voor alles. Dat is anders dan de eerste reactie.

De **voorzitter**: Kouthoofd. Finale.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Dat is een heel goede vraag van u. Goed dat u dat vraagt. Dat is ook precies de reden waarom wij de gedeputeerde gevraagd hebben hoe hij die eigenaren echt intensief betreft bij dit beleid. En dus niet alleen maar via gemeentes en andere stakeholders. Maar echt de stakeholders zelf, dus de eigenaren zelf, hoe worden die betrokken? Die vraag is gesteld. Het zou mooi zijn als de heer Van Merrienboer daar nog op ingaat.

De **voorzitter**: Eerst Uijlenhoet nu. En dan mevrouw Klitsie.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voorzitter. Ik hoor ook de heer Steenbakkers iets zeggen over regie, meer regie. Nou, daar is GroenLinks in dit kader ook wel van. Maar ik hoor ook de heer Van Merrienboer zeggen dat het toch ook heel erg gaat om maatwerk. Per geval gaan we kijken wat de inzet is, ook van de provincie. Maar zou het niet fijner en handiger zijn om toch een soort afwegingskader te hebben? U noemde er eigenlijk zelf al een, bijvoorbeeld dat een bedrijf heel erg lokaal gebonden is. Dat is een mooier criterium dat je zou kunnen hanteren. Niet alleen op een willekeurige plek, maar misschien ook wel op andere plekken. Bent u het niet met ons eens dat het eigenlijk handiger is om toch meer invulling te geven aan zo'n integraal afwegingskader en dat onder de arm mee te nemen naar dit soort gevallen?

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Ik nodig de heer Uijlenhoet toch nog eens uit om aan te schuiven bij de Regionale Ruimtelijke Overleggen. Want dan zult u zien dat, als het gaat om detailhandel, als het gaat om werklocaties, als het gaat om woningbouw, wij heel duidelijke afwegingskaders hebben. En daar maken wij op dit moment afspraken in elke regio, waarbij dat kader niet alleen leidend is, maar wat mij betreft ook echt dwingend als het gaat om het type afspraken dat we maken. Dus het idee dat we met lege kaders op stap gaan, integendeel. Integendeel. Ik denk dat als u in

de gemeenten komt, het geluid eerder anders is. Als het gaat om het woningbouwprogramma. Als het gaat om de druk waar we nog wel of geen ruimte zien voor het ontwikkelen van bedrijvenlocaties. Er is op dit moment aan die tafels echt iets gaande als het gaat om het deprogrammeren, om het keuzen maken vanuit dit type inhoudelijke kaders. Ik heb totaal geen gebrek aan inhoudelijke kaders als ik aan die tafel zit.

De **voorzitter**: Uijlenhoet.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voorzitter. Dat doet mij deugd om te horen. Maar dan is wel de vraag waarom die kaders, of een extractie van die kaders, niet explicieter in het document staan.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nou ja, goed. Kijk, het flauwe antwoord is dat ik het document niet te dik wilde maken. Maar als u kijkt naar bijlage 2, dan kunt u echt helemaal doorklikken op alle relevante kaders. Als ik kijk naar de websites die wij rond de Regionaal Ruimtelijke Overleggen actueel houden, dan ziet u hoe wij uitvoering geven aan die kaders. En dat leidt tot afspraken. En af en toe dan vangt u iets op in de media. Dat klopt ook. Ik denk ook niet dat het de provinciale rol moet zijn om in communicatie rond keuzen die gemeenten maken, om dat als provincie over te nemen. Maar of het nu gaat over de werklocatie stedelijk gebied, of het nu gaat over de locatie Heesch-West, of het gaat over de ontwikkelingen rondom de detailhandel in Tilburg, u mag wegen dat de provincie aan boord is. De provincie zit aan die tafel vanuit die inhoudelijke kaders, om daar afspraken te maken.

De **voorzitter**: Mevrouw Klitsie.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Ik wil nog een kleine aanvulling doen op de discussie over de rol van de provincie ten aanzien van VAB's en andere vrijkomende gebouwen. Het wordt nu allemaal een beetje op één hoop gegooid. En ik zou echt onderscheid willen maken tussen herbestemmen van kantoren, winkels en dat soort zaken in het stedelijke gebied en de VAB-discussie, die een heel andere is naar mijn idee. Ik zou zo'n VAB-discussie graag op een ander moment willen voeren. Voor mij zijn de richtlijnen eigenlijk: wat past in het buitengebied, dat moet kunnen; wat niet past, dat kun je vijf jaar tijdelijk toestaan om te zorgen dat je een stukje geld genereert om daarna te kunnen slopen. Want uiteindelijk kan niet alles behouden blijven, je zult geld moeten genereren om te slopen. En daar zou ik graag tijdelijke dingen voor kunnen toestaan. Maar dat is even een voorschot over de discussie over de VAB's later.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, maar mevrouw Klitsie, ik zou de VAB's ook niet buiten haken stellen, want rond bedrijvenlocaties zijn dezelfde afwegingen aan de orde. Kijkt u toch nog eens goed naar die vier uitgangspunten. Die zijn echt van toepassing op VAB's, maar ook op bedrijvenlocaties. Wat ik echt vind dat belangrijk is, is dat gemeenten individueel dan wel met elkaar visie ontwikkelen om juist individuele initiatieven perspectief en kader te bieden. En dat is volgens mij een grote opgave die voor de VAB's echt niet anders is dan voor kantoren, detailhandel of wonen.

De **voorzitter**: Ja, mevrouw Klitsie.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Een reactie. Ik zou graag de experimenten van Boxmeer dan hier een keertje terugzien, om te kijken hoe zo'n experiment met VAB's daar uitpakt en wat we daar van leren om deze discussie met die kennis verder te kunnen voeren.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nou, mevrouw Klitsie, dat spreekt vanzelf dat we gaan rapporteren over de pilots. Overigens waren daar opmerkingen over. Die pilots gaan geen jaren duren. Er wordt onmiddellijk geacteerd op basis van wat die pilots aan inzichten bieden. We hebben als college ook met de regio Noordoost gesproken en daar is echt de bereidheid uitgesproken om met die pilots en de leerervaringen daarvan ook aan de slag te gaan. Dus daar willen we ook echt tempo maken. Maar natuurlijk komen we over de uitkomsten van die pilots, zeker waar die raken aan uw en onze bevoegdheden, bij u terug.

Eigenaren, mijnheer Kouthoofd. Weet u, de eigenaren worden wat mij betreft heel direct betrokken. Ik zal u aangeven dat dat op twee manieren gebeurt. Als ik het heb over eigenaren die wat op afstand zitten, in dat kader is die retaildeal, die we met minister Kamp hebben gesloten, natuurlijk heel erg van belang. Omdat u ziet dat daar nog vraagstukken liggen rondom de fiscale omvang met leegstand. En nogmaals, ik matig me niet aan dat we daarin in Brabant een eigen koers kunnen varen. Maar wat ik wel wil is dat ik bijvoorbeeld in de richting van de minister kan lobbyen op het moment dat ik dat echt zie als een sta-in-de-weg om de Brabantse aanpak in te vullen. Als ik kijk naar de eigenaren en context van de steden en de dorpen waarmee we aan de slag gaan, dan geeft me dat op zich iets meer energie. Ik sla misschien ook een bruggetje naar de motie van de heer Steenbakkers. Weet u, Brabant laat eigenlijk al veel mooiere initiatieven zien dan de private partijen die u in de Randstad heeft gesignaleerd. De Stichting VOLOP Den Bosch bijvoorbeeld of Stichting Ruimte in Eindhoven, dat zijn mensen die voor een deel echt op vrijwillige basis aan het makelen en schakelen zijn tussen pandeigenaren en startende ondernemers. Ik moet zeggen dat ik bijvoorbeeld met ontzag kijk wat er in de binnenstad van Den Bosch op dat punt gebeurt. Maar wat het leuke is, is dat het mensen uit de lokale context zijn. Ze hebben maar één motief: de kwaliteit van de binnenstad. Dat zijn dus geen mensen die bezig zijn met een verdienmodel. Overigens vind ik het helemaal niet erg dat mensen dat doen. Maar dat je in de Brabantse steden mensen tegenkomt die puur vanuit het belang van de kwaliteit van de binnenstad bezig zijn om op vrijwillige basis met een klein steuntje in de rug van een aantal betrokkenen pandeigenaren en startende ondernemers aan elkaar te koppelen, daar krijg ik echt een goed gevoel van. Dat zie ik in Roosendaal gebeuren. Dat vind ik nou de Brabantse aanpak. En dat hoeft niet per se met het verdienmodel van partijen, die daar altijd geld aan willen verdienen. Dat kan ook vanuit andere motieven en die zijn vaak zo mooi.

De **voorzitter**: Interruptie Steenbakkers.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Mooi om dit te horen. Ik constateer zelf dat mijn motie dan een beetje overbodig is. Dat is ook wel eens leuk om achter te komen als je achter een interruptiemicrofoon staat, maar zo eerlijk moeten we zijn. Als er kennelijk dit soort dingen al zijn – ik was er nog niet helemaal van op de hoogte dat dat al zo succesvol was, wel van individuele initiatieven, maar niet dat het al in een breder kader in Den Bosch, Roosendaal en Eindhoven gebeurt – is het dan niet een mooie taak voor de provincie om dit te helpen breder over de provincie uit te rollen? Want het zijn natuurlijk niet alleen Eindhoven, Roosendaal en Den Bosch die hiermee problemen hebben. Ziet de gedeputeerde daar iets in, dat hij dit breder kan wegzetten? Een steuntje in de rug.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nou, mijnheer Steenbakkers. Ik vind dat zelfs bij uitstek onze taak. Ik vind het bij uitstek onze taak om dat soort praktijken met elkaar te delen, te vermenigvuldigen. En weet u, daar worden wij ook om gewaardeerd. Als ik zie hoe onze mensen nu op vier plekken met 'Samen hart voor de zaak!' bezig zijn, dan ziet u dat iedereen de provincie juist in die rol waardeert en ook van toegevoegde waarde vindt. Dus wij gaan dat zeker doen. Wij gaan dat nog intensiever doen dan we al deden.

De **voorzitter**: De kwalificatie die u zojuist aan uw motie gaf, gaf de indruk ...

De heer **Steenbakkers** (CDA): Ik zou het natuurlijk niet over mijn hart kunnen verkrijgen als de gedeputeerde hier zegt: 'er zijn mooiere initiatieven die ik ga ondersteunen en mee helpen breder uit te rollen'. Dan is dit overbodig, dus trek ik hem in.

De **voorzitter**: Dat deed u al een beetje bij implicatie, maar ik wilde dat graag eerst verifiëren. Motie 7 maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen. De gedeputeerde vervolgt zijn betoog.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja. Misschien ter afronding van dit onderdeel. Wat dan interessant is, is dat projecten die beginnen met 'de toekomst van de retail' heel snel veranderen in 'hart voor een aantrekkelijk dorps- of stadshart' dus men heeft heel snel in de gaten dat het niet alleen maar gaat over retail, maar dat het gaat over de hele beleving in zo'n omgeving, waar de woonfunctie weer van belang wordt. En dat is mooi om te zien, hoe dat met een aantal gemeenten nu invulling krijgt. Natuurlijk kunnen alle gemeenten in Brabant daarvan meeprofiteren.

Misschien nog in de richting van de heer Kouthoofd en een aantal partijen. In de verhalende vorm: leegstandsfonds vraagteken. Ik hoop dat u echt heeft kunnen lezen dat dit college niet van plan is om een dergelijk fonds voor te stellen. En dat is echt vanuit de overtuiging dat op het moment dat er gefinancierd zou moeten worden in relatie tot de opgave die er ligt, dat je dat altijd zult moeten relateren aan de kwaliteit die gerealiseerd wordt. En nogmaals niet via een generiek fonds, dat uitsluitend ziet op leegstand. En dan kijk ik naar de heer Van Hattem ...

De **voorzitter**: Interruptie Kouthoofd.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Hoor ik de gedeputeerde zeggen dat als er toch een instrumentarium nodig is, een fonds of iets dergelijks, waarbij er vergaande financiële gevolgen zijn, u dan terugkomt naar de Staten?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nou, mijnheer Kouthoofd, dat spreekt echt vanzelf. Maar u mag ook weten dat ik dat op dit moment helemaal niet voornemens ben. Omdat ik ook in de richting van de heer Van Hattem wil zeggen dat wij uitsluitend, maar wel met graagte, gebruikmaken van de budgettaire kaders die we hebben. En of dat nu is op het terrein van erfgoed of ons ontwikkelbedrijf, of vanuit de diverse middelen rond bijvoorbeeld verduurzaming van energie, wij denken dat we juist vanuit dat soort provinciale thema's en belangen een heel goede partij kunnen zijn, omdat je dan ook echt betrokken bent bij het creëren van waarde op die plek en niet op een afstand alleen maar een financieringsfunctie vervult, zoals we dat in het verleden misschien deden. Dus geen plannen nu voor een sloopfonds of een leegstandsfonds. En als ik al plannen heb, dan komen die vanzelfsprekend eerst naar u

toe. Want zeker als het gaat om financiën, dat hoort toch ook op basis van keurige kaderstelling plaats te vinden.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Hoe moet ik de passage dan duiden over de financiële ruimte in de immunisatieportefeuille? Want dat is volgens mij niet echt al bestemd gebudgetteerd geld.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Mijnheer Van Hattem. Dan ga ik terug naar de kaderstelling van uw Staten, waarbij u heeft aangegeven: 'Nou penningmeester, als u met die immunisatieportefeuille aan de slag bent, dan mag c.q. moet u kijken of u voor een deel daarvan ook het maatschappelijk rendement kunt verbeteren.' Dus dat betekent dat wij keurig binnen de spelregels van die immunisatieportefeuille toch op een aantal plekken in staat zijn om misschien met die immunisatieportefeuille maatschappelijk rendement te creëren, bijvoorbeeld in relatie tot leegstand. Het is niet zo dat er allerlei plannen zijn om dat nu te doen, maar dat instrumentarium is binnen uw kaderstelling volgens mij beschikbaar om een bijdrage te leveren.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Betekent dat, zodra de immunisatieportefeuille wordt aangesproken, dat er dan een nieuw voorstel richting de Staten komt? En de immunisatieportefeuille is toch een stukje afdekking van onze provinciale begroting. En u heeft het over maatschappelijk rendement. Betekent dat ook meteen financieel rendement om dat gat toch te kunnen dichten?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Mijnheer Van Hattem. Twee keer ja. Vanuit de immunisatieportefeuille staat het financieel rendement voorop. En het maatschappelijk rendement is daarbij komend. Daar waar we het andersom doen praten we over de investeringsportefeuille. Maar de immunisatieportefeuille heeft die kaderstelling en heeft ook uw kaderstelling. Van: 'penningmeester, als u iets van plan bent, dan moet u dat in een Statenvoorstel neerleggen'. En ik houd me aan die kaderstelling, want die bevalt me uitstekend. Maar nogmaals, u gaat hier geen enorme waslijst van dat type voorstellen krijgen. Maar daar waar het kan zullen wij dat rendement niet laten liggen en kom ik gewoon met uitgewerkte voorstellen bij u.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Deze had ik ook niet aan zien komen. Dat u nu eigenlijk ook weer via een financiële weg ook weer steun gaat geven aan mensen die doelbewust een pand leeg laten staan. Dus we gaan slecht gedrag belonen. Aan de ene kant zegt u dat we gaan meedenken met een bestemmingswijziging. En vervolgens zegt u: en als we daar nog geld in kunnen stoppen via een omweg en daar nog iets aan kunnen verdienen ...

De **voorzitter**: Uw vraag is? De gedeputeerde kan al reageren, zo te zien.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Mijnheer Van der Wel. U maakt er voor mij echt een potje van. Ik snap niet hoe uw bij de redenering komt dat ik overal bestemmingswijziging aan het uitdelen ben en dat ik overal aan het instoppen ben. Dat doe ik juist niet. Dat doe ik juist niet.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Het hele punt is dat u met dit stuk gaat zeggen te gaan kijken wat er op komt. En we gaan dat zelf beoordelen. En op een gegeven moment komen die voorstellen gewoon. De VVD is er een groot voorstander van. Ik heb de persberichten uit Boxmeer eindeloos vaak afgelopen jaar voorbij zien komen, hoe graag ze al die panden, met name VAB-locaties, om willen vormen. Dus het enige wat daartussen staat is Provinciale Staten. En als er ook nog verdienmodellen achter zitten, dan bent u eerder geneigd om daar ook nog financieel aan bij te dragen. Dat vinden wij te veel.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Mijnheer Van der Wel. Ik zou u willen vragen: bent u in Boxmeer geweest? Bent u in Boxmeer geweest? Ik mag het u gewoon van harte aanbevelen. Natuurlijk snap ik ook best de vrees wat daar gebeurt. Maar als u daar naartoe gaat en met de mensen daar praat, dan zult u zien onder wat voor condities dat experiment plaatsvindt. En dan kunt u echt een oordeel vellen, dat daar de deur helemaal niet wagenwijd wordt opengezet, dat er op een integere manier wordt gewerkt aan mogelijkheden om zowel een startende ondernemer te faciliteren als een pandeigenaar die een probleem heeft in relatie tot het halen van zijn pensioen. En dan denk ik: dat type kwaliteit in een pilot. En nogmaals, ik ga u op de resultaten van een pilot rapporteren. Ik zou zo graag willen dat u zich engageert met de locatie, de mensen waarover het gaat. Gaat u kijken en dan kunt u zien dat Boxmeer helemaal de deur niet openzet, maar dat doet vanuit een heel scherpe opvatting. In een beperkt gedeelte van de gemeente is tijdelijk een experiment om te kijken of het iets oplevert. En dan denk ik: dat is een aanpak waarmee ik me graag associeer in plaats van dat ik onmiddellijk vanuit abstracties, afstand en regels zeg dat we daar niet aan gaan beginnen. En mijnheer Van der Wel, ik hoop u echt te overtuigen van het feit dat dit een aanpak is waarbij we juist niet doen wat u suggereert dat we doen. Geen grote bestemmingswijzigingen, het gaat altijd om maatwerk en zorgvuldigheid. Ik kom toch niet met voorstellen om onze Verordening ruimte opzij te zetten? Nee, want in Boxmeer blijkt dat je met gebruikmaking van het huidige ruimtelijke instrumentarium al heel veel kunt doen. En dat waren we misschien vergeten, omdat we dachten dat er nooit leegstand zou zijn. Dat poets je af.

De **voorzitter**: Van Hattem. Even een punt proberen te zetten. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Wat mij intrigeert is dat ik al verschillende keren het woord 'tijdelijk' voorbij heb zien komen. Mijn vraag is eigenlijk waar de balans in deze aanpak komt te liggen: op tijdelijke oplossingen voor leegstand of echt permanente oplossingen voor leegstand? Want als ondernemers willen participeren in deze aanpak, denk ik dat ze toch ook wel willen nadenken over permanente oplossingen, waarvoor bijvoorbeeld ook wel bestemmingsplanwijzigingen nodig kunnen zijn.

De **voorzitter**: Het punt is helder. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nou, mijnheer Van Hattem, ik denk beide. Nogmaals dat experiment. Wat je dan doet is tijdelijk een bepaalde activiteit toestaan op een locatie. Dat kan gewoon op basis van de huidige regelgeving. Wat dan van belang is, is na een bepaalde periode die je tevoren

afspreekt, een keuze maken of je dat permanent wenst toe te staan. En dan zul je dat keurig moeten doen met bestemmingsplan, betrokkenheid van de buurt, in dialoog en met een beoordeling van ons of dat allemaal kan. Of je trekt de conclusie dat die tijdelijke activiteit op die plek toch eigenlijk niet levensvatbaar is. En dan ga je naar een andere oplossing kijken. Dus het is juist de wisselwerking tussen tijdelijk op basis van de tijdelijkheid die in de ruimtelijke ordening ook vaak is toegestaan. Maar wat ik van belang vind, en dat geven veel burgers/omwonenden ook wel aan, dat er niks zo permanent is als tijdelijk. Die geloofwaardigheid van die overheid zul je met elkaar moeten doen. En daar zal ik de gemeenten ook op aanspreken zo dat nodig is. Want het gaat er echt uiteindelijk ook om dat je het bestemmingsplanologisch ook netjes regelt, zodat iedereen ook daar zijn rechten aan kan ontleen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Daar volgt voor mij de vraag eigenlijk uit: wat is dan de toegevoegde waarde van de rol als provinciale overheid, als die tijdelijke oplossingen toch al ruimtelijk gezien kunnen en mogen? Wat voegt die rol van de provincie dan nog toe?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, mijnheer Van Hattem, wat voegt die rol van die provincie toe? Kijk, in dit geval ontmoet ik een gemeente die nieuwsgierig is of kan wat zij wil. En hoe ik daarnaar kijk? En of ik in de weg ga liggen of niet. Dus wat ik bijna dagelijks doe is natuurlijk met de lokale bestuurders en lokale partijen in gesprek gaan over die pilots en die voornemens. En of die passen in de gemeenschappelijkheid, zoals wij Brabant bijvoorbeeld in het buitengebied willen vormgeven. En daar waar dat niet zo is of waar het schuurt, daar voeren wij ook het gesprek. En mijnheer Van Hattem, dit is volgens mij een kerntaak van de provincie. Wij zijn van de fysieke leefomgeving. De heer Vreugdenhil refereerde ook aan de discussie die we bij de omgevingsvisie gaan voeren. Wij zijn hiervan. Maar wij zijn dus ook in staat om gemeenten daarin te ondersteunen. Een aantal partijen vroeg waar de proactieve aanwijzing of het pip is. En dan denk ik: dreigen met dat soort instrumenten maakt precies inactief wat je actief wilt hebben.

De **voorzitter**: Mag ik de gedeputeerde vragen om nu zijn betoog te vervolgen en zo mogelijk ...?

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Ik hoop dus dat ik op het punt ook wat wij ten aanzien van de financiële inspanning van plan zijn, dat dat helder is. Ik denk dat van belang is – mevrouw Klitsie kwam daar volgens mij het meest uitvoerig op terug – dat bijvoorbeeld het deprogrammeren van werklocaties ingrijpend is. En dat is vooral ingrijpend op het moment dat je denkt dat je dat alleen moet doen en de buurman niet. En dat zie ik. Nou ja, nogmaals, dan prijs ik me toch gelukkig met de kwaliteit van de samenwerking en die regio's, dat ze dat samen doen. En dat de ene regio daarin ook het voorbeeld kan zijn van de andere regio.

Als het gaat om woningbouw, dan denk ik dat wij ons gelukkig mogen prijzen met het feit dat we in Brabant een behoorlijke opgave hebben. We hebben bij de begroting besproken dat we die eigenlijk moeten opvoeren. Want we bouwen te weinig voor de vraag die er is. Nou, ik ben ook door uw Staten uitgedaagd om daar met voorstellen te komen. Dat zullen wij, ik denk in het tweede kwartaal van volgend jaar doen. En tegelijkertijd hebben wij in Brabant gewoon ook de kampioenen transformeren. Als ik kijk naar Eindhoven, Tilburg, steden zijn daarmee volop aan de slag.

De heer Maas vroeg wie nu de regie neemt. En nogmaals, onze regionale ruimtelijke overleggen zijn openbaar, dus u bent altijd van harte welkom. Ik ben natuurlijk altijd gelukkig met gemeenten die daarin

zelf verantwoordelijkheid nemen. En regie is een ingewikkeld woord, maar ik ben het liefste een regisseur die niet altijd zichtbaar hoeft te zijn, maar vooral steun geeft aan de partijen die dat moeten invullen. En op sommige plekken ook scherp. Dus dat is heel wisselend. Er zijn tafels waarbij ik de spreekwoordelijke vuist een keer laat vallen, maar dat is zeldzaam. En nogmaals, ik denk dat dat wel een verschil is, maar dat heeft ook met de urgentie van de problematiek te maken. Er zit een provincie aan tafel die van meer is dan het proces. En die van meer is dan: 'oké gemeenten, als u eruit bent zijn wij tevreden'. Nee, er moet echt gepresteerd worden als het gaat om deprogrammeren rond bijvoorbeeld winkellocaties en bedrijventerreinen.

Ik denk dat ik in de richting van de heer Uijlenhoet in ieder geval een aantal punten heb verhelderd, waarbij wij niet worstelen, maar waarbij ik ook op dit moment niet het zwaard mag hanteren, omdat ik denk dat gemeenten zelf zo'n belang hebben bij het aanpakken van de opgaven, dat ik daarin ook vertrouwen heb.

Waar ik nog uitvoering aan moet geven – dat zie ik ook als geleidelijk over heel Brabant heen implementeren van die strategie – is de rol van de Retailadviescommissie. In de regio stedelijk gebied Eindhoven heeft men daar nu vergaande afspraken gemaakt om dat te doen. In andere regio's zegt men: ja, daar willen wij toch nog eens even naar kijken of we dat willen en hoe. Ik heb in ieder geval in heel Brabant aangegeven dat voor de uitvoering van mijn verantwoordelijkheid ik gebruik zal maken van die Retailadviescommissie. En ik denk dat dat ook helpt, omdat veel lokale discussies rond dit soort vraagstukken toch een beetje objectivering en advisering missen. Het is vaak het ene standpunt ten opzichte van het andere. En een goed functionerend netwerk van die Retailadviescommissie is een ambitie, die ik toch het komend jaar echt handen en voeten wil geven, waar we veel profijt kunnen hebben.

Voorzitter. Ik rond toch af. Als het gaat om de kpi's – een mooie term – altijd ... Weet u, ik vind het belangrijk dat we de uitgangspunten met elkaar stevig onderstrepen. En dat zijn ook kpi's hè. Daar mag u mij ook op aanspreken, of ik mij houd aan die uitgangspunten. U mag mij aanspreken op het feit of ik inderdaad, waar het gaat om de kraan dichtdraaien, het echt niet verder laten oplopen van die leegstand, of wij voldoende dwingende afspraken weten te maken rond werklocaties en kantoren met onze gemeenten. En vervolgens – en dat vind ik natuurlijk misschien wel het mooiste resultaat – is dat je ziet dat inderdaad ook leegstand daadwerkelijk transformeert naar nieuwe functies. En u leest wel eens de discussie of we vanuit de woningnood toch niet snel weer het weiland weer in moeten. Ik ben toch wel heel stevig van opvatting, ook in ons dagelijks handelen, dat wij binnen de Brabantse stedelijke gebieden, binnen de Brabantse dorpskernen, nog zoveel mogelijkheden hebben om te herbestemmen, dat wij maar weinig nieuw weiland meer hoeven te benutten. Voorzitter. Tot zover. Ik denk dat we op basis van de monitoring, die we u zullen aanreiken, in staat zijn om elk jaar of elk half jaar de prestaties ook wat concreter te omschrijven. Maar daar waar u nu zou vragen om output of outcome, ja, dat verdraagt zich toch eigenlijk niet met de uitgangspunten die u nog belangrijker vindt. Maar als wij de trendbreuk niet realiseren en de leegstand echt niet beweegt naar beneden frictieniveau, dan hebben deze bestuurder en dit college het niet goed gedaan. Dus daar kunt u ons gewoon op aanspreken.

De **voorzitter**: Mag ik nog een oordeel over de motie? Motie onder stuknummer 5.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter. Excuus, daar zou ik nog in het bijzonder op ingaan. Mevrouw Klitsie gaf het al aan, die motie kan eigenlijk op verschillende dossiers betrekking hebben. Ik zie natuurlijk ook een brede steun voor de motie, dus dat is een uitdrukking van de ambitie van uw Staten. Ik wil u op één onderdeel vragen nog eens te kijken naar de formulering. Als het gaat om de beweegredenen onder de motie vanzelfsprekend geen bezwaar. Maar als u denkt dat wij dat allemaal kunnen vervatten in een artikel – en dat u 'wij verzoeken GS om een artikel op te nemen' – als u daar nou eens van maakt 'voorstellen', dan kunnen wij daarmee wat breder uit de voeten. En dat zal blijken bij het

neerleggen van de voorstellen. Dan zult u zien dat in onze Verordening ruimte daar eigenlijk ook al best veel mogelijkheden voor zijn. Maar dat zullen wij inderdaad bij de beleidsrijke wijziging van de Verordening ruimte voor u inzichtelijk maken. Voorzitter. Geen bezwaar met die kanttekening erbij.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde dan voor zijn beantwoording en stel voor dat we meteen aanvangen met de tweede termijn van de zijde van uw Staten, mocht daar behoefte aan zijn. De heer Kouthoofd geen behoefte. De heer Steenbakkers ook niet. Everling ook niet. Van Hattem? De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Ik wil de gedeputeerde hartelijk danken voor de beantwoording in eerste termijn, maar er waren toch nog wel een aantal onbeantwoorde vragen die wij gesteld hebben. Onder andere wat nu dit college concreet in deze aanpak verstaat onder maatschappelijke opgaven, want dat is nog altijd een vrij onduidelijk begrip.

Dan heb ik nog enkele vragen gesteld over de mogelijkheid tot het uitsluiten in dit beleid van de huisvesting van asielzoekers, statushouders, moskeeën en windturbines. En dan nog de vragen over de prestigeprojecten, zoals het LPM en het BZOB-bos, hoe dat zich verhoudt tot allerlei leegstaande locaties in de omgeving en dan toch daar ook geen ander beleid op in te zetten.

Dan heb ik verder in de tweede termijn nog enkele andere opmerkingen. Zojuist was er een debat over de centra van onze steden terugveroveren, zo werd het hier letterlijk genoemd. Dat klinkt allemaal heel strijdvaardig, maar ik denk dat er meer voor nodig is dan alleen deze aanpak. De vraag is of dit college ook bereid is om de volgende punten in zo'n aanpak te betrekken, wil men het winkelklimaat in die binnensteden ook verbeteren, waardoor het voor winkeliers weer aantrekkelijker wordt om zich in de leegstaande panden te vestigen. Dan denk ik allereerst aan de hoge parkeertarieven, waaronder veel steden te lijden hebben, waardoor veel publiek wegblijft, waardoor er veel winkels verdwijnen. En spreek daar de gemeenten ook op aan, dat ze daar iets aan doen. Hetzelfde geldt voor de btw-verhoging die onder Rutte 2 is ingevoerd. Dat is misschien meer een oproep richting veel partijen in dit huis. Dat is voor veel winkeliers ook een nekslag geweest, waardoor er veel leegstand in de steden is ontstaan. En als we het dan toch over terugveroveren van onze centra hebben, dan is het ook de aanpak van de overlast van veelal Marokkaanse jongeren, die de binnensteden terroriseren.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem. Wilt u zich een beetje bij het onderwerp houden?

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou ja, dit is wel fundamenteel. Afgelopen jaren hebben we het gezien in Veghel, in Den Bosch, in Boxtel. In Deurne, waar de juwelier twee jaar geleden is overvallen. Dat zijn ook elementen, waardoor het vestigingsklimaat in de binnensteden gewoon hard achteruitgaat. Dus ook de aanpak daarvan is gewoon heel noodzakelijk. En als je het hebt over centra terugveroveren, heb ik het niet alleen over de centra van de binnensteden, maar ook over alle buurtcentra in woonbuurten. Die kleinschaligere winkelcentra, waar gewoon heel veel overlast is van dergelijke hangjongeren. En dat is ook een deel van de aanpak.

De **voorzitter**: Dank. Interruptie Uijlenhoet.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voorzitter. Volgens mij hebben de opmerkingen van de heer Van Hattem hier weinig te maken met leegstand. Dus kunt u daar misschien iets kortere metten mee maken?

De **voorzitter**: De heer Van Hattem was klaar met zijn bijdrage.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nee. Ik was niet klaar. Ik krijg hier een vraag van de heer Uijlenhoet, dat het er niks mee te maken heeft. Het heeft er heel veel mee te maken. De centra, winkelcentra worden onaantrekkelijker door dergelijke vormen van overlast, waardoor leegstand ontstaat. Dus vandaar de oproep om daar ook werk van te maken.

Tot slot nog een vraag. Kunnen GS ook nog uitsluiten dat met dit leegstandsbeleid nog een andere categorie wordt uitgesloten en dat is het faciliteren van voormalige kraakpanden, dat die een gelegaliseerde status krijgen? Want dat moet ook geen inzet zijn van leegstandsbeleid. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Tot zover de heer Van Hattem. Mevrouw Klitsie.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Voorzitter. Ik wil de gedeputeerde hartelijk danken voor de uitvoerige beantwoording.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal? Mevrouw Klitsie heeft het woord.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Ik zou graag toch nog even terugkomen op het begrip 'eigenaren' en de belangen die eigenaren soms hebben, die strijdig zijn of in ieder geval niet meewerken om de publieke ruimte op orde te krijgen, omdat zij meer belang hebben bij het vasthouden van de leegstand vanwege allerlei voordelen dan bij het kwalitatief verbeteren van de openbare ruimte. Wat gaat u daaraan doen in IPO-verband of in uw contacten met de marktpartijen?

De tweede opmerking die ik wil maken, is de motie die ik heb ingediend. Sorry voor de verwarring die ik creëerde, het ging in de snelheid. Wat wij belangrijk vinden is om lokale initiatieven, om zonnepanelen te kunnen plaatsen, dat die gesteund worden. We zien nu dat projecten, zoals in Halderberge, niet van de grond komen. En dat is jammer. En met deze motie zullen wij bij de beleidsrijke wijziging graag voorstellen tegemoetziën. En ik dien dan ook een gewijzigde motie in met het woord 'voorstellen' in plaats van het woord 'artikel'. Dat waren mijn twee opmerkingen. Dank voor de beantwoording en complimenten aan de ambtelijke mensen, die dit allemaal hebben voorbereid. Dank u wel.

Motie M5A 'Zonne-energie'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 18 november 2016, behandelend het Statenvoorstel 84/16A inzake Brabantse Aanpak Leegstand;
constaterende dat:

- we energietransities slim en snel willen realiseren;
- de provincie initiatieven van onderop zoveel mogelijk wil faciliteren en ondersteunen;
- initiatieven van lokale energievoorzieningen met gezamenlijke zonnepanelen soms dreigen vast te lopen in verband met druk op de ruimte en veranderingen in het landschap;

overwegende dat:

de Verordening ruimte 2014 nog geen voorstellen bevat met betrekking tot zonne-energie;
verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- bij de komende wijziging van de Verordening ruimte voorstellen op te nemen over zonne-energie;
- daarin aan te geven onder welke voorwaarden ruimte geboden kan worden aan bottom-up-initiatieven, zodat ook zonnevelden in de onbebouwde ruimte mogelijk gemaakt kunnen worden;

en gaan over tot de orde van de dag.

D66: Ineke Meeuwis en Tineke Klitsie

GroenLinks: Arno Uijlenhoet

VVD: Peter Portheine
PvdA: Martijn de Kort
SP: Joep van Meel.
ChristenUnie/SGP: Hermen Vreugdenhil
CDA: Roland van Vugt
Lokaal Brabant: Jan Heijman"

De **voorzitter**: Ik krijg een nieuwe versie. Ik zal dat zo even bekijken. De PvdA behoefte aan een tweede termijn? Nee. Uijlenhoet, GroenLinks.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voorzitter. Dank aan de heer Van Merrienboer voor de beantwoording in eerste termijn. Ik wil toch nog even terugkomen op het afwegingskader en dan met name het afwegingskader in het buitengebied. Ik ga er meteen van uit dat er allerlei afwegingskaders worden gebruikt als het gaat om detailhandel en bedrijfsterreinen. Maar als ik het document er zelf nog even bij pak dan staat op pagina, iets van 34, het gaat over de VAB's: 'De fundamentele vraag is welke functies willen we wel en niet toestaan in het buitengebied. Het ontbrekende kader geeft onvoldoende houvast om vast te stellen welke activiteiten waar mogen plaatsvinden. Door her en der functies toe te staan, ontstaat een concurrentiegevoel met het stedelijke gebied, in het bijzonder bedrijventerreinen en gebouwen aan de rand van stedelijke kernen.' Dus ik interpreteer dan toch dat er een onvoldoende afwegingskader is in het buitengebied op dit punt. Is de gedeputeerde dat met ons eens? En zo ja, wat gaan we daaraan doen? En is het niet toch verstandig om inderdaad op dit punt naar een afwegingskader toe te gaan en kunt u PS daarin meenemen? Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Uijlenhoet. Ik kijk naar de fractie van 50PLUS. Nee. De Partij voor de Dieren, Van der Wel.

Ik merk overigens intussen dan op, terwijl de heer Van der Wel naar het spreekgestoelte loopt, dat motie 5A, met een andere tekst, intussen digitaal beschikbaar is. Het is één woordje. We zullen hem niet opnieuw laten kopiëren. Ik zal het straks bij de stemming nog even expliciet maken. Maar digitaal wordt die nu beschikbaar gesteld. Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Dank u wel, ook aan de gedeputeerde voor de beantwoording in eerste termijn. Dat schept bij ons wel de vraag. Want we trekken nu 1,8 miljoen euro uit voor een x-aantal pilots, waarvan de gedeputeerde zegt: ga vooral in Boxmeer kijken want daar zie je hoe ondernemer en mensen die een pand willen gebruiken met elkaar in contact komen hoe we het een nieuwe functie kunnen geven. En dat klinkt prachtig, maar we hebben ook gehoord dat het gaat om 2500 voetbalvelden. Dus mijn vraag is: als je een x-aantal pilots hebt, zeg zes, wat doe je dan voor de overige 24.996 ha, waar je dan wel mee in je maag zit? Want welk model gaat er dan dienen om een stap te zetten in het verminderen van het aantal leegstaande stallen? Dat begrijpen we niet.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel voor zijn bijdrage. De heer Vreugdenhil ziet daarvan af. De heer Heijman ook. Dan wil ik de gedeputeerde vragen of het mogelijk is. Ja, gaat uw gang.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Dank je wel. Misschien in de richting van de heer Uijlenhoet als eerste. Als het gaat om het afwegingskader waar u naar verwijst zetten wij in op dat er op gemeentelijk niveau visie- en afwegingskaders worden gemaakt voor een buitengebied. En dat moeten ze natuurlijk doen met inachtneming van de provinciale belangen, zoals we die hebben gedefinieerd. Maar die zijn helder. En wat ik constateer is het volgende. De heer Van der Wel wijst er ook op. Als je kijkt naar

het vrijkomende leeg vastgoed, dat voelt als mazelen als je kijkt naar de kaart van Brabant, daar zul je dus visie op moeten ontwikkelen. Dat is toch echt een verantwoordelijkheid die gemeenten nu zullen moeten invullen om dat perspectief te schetsen. Wij willen daaraan echt ondersteuning bieden. Provinciale belangen en kaders wegen daarin stevig mee. Maar het gaat erom dat gemeenten nu die rol pakken. En dat is volgens mij niet iets dat wij hier moeten doen. Dat moet daar gebeuren. Mijnheer Van der Wel. Dat is natuurlijk ook de diepte-investering die je doet om vanuit die paar pilots uiteindelijk naar die voetbalvelden te komen. Want pilots zijn om van te leren. En vervolgens gaat het erom: kun je op basis daarvan een beetje massa maken? En dan is het niet zo van wat ze doen in Boxmeer. Maar ik nodig u ook uit op alle andere plekken. Hilvarenbeek is ook een heel interessante pilot. Elsendorp en Oss zijn van belang. Maar uiteindelijk wil je daar de leereffecten ophalen waar je in heel Brabant profijt van hebt. En of het nu in de RRO-tafels of in de regio is, overall maken gemeenten nu – de een wat meer dan de ander – aanstalten om met dat proces aan de slag te gaan. En dan kun je – mijn collega Pauli zou zeggen – gaan multipliceren. Dan kun je echt de gevonden oplossingen ook breder toepasbaar maken in Brabant.

Mevrouw Klitsie. Het punt van de eigenaren. Voor een deel zie je – en dat zie je natuurlijk vaak bij leegstand en vastgoed – dat het inderdaad voor een aantal eigenaren tijd kost om tot wijziging van strategie te komen. En dat zie ik ook op lokaal niveau, want dan gaat er eerst de schilderskwast overheen en vervolgens gaat hetzelfde makelaarspostertje op de muur. Je denkt toch eerst aan een makkelijke oplossing, voordat je tot de constatering komt dat je het daarmee niet redt. Ik heb daar ook wel begrip voor. Want het vraagt ook tijd om tot andere ideeën te komen. Nogmaals, ik maak echt verschil tussen eigenaren die onderdeel zijn van dat stads- of dorpshart. Dan zie ik ook steeds meer introductie van centrummanagement of bedrijveninvesteringszones. Dus ondernemers die met elkaar gaan zitten, voorstellen ontwikkelen en ook bereid zijn om daarvoor de financiën op tafel te leggen en op die manier de kwaliteit van een winkelgebied op te krikken. Maar als het gaat om de eigenaren die wat meer op afstand zitten, nogmaals, het kost tijd. Ik vind ook dat het soms te lang duurt. En tegelijkertijd klamp ik me ook vast aan waar de beweging wel ontstaat. Als je nu kijkt naar de keuzen die in Tilburg worden gemaakt naar vernieuwing, maar ook een stukje compacter maken van dat stadshart, dan zie ik dat daaronder echt een beweging van een aantal eigenaren zit, die zeggen echt te moeten investeren in de kwaliteit van die omgeving.

Op het moment dat we constateren – en dat is in andere landen echt wat anders, dat merk ik ook – dat leegstand fiscaal wel net iets te aantrekkelijk is, dan zullen we ook in Den Haag de discussie verder moeten voeren. Daar is misschien bij de verkiezingen en de kabinetsformatie ook alle tijd voor.

Dan de PVV. Een aantal punten. Mijnheer Van Hattem. De maatschappelijke opgaven. Misschien te expliciteren, maar dat zijn de maatschappelijke opgaven, zoals wij die in ons bestuursakkoord geformuleerd hebben en die we kennen. Dat zijn voor ons de maatschappelijke opgaven waarop we ons oriënteren in ons werk.

U gaf aan dat u op een aantal vragen nog geen antwoord had gehad. Op al die punten die u wilde uitsluiten, heeft u van mij al heel vaak antwoord gehad hè. Dus dat antwoord gaat ook weer hetzelfde zijn als eerst. Ik ga het niet uitsluiten en in veel gevallen is het ook niet mijn verantwoordelijkheid, of onze verantwoordelijkheid als provincie, om het uit te sluiten.

U betitelt BZOB en LPM als prestigeprojecten. Daar ga ik niet in mee. We hebben een buitengewoon zorgvuldige onderbouwing van de ruimtevraag. En we zien die in Brabant op het terrein van logistiek nog steeds behoorlijk. Op andere terreinen niet. En dat leidt inderdaad tot afwegingen. En daarin figuren LPM en BZOB, nogmaals vaak ook op initiatief van de regio, als potentiële locaties.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, dat vind ik toch eigenlijk nog wel bevreemdend. Want we krijgen hier te horen: we moeten echt gaan herbestemmen en gaan kijken of we die leegstand kunnen gaan beperken. En we hebben in de regio rond Helmond heel veel leegstand. We hebben op het industrieterrein Moerdijk al die Shell-hectaren nog leegstaan. En dan zou ik gewoon zeggen: practice what you preach. En dat doet u niet.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Ik ga hier geen discussies herhalen die we al zo vaak hebben gevoerd. Wij hebben een zorgvuldige prognose van de vraag naar bedrijvenlocaties, naar meters. En daarin komt naar voren dat er eigenlijk nergens meer vraag is als je kijkt naar de sectoren, met uitzondering van de logistiek. Wij hebben bij de onderbouwing van LPM, tot twee keer toe noodzakelijk vanwege het lusje via de Raad van State, een onderbouwing aangereikt. Dat u nu die discussie weer heropent, daar kan ik niets mee, mijnheer Van Hattem. Wij hebben die zorgvuldige afweging hier gemaakt.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dat kunt u ten aanzien van LPM misschien nog volhouden, maar ten aanzien van het BZOB-bos ligt het toch wel heel even anders. Daar hebben we echt een stuk bedrijvenlocaties, die worden daar geherprogrammeerd. Maar in die afweging, en dat is toch echt een onderdeel van dit beleid, is het BZOB-bos nog steeds als bedrijvenlocatie aangewezen, terwijl andere mogelijke locaties als Varendschut eruit zijn gehaald. Dus dan denk ik had dan daar een wat slimmere keuze gemaakt, waardoor dit stukje natuur, EHS-natuur nota bene, gewoon behouden had kunnen blijven.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. In twee etappes. Een: er is een zorgvuldig proces in de regio geweest, ook op basis van profielen van locaties op basis waarvan inderdaad de gemeente Helmond in de regionale afstemming het schrappen van een behoorlijk aantal meters heeft ingebracht, zowel Varendschut als Brandevoort voor een deel. Men kiest ervoor om inderdaad BZOB in dat programma te zien als een locatie waar bijvoorbeeld logistieke activiteiten zouden kunnen landen. Er is pas sprake van een daadwerkelijke afweging op het moment dat een gemeente besluit om daar een bestemmingsplan in procedure te brengen. Nu praten we over programmering van meters. Ik ben oprecht blij met het feit dat een gemeente als Helmond deprogrammeert. En als het gaat om de keuze die men daar tussen locaties maakt, dan is er een inhoudelijke afweging ten aanzien van waar de markt om vraagt. En er is een zorgvuldige weging op het moment dat je dan uiteindelijk zo'n locatie zou willen ontwikkelen in het kader van het beoordelen van het bestemmingsplan. En die wordt straks natuurlijk ook nog voor een deel ingevuld. Maar ik kijk nu naar programmering en dan prijs ik de regio stedelijk gebied dat men zoveel deprogrammeert. En het gaat om honderden hectares. En laat ik vooral nu in dat proces ook investeren.

U haalde parkeertarieven, btw en een aantal zaken erbij. Mijnheer Van Hattem. Ik vind dat ook onderdeel van een lokale discussie. Wat wel aardig is – en dat wordt volgens mij wel heel helder – als je dan doorpraat, laten we nou niet denken dat dat de oplossingen zijn op het moment dat er wezenlijk andere innovaties nodig zijn, bijvoorbeeld als het gaat om wat winkelend publiek vraagt en wat mensen die op zoek zijn naar kwaliteit in de binnenstad echt belangrijk vinden. En nogmaals, de discussie over parkeertarieven zal er altijd zijn. Dat is onderdeel van dat lokale debat. Overtuigend helder wordt dat we

niet moeten vluchten in het idee dat daar het probleem zit. Daar zit niet het probleem, daar zit heel vaak alleen maar het uitstel van de oplossing.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Als winkelier, en ook wat Retail Nederland destijds zei bij die btw-verhoging, onderschat u dat niet. Dat is echt de nekslag geweest en dat werd toen al voorspeld. Laten we dat vooral niet onder tafel schuiven. En koopkracht in dit land is werkelijk allesbepalend wat betreft de retailbestedingen. En de koopkracht staat bijvoorbeeld onder druk doordat u overal zonnepaneeltjes neer wilt leggen, waardoor drie keer meer dan nodig voor elektriciteit betaald wordt. Vergis u niet, dat kost 1000 euro per huishouden per jaar, het huidige Energieakkoord. En als de doldwaze plannen van dit kabinet doorgaan, dan wordt het nog een veelvoud daarvan. Vergis u niet in die effecten. Neem dat mee.

De **voorzitter**: De gedeputeerde was, denk ik, een heel eind klaar.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ik ben klaar, voorzitter.

De **voorzitter**: Die is klaar. Dan nog een interruptie op de valreep, van de heer Uijlenhoet.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voorzitter. Misschien, nog één keer naar het afwegingskader in het buitengebied en rondom de VAB's te gaan, als laatste. Ik voel met u mee dat u zegt: we gaan werkende weg aan de slag, we gaan experimenteren, we gaan kijken wat er mogelijk is; het is ook heel erg lokaal bepaald wat er gebeurt. Maar dan kan het natuurlijk zijn dat zo'n experiment en werkende weg ontwikkelen leidt tot inzichten over provinciale kaders.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Uijlenhoet** (GL): Mijn vraag is dan: gaat de gedeputeerde die kaders dan ook expliciet maken en met ons delen als Staten?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Dat spreekt natuurlijk vanzelf, mijnheer Uijlenhoet. Dus op het moment dat wij inderdaad tot de conclusie zouden komen dat provinciale kaders te dwingend zijn voor gewenste oplossingen of misschien wel te ruim zijn voor gewenste oplossingen – we sluiten niks uit – dan voeren wij die discussie. En tegelijkertijd mag u weten dat wij vanuit een aantal inhoudelijke kaders natuurlijk best wel wat te melden hebben in die discussies in het buitengebied. Daar hoeft u niet bevreesd voor te zijn. Waar ik nu vooral op inzet is dat gemeenten visie ontwikkelen, zodat initiatiefnemers weten waar ze aan de slag kunnen.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Dank voor de toelichting.

De **voorzitter**: En dank aan de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Dan stel ik voor nu de beraadslagingen te sluiten en de stemming in te luiden, letterlijk.

Aan de orde is dan de stemming. Allereerst over besluit 84/16. De fractie van de VVD.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen met stemverklaring. Zeker als de gedeputeerde niet wil uitsluiten dat het beleid gebruikt kan worden voor de vestiging van azc's, statushouders, windturbines etcetera, moskeeën, noem maar op, dan kunnen wij hier niet mee instemmen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Maas** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: Dit voorstel is door uw Staten aangenomen. Er is één motie bij dit voorstel nog. Even voor de goede orde. Dat is motie 5A geworden. En om tijdswege is niet een nieuwe kopie verstrekt, alleen digitaal. Maar ik lees voor de zekerheid en voor de notulen nog eens duidelijk voor dat 'een artikel' in de eerste zin bij 'verzoeken Gedeputeerde Staten om' is vervangen door 'voorstellen'. Dus 'een artikel' is

vervangen door 'voorstellen'. Digitaal is het duidelijk, maar nu mondeling nogmaals, en ik breng nu de motie in stemming. De fractie van de VVD.

De heer **Kouthoofd** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Steenbakkers** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Maas** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: De motie is door uw Staten aangenomen.

70/16 Wijziging Verordening ruimte, veegronde 2016

De **voorzitter**: Dames en heren. Dan zijn we nu bij het volgende onderwerp op de agenda. Dat betreft wijziging Verordening ruimte 2014 en veegronde. Eerder zijn er technische vragen gesteld. De fractie van de VVD voert als eerste het woord bij monde van mevrouw Dirken. Aan haar het woord.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. De voorliggende wijziging van de Verordening ruimte is een veegronde en een veegronde is per definitie beleidsarm van karakter. We hoeven het dus niet over liberaal of sociaal te hebben, beleidsarm. Gelukkig betekent beleidsarm in dit geval niet dat de gedeputeerde sinds de laatste keer dat we over de verordening praatte met zijn armen over elkaar is gaan zitten. Bij de laatste ronde kaartaanpassingen hebben wij als VVD nog gevraagd naar een aanpassing en in het voorliggende voorstel is er ook al een systeemwijziging opgenomen. Voortaan gaan we niet meer werken met losse kaartaanpassingen, maar met een sluitend systeem waarbij kaartaanpassing en bestemmingsplanprocedure hand in hand gaan. Dit betekent een aanzienlijke verkorting van procedures en meer helderheid voor de betrokkenen. Als VVD kunnen wij dat alleen maar van harte toejuichen.

In het voorstel geeft u aan ons twee keer per jaar te gaan informeren over de aanpassingen die zijn gedaan. Het tijdstip waarop dat gebeurt is echter niet heel concreet benoemd. Kan de gedeputeerde ons concrete data noemen in plaats van 'zomerreces' en 'na de jaarwisseling'? Vandaag is het namelijk ook allebei na het zomerreces en voor de jaarwisseling.

Ook wordt er opgesomd wanneer een en ander alsnog aan PS wordt voorgelegd. Wij vragen de gedeputeerde er scherp op te letten dat alleen maar te doen als het echt overduidelijk is dat er zo'n geval aan de orde is om te voorkomen dat we in de praktijk uiteindelijk helemaal geen kortere procedures krijgen, maar elke Statenvergadering ergens tussen 20.45 uur en 21.45 uur over de verordening gaan praten.

Tot slot signaleren wij nog een ambtshalve wijziging in het voorstel, die leidt tot een soort semantische discussie. En aangezien we die vandaag al zoveel hebben gedaan, wilden we daar toch maar eens mee op gaan houden. De vraag gaat erom hoe je het begrip 'bouwlaag' nu eigenlijk moet uitleggen. Wij lezen in het voorstel dat er in de praktijk gevallen blijken te zijn, waarin er een extra verdieping in een stal is gemaakt, waardoor er meer dieren gehouden zouden kunnen worden binnen dezelfde muren. Om die reden wordt nu voorgesteld op diverse plekken op te nemen dat dieren alleen op de grond mogen worden gehouden. Maar wij denken dat dat in de praktijk een probleem kan zijn voor bijvoorbeeld varkenshouders die plateaus in hun stallen hebben in het kader van het keurmerk Beter Leven. En wat doe je nou als je konijnen houdt in een hok? Mogen die dan op de grond lopen of niet? We vragen ons dan ook af of we door deze strikte uitleg juist niet innovaties gaan belemmeren en of er eigenlijk op dit punt nog wel sprake is van een beleidsarme wijziging van de verordening. Wij vinden het als VVD belangrijk dat de verordening juridisch sluitend is en geen dingen mogelijk maakt die we niet hadden afgesproken. Maar om te voorkomen dat er ongewenste effecten optreden voor andere ondernemers, willen we via het amendement, dat iedereen inmiddels gekregen heeft en dat we indienen samen met onze andere coalitiepartners, de tekst van een aantal artikelen graag aanpassen. Omwille van de leesbaarheid hebben we daarin geel gearceerd wat er gewijzigd wordt ten opzichte van de voorgestelde tekst in de verordening. Daarop graag de reactie van de gedeputeerde.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ja, mevrouw Dirken, ik heb een vraag aan u. U heeft een amendement gemaakt. Ik heb het gezien. Ik weet ook waarom u het gedaan heeft. U licht dat net ook een beetje toe. Maar u weet toch net zo goed als ik dat we ontzettend bezig zijn en al jarenlang om te handhaven in de

stallen? We hebben afspraken gemaakt. We hebben afspraken gemaakt over zoveel vierkante meters enzovoort. En nu blijkt dus dat een deel van die bedrijven van de intensieve veehouderij, dat men 25% meer dieren houdt, omdat men ze op een plateau zet. Ik vind dat dit wel erg ver gaat. En u komt nu met een amendement om dat toch tegemoet te komen. Hoe rijmt u dit nu met alles wat we hier proberen in Brabant, in dit provinciehuis, om te handhaven, dierenaantallen naar beneden te brengen en ga zo maar door?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dan denk ik dat de strekking van het amendement niet helemaal duidelijk is. Wij proberen juist wat enkele jaren geleden is afgesproken in het kader van de verordening nu qua juridische tekst duidelijker te maken. Het is ook een beleidsarme wijziging. En of we wel of niet andere dingen willen, dat moeten we denk ik bij de beleidsrijke wijziging met elkaar gaan bespreken. Daar zie ik de voorstellen van het college ook graag over tegemoet. Waar het nu om gaat, is dat er mensen kennelijk ruimte gebruikt hebben, die zij in de verordening zien, om andere aantallen dieren daar te houden dan ooit de bedoeling is geweest op grond van het beleid dat we nu hebben. En wij denken dat met de tekst die nu voorligt in het amendement wij de regel gewoon juridisch terug maken zoals die bedoeld was.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Dus u vond de regel, zoals die nu was aangepast, niet helder genoeg? En u past hem met dit amendement op een andere manier aan?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik was klaar.

Amendement A1

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 18 november 2016;
behandelend Statenvoorstel 70/16 inzake Verordening ruimte 2014, Veegronde 2016;
besluiten:

1. om in afwijking van het voorstel de tekst van de artikelen 4.11 onder c, artikel 6.3, tweede lid onder b, 7.3 tweede lid, onder b, alsmede artikel 34 vijfde lid, als volgt vast te stellen:
'binnen gebouwen dieren – al dan niet in hokken – alleen op de grond gehouden mogen worden, onverlet voorzieningen voor dierenwelzijn, met uitzondering van volière- en scharrelstallen voor legkippen waar ten hoogste twee bouwlagen gebruikt mogen worden';
2. om in de toelichting op de Verordening bij de betreffende artikelen de volgende tekst op te nemen:
'Toelichting:
In dit artikel is een gebruiksbepaling opgenomen dat dieren alleen op de grond gehouden mogen worden. Dit betekent dat er geen gebruik van de stal is toegestaan als er meer dieren gehouden worden dan op basis van de grondoppervlakte en gelet op het Besluit huisvesting emissiearme stalsystemen is toegelaten.

Het is niet de bedoeling dat met deze gebruiksbepaling het oprichten van voorzieningen ten behoeve van dierenwelzijn wordt tegengegaan. Daarom is expliciet opgenomen dat dergelijke voorzieningen uiteraard opgericht kunnen worden. Het is echter niet mogelijk om deze voorzieningen vervolgens te benutten voor het houden van meer dieren dan op de grond mogelijk is omdat dat strijdig is met de gebruiksbepaling.'

En gaan over tot de orde van de dag."

VVD Brabant: Wilma Dirken

SP Brabant: Maarten Everling

D66 Brabant: Tineke Klitsie

PvdA Brabant: Ben Maas"

De **voorzitter**: Dat is helemaal mooi. Dan gaan we naar de heer Braspenning van het CDA.

De heer **Braspenning** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Voor ons ligt de Verordening ruimte, de veegronde. Een beleidsarme wijziging. Ik heb het hier echt staan. Ik benadruk dat dat vooral bedoeld is om ten eerste regels te verduidelijken of mineure wijzigingen aan te brengen. Met deze veegronde worden ook met een ambtshalve wijziging de artikelen 6.3 en 7.3 aangepast. Echter heeft deze wijziging niet ter inzage gelegen en was er geen mogelijkheid om door de belanghebbenden op te reageren. En ik hoor graag de reactie van de gedeputeerde daarop waarom daarvoor is gekozen. De bewuste artikelen gaan erover dat dieren op de grond moeten worden gehouden. Een definitie van wat op de grond is ontbreekt echter. Dat betekent dat plateaus in varkensstallen, wat door veel ondernemers wordt gedaan om te voldoen aan het beter levenconcept, een ster, wat zorgt voor meer dierenwelzijn, niet meer plaats kan vinden en ga je door deze verbodsbepaling rechtstreekse duurzame vormen van varkenshouderij tegenwerken. Niet helemaal de bedoeling van deze wijziging, lijkt ons. Laat staan dat wij dit als Staten bedoeld hebben ooit. Overigens is het buiten de vraag of dit wel beleidsarm is wel een erg detaillistische benadering. Nog afgezien van de juridische consequenties die dit eventueel zou kunnen hebben. Overigens zijn er ook in andere dierhouderijen voorbeelden van waar dieren niet op de grond worden gehouden. Daarnaast zit er in deze veegronde nog een wijzigingsbevoegdheid voor Gedeputeerde Staten om het zoekgebied windenergie onder voorwaarden te verruimen. Wij stemmen daarmee in, maar vragen u wel hoe u teruggapporteert aan Provinciale Staten wanneer Gedeputeerde Staten gebruikmaken van deze wijzigingsbevoegdheid.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Braspenning en kijk dan naar de heer Everling van de SP-fractie.

De heer **Everling** (SP): Goed, voorzitter. Kort twee dingetjes. De mogelijkheden tot inspraak. Een belangrijk onderdeel van het voorstel is het vergroten van de flexibiliteit en slagvaardigheid van GS. Bij dat soort zinnestjes gaan over het algemeen mijn alarmbellen vrij standaard vol af. Ook hier in dit geval. Ik begrijp de wens van GS om sneller en effectiever te kunnen handelen. En toegegeven, voor ons is de jaarlijkse kaartaanpassing ook niet altijd een feestje wat dat betreft. Maar we hebben toch nog wel even een zorg, zet dit de burger niet wat meer op afstand? En hebben zij hierdoor ook niet minder mogelijkheden om bezwaar te maken wanneer er sneller gehandeld wordt? Flexibeler en effectiever oké, maar beter? Goed, dat hoor ik nog graag van de gedeputeerde.

Een tweede punt betreft de verruiming van de mogelijke locaties voor windmolens. Ten dele kan ik dit prima volgen, maar waarom kiezen GS voor het verruimen van het zoekgebied terwijl het bestaande zoekgebied nog meer dan voldoende ruimte lijkt te hebben en niet voor het ten volle benutten van de mogelijkheden die we al hebben? Graag ook hier antwoord op.

Tot slot wil ik GS met klem vragen dat zij uiterst zorgvuldig omgaan met de plaatsing van windmolens in natuurgebieden. Ik verwacht weinig anders eigenlijk, maar toch, ik wil het gevraagd hebben.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling. Het zijn er twee hè, geloof ik?

De heer **Van Hattem** (PVV): Een amendement en een motie.

De **voorzitter**: Ja, ja. De heer Van Hattem, PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Het is een gotspe dat GS deze veegronde van de Verordening ruimte voorspiegelen als 'beleidsarme wijzigingen'. Voorliggend voorstel komt met enkele wijzigingen die verre van beleidsarm zijn. Met name het uitroepen van heel Brabant tot een potentieel windpark en een bevoegdheidsuitbreiding van GS voor kaartactualisaties zijn verstrekkende ingrepen. Wat de windturbines betreft, het mogelijk maken van de projectlocaties buiten de bestaande zoekgebieden, bijvoorbeeld in de Groenblauwe mantel naast bedrijventerreinen, zet de deur open voor windturbines in heel Brabant. De ruimtelijke inpasbaarheid wordt terzijde geschoven, kaartbeelden met zoekgebieden krijgen een ondergeschikte rol. Voortaan telt de maatschappelijke meerwaarde, een rekkelijk begrip zonder scherpe definitie. Als een lokale coöperatie met een plan op de proppen komt, is er voor dit college al een meerwaarde. Hoe zit het met het respecteren van de kaartbeelden en de zorgvuldige lagenbenadering waar gedeputeerde Van Merrienboer anders altijd de mond zo vol van heeft?

Voorzitter. Wat blijft er überhaupt nog over van maatschappelijke meerwaarde als windturbines de samenleving per saldo alleen maar geld kosten en een totaal te verwaarlozen bijdrage leveren aan het tegengaan van de opwarming van de atmosfeer? De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RVO, waarschuwde afgelopen week nog dat mogelijk honderden windturbines moeten worden ontmanteld. En wel omdat komend jaar de subsidieperiode afloopt. Hoe onzinnig en onrendabel windenergie is bleek onlangs ook uit een rapport van professor Machiel Mulder, van de Rijksuniversiteit Groningen. Zie daarover onze motie, waarin we het uitgebreid hebben toegelicht. Ze draaien duidelijk op subsidie. Waarom dan nog deze klimaatwaanin faciliteren? En voorzitter, afgelopen week verkondigden de provinciale VVD-afdelingen nog dat ze geen nieuwe windparken meer willen. Geldt dat ook voor de VVD-fractie in deze Staten of is dit weer slechts holle verkiezingsretoriek? En als dat zo is, waarom komt dit college - met de VVD - dan nu nog met een voorstel voor nog meer windparken op land? Bent u de Brabantse burger weer voor de gek aan het houden?

Voorzitter. De PVV is heel duidelijk: helemaal geen windturbines en al helemaal niet de bestaande restricties verruimen. In Heijningen in het uiterste puntje van West-Brabant, waar onlangs een nieuw windpark is opgeleverd, ondervinden omwonenden al direct onacceptabele geluidsoverlast. Maar ook op en rond bedrijventerreinen, waar dit voorstel onder meer over gaat, zijn windparken onwenselijk. Bijvoorbeeld in Klundert, waar Nuon nu een nieuw windpark ontwikkelt aan de rand van industrieterrein Moerdijk. Deze klimaatminaretten van 186 m hoogte zullen de oude trotse vestingwallen van Klundert compleet overschaduwen. Maar ook voor de omliggende bedrijven, die soms maar op enkele tientallen meters er vanaf liggen, is de hinder aanzienlijk. Zij vrezen voor geluidsoverlast, waardevermindering van grond en gebouwen en verminderde uitbreidingsmogelijkheden. En zij klagen ook over de informatievoorziening, zo was deze week nog te lezen in BN/De Stem. Het moge duidelijk zijn, een meerwaarde voor windboeren ten koste voor de maatschappij is geen maatschappelijke meerwaarde. En dat is geen sociaal, geen liberaal, maar asociaal beleid.

Dan voorzitter, de bevoegdheidsuitbreiding van GS voor de kaartaanpassingen. In de themabijeenkomst hebben we besproken dat de grootschalige wijzigingen een subjectief begrip zijn. Dat GS nu wel met enkele criteria komen, maakt dat eigenlijk niet heel veel anders. Wijzigingen vanaf 100 ha, losliggende

gebieden of politiek gevoelige onderwerpen, het is en blijft onnodig passeren van Provinciale Staten door GS. Wat de PVV betreft blijven PS gewoon geïnformeerd over alle voorgenomen kaartaanpassingen en kunnen PS daarna prima zelf de afweging maken of zij het ter bespreking willen agenderen. Dit past bij transparant besturen en actief informeren van de democratisch gekozen volksvertegenwoordiging. Tot slot, voorzitter, dienen wij een amendement in – ik heb het zojuist al gedaan – om de windwaanzin in dit voorstel te schrappen. Tot zover de eerste termijn.

Amendement A2 'Geen uitbreiding zoekgebieden windenergie'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 18 november 2016, ter bespreking van Statenvoorstel 70/16 Veegronde Verordening ruimte 2014; constaterende dat:

- windturbineparken het landschap in aanzienlijke mate aantasten;
- windturbines de leefbaarheid in een wijde omgeving negatief beïnvloeden;
- windturbines in de nacht hinderlijk knipperend licht uitstralen;

overwegende dat:

- de windopgave binnen het huidige zoekgebied gerealiseerd kan worden;

besluiten:

- de artikelen 5.28.2 - artikel 32.2, 6.18, 7.20 en 32.2 uit de 'Verordening Ruimte 2014 (per .. /12/2016)' te schrappen;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant: Alexander van Hattem en Harry van den Berg"

Motie M8 'Stop onbetaalbare en volstrekt zinloze energietransitie!'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 18 november 2016, ter bespreking van Statenvoorstel 70/16 Veegronde Verordening ruimte 2014;

constaterende en overwegende de bevindingen van prof. dr. Machiel Mulder (RUG Groningen):

'Subsidies voor duurzame energie zoals wind- en zonne-energie verminderen de CO₂-uitstoot niet zolang er ook een systeem voor emissiehandel bestaat. Bovendien verstoren deze subsidies de Europese elektriciteitsmarkt en brengen zij de leveringszekerheid in gevaar.' Dat betoogde econoom Machiel Mulder tijdens zijn oratie aan de Rijksuniversiteit Groningen op dinsdag 11 maart 2014. Hij stelt dat overheden middelen effectiever kunnen inzetten door fundamenteel onderzoek naar energiebesparing en duurzame energie te stimuleren.

Mulder: 'Het aandeel duurzame energie groeit, met als voornaamste doel de CO₂-emissies verlagen vanwege de klimaatproblematiek. Overheden stimuleren duurzame energie onder andere door subsidies te geven. Het bekendste voorbeeld is waarschijnlijk de subsidie op zonne-energie in Duitsland, waarbij producenten een gegarandeerde vergoeding ontvangen voor geleverde zonnestroom.'

'Op het eerste gezicht lijkt het milieu de grote winnaar van deze investeringen in duurzame energie. Het tegendeel blijkt het geval. De Europese Unie heeft namelijk een Europees Systeem van Emissiehandel (ETS) opgezet om de CO₂-uitstoot te beperken: er is een beperkt aantal CO₂-rechten beschikbaar, vervuilende bedrijven moeten rechten bijkopen op de markt, terwijl bedrijven die weinig uitstoten hun overgebleven emissierechten kunnen verkopen.'

'Energiebedrijven investeren nu met subsidie in zonne-energie, en verkopen vervolgens hun emissiecertificaten, waardoor de prijs van CO₂ laag blijft. Voor vervuilende bedrijven is het daardoor spotgoedkoop om extra certificaten bij te kopen. Netto heeft het subsidiëren van groene energie daarom geen resultaat op de CO₂-emissies.'

'De subsidies op duurzame energie leiden echter tot ernstige verstoring van de energiemarkt, omdat de prikkel voor energiebedrijven om in te spelen op de energievraag wegvalt. De prijs van een eenheid zonne- of windstroom kan zelfs tot nul dalen, omdat de kosten voor de molen of panelen al gemaakt zijn. De productie zelf kost vrijwel niets. Maar energiebedrijven ontvangen wel een gegarandeerde vergoeding en blijven daardoor investeren in duurzame energie. Het is voor hen gratis winst. Dat leidt tot overcapaciteit en grote prijsverschillen tussen bijvoorbeeld Nederland en Duitsland, waar Aide/ last van had. Je helpt met deze subsidies de Europese elektriciteitsmarkt om zeep.'

'Tegelijkertijd brengt de eenzijdige focus op duurzame energie ook de leveringszekerheid in gevaar. Doordat de stroomprijzen heel laag zijn, zullen energiebedrijven niet meer investeren in gas- of kolencentrales. En die centrales zijn wel nodig om een goede leveringszekerheid te waarborgen. Het aanbod van wind- en zonnestroom fluctueert immers sterk en is nauwelijks stuurbaar. Als het niet waait of als de zon niet schijnt, zijn centrales nodig om in de vraag te voorzien.'

'Dit betekent echter niet dat overheden niets kunnen doen om CO₂-emissies te beperken. CO₂-uitstoot is een mondiaal probleem. Het grootste effect bereik je dan ook door investeringen te doen die goed zijn voor het milieu en waar de hele wereld van kan meeprofiteren. Fundamenteel onderzoek naar energiebesparing, zoals schonere auto's, betere cv-ketels en nieuwe isolatietechnieken bijvoorbeeld.

Of onderzoek naar efficiëntere omzettingstechnieken van motoren en energiecentrales. Als zulke kennis openlijk beschikbaar komt, heeft iedereen in de wereld daar profijt van en doe je echt iets aan de beperking van de wereldwijde CO₂-uitstoot.'

Roepen het college op:

per direct te stoppen met stimuleren en faciliteren van 'de' energietransitie en de hiermee gepaard gaande middelen in te zetten voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek inzake energiebesparing en energieproductie;

en gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant: Alexander van Hattem en Harry van den Berg"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem. En het amendement en de motie zijn inderdaad onderweg. De fractie van D66, mevrouw Klitsie dan nu.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Ja, dank u wel, voorzitter. We bespreken vandaag de beleidsarme wijziging van de Vro, en net voor het zomerreces hebben we die al behandeld in de themabijeenkomst en met de technische wijzigingen ben ik toen al akkoord gegaan. Ik zie nu dat er op de inspraak tien reacties zijn geweest, die ook netjes en zorgvuldig zijn behandeld en zelfs tot tekstaanpassing hebben geleid. Het proces is wat dat betreft zorgvuldig en netjes verlopen. Dus prima.

Ik heb nog een paar inhoudelijke opmerkingen, die ik graag wil maken. Dat is het Natuurnetwerk Brabant, de naamswijziging, akkoord. Het herbegrenzen van de EHS is noodzakelijk om slagvaardig te kunnen optreden als gemeente. En daarvoor is die 200 ha ruimte nodig. En wij zien ook dat burgerinitiatieven,

zoals het Markdal, ook dringend behoefte hebben aan deze aanpak. Dus ik denk dat het een goede wijziging is.

De tweede opmerking, de kleine kaartaanpassingen. We zullen ze gaan missen in deze Staten. Het was wel het hoogtepunt van het jaar, maar ik ben voor het voorstel om het anders te doen. En ik vind het ook goed dat we de heel grote majeure politieke dossiers hier wel terugzien en dat we periodiek, twee keer per jaar, rapportages krijgen. En of dat nou voor of na de zomer is, dat maakt mij niet uit. Als het maar twee keer per jaar is. Ook dat is een suggestie vanuit de themabijeenkomst, die is overgenomen.

De ambtshalve wijziging veehouderij. Wij zijn voor het amendement van de VVD. Wij waren verbaasd over de creativiteit en de randjes die door de sector werden opgezicht. Het is goed om dit naar de geest van de regeling nu aan te pakken.

En dan een laatste. We zijn voor de uitbreiding om lokale initiatieven tot windenergie mogelijk te maken, net zoals de zonne-energie die in een motie bij het vorige agendapunt stond. Wij zien dat er veel kleinschalige initiatieven zijn. En wij willen graag dat mensen die van onderop iets willen, dat we die ook faciliteren. En dat betekent niet dat we overal grootschalige ontwikkelingen krijgen, maar dat we bewoners die actief zijn daarin faciliteren. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg op de valreep.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Wind- en zonne-energie. Grote projecten zijn afhankelijk van SDE-subsidie. Als wij die zoekgebieden gaan uitbreiden, heeft u dan enig idee wat de consequenties zijn voor de belastingbetaler qua SDE-subsidie voor wind bijvoorbeeld?

De **voorzitter**: Mevrouw Klitsie.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Ik ben altijd onder de indruk van uw technische en financiële kennis, maar het gaat mij om het mogelijk maken ruimtelijk. Ik vind het subsidiebeleid en dat soort zaken een heel andere discussie, dus daar gaan we niet op in.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Laat ik het zo zeggen. Een windturbine in Helmond kost per kilowattuur de belastingbetaler 90% meer SDE-subsidie dan een windturbine in de Sabinapolder of 60% meer dan een windturbine langs de A16. We praten over heel grote verschillen. Uw zonneweide, dan praten we over 170% meer subsidie SDE dan die kilowattuur van de Sabinapolder.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van den Berg** (PVV): Dat zijn consequenties voor de belastingbetaler die u volledig, en de hele Staten hier, kennelijk volledig over het hoofd ziet. Mijn vraag is wat vindt u ervan dat we eigenlijk het veelvoudige van noodzakelijk gaan betalen om onze doelstelling of de opgave van 470 megawatt bijvoorbeeld qua wind te halen.

De **voorzitter**: Mevrouw Klitsie.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Mijn invalshoek is dat bewoners zelf met een initiatief komen. Dat die als corporatie een initiatief voorleggen en dat wij dat ruimtelijk faciliteren. Ik vind de subsidievraag echt een andere discussie.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Klitsie voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van GroenLinks, mevrouw Brunklaus.

En mochten er moties of amendementen nog ingediend worden, dan heb ik ze graag nu snel. Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ja. Dank u wel, voorzitter. De veegronde is beleidsarm, maar pakt wel de goede dingen aan. Complimenten daarvoor. De tekst van de toelichting is heel duidelijk en de reacties op de zienswijzen zijn eveneens duidelijk en serieus genomen. GroenLinks kan instemmen met het voorstel om de jaarlijkse kaartaanpassingen van de gemeenten te laten vervallen en te integreren in de bestemmingsplanwijzigingen. Voor PS was dit altijd lastig en niet zoals D66 het hoogtepunt van het jaar. Maar het was lastig te beoordelen, omdat de samenhang met de beoogde ontwikkeling ontbrak. En zelfs uit navraag bij raadsleden bleek dat die vaak ook niet wisten waar het over ging. Door de wijzigingen integraal te kunnen beoordelen, wordt veel duidelijker wat de gevolgen zullen zijn van de wijziging.

GS gebruiken een tweede argument om deze wijziging door te voeren. Namelijk dat het gemakkelijker wordt om te kunnen salderen tussen verschillende natuurgebieden. Dit zou nodig zijn vanwege initiatieven van onderop om gebieden toe te kunnen voegen. Voorzitter. We hebben hier wel een gedachte bij, maar we zouden hier graag toch enige uitleg op krijgen.

In het verleden was GroenLinks fel tegenstander van het afkopen van natuur, en nog steeds, om een ontwikkeling, bijvoorbeeld bij een recreatiepark, te kunnen realiseren. Voor het herstel van natuur die op de schop gaat wordt weliswaar betaald, maar dat herstel gebeurt niet op dezelfde plaats, maar elders in Brabant. Dat de regels voor compensatie eenvoudiger worden mag niet betekenen dat het goedkoper wordt. PS gaan twee keer per jaar een overzicht krijgen van de compensaties. En met deze transparantie zijn we heel erg blij, want die zal het makkelijker maken om het goed te volgen.

De aanscherping. De verduidelijking van de regels bij Ruimte voor ruimte, waarbij voor particulieren dezelfde eisen gaan gelden als destijds voor de provincie, vinden we een goede verbetering in de regeling. En wij vragen aan GS of GS verwachten dat veel particulieren daar zullen gaan inschrijven.

Daarnaast hebben we nog een vraag over wat GS bedoelen met de opmerking 'andere invullingen zijn ook mogelijk'. En dat gaat over de projectlocaties bij de windenergie op pagina 26 van 28. Daar staat het als een losse vlag aan het einde.

En als laatste het amendement. Ik heb net al geïnterrupteerd bij de VVD. Men denkt dat ik het niet snap. Wat voorgesteld wordt door het college, en wij zijn het daar van harte mee eens, is dat dieren op de grond gehouden moeten worden. En wat het amendement wil is dat dieren ook wat hogerop gehouden kunnen worden. Mij werd net verteld dat het bijvoorbeeld zou kunnen zijn zodat ze los kunnen lopen in de stal. Het idee van het Beter Leven keurmerk was dat dieren meer ruimte in een stal krijgen. En als we ze op een platform gaan zetten, dan zijn we dus bezig om ons eigen beleid te ondergraven. En daarom zullen wij ook tegen het amendement stemmen.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Brunklaus voor haar bijdrage. De heer Oosterveer dan. Nee, ziet af van zijn bijdrage. Mevrouw Surminski, Partij voor de Dieren.

Een beetje olie bij die deur zou niet misstaan geloof ik, maar dat komt dan wel goed. Mevrouw Surminski.

Mevrouw **Surminski** (PvdD): Ja, een beetje olie in mijn hoop zou ook helpen, denk ik. Ik had er niet op gerekend dat 50PLUS niet ... Normaal gesproken ga ik klaarstaan.

Voorzitter. Deze wijziging wordt gepresenteerd als een beleidsarme veegronde, maar er zijn toch wel degelijk aanpassingen die een forse consequentie kunnen hebben. Allereerst de mogelijkheid om op landgoederen naast de woonfunctie ook nevenfuncties toe te staan, zoals een restaurant of

verblijfsrecreatie. Alle ondernemers hebben de neiging om hun bedrijf te laten groeien. En wat begint als een bed & breakfast kan zomaar een hotel, conferentiecenter of een disco worden. Dus hoe gaat u ervoor zorgen dat de impact op de natuur beperkt blijft?

Een tweede punt betreft de natuurcompensatie. Wanneer natuur verloren gaat, geldt er nu een compensatie in oppervlakte, al dan niet procentuele toeslag. Maar daarnaast zijn er de gekapitaliseerde kosten voor ontwikkelingsbeheer opgenomen. Maar waarom is nu deze laatste post vervallen? Het is toch nog steeds de bedoeling dat er natuur terugkomt? Alleen het aankopen van een perceel maïs is niet voldoende, er moet ook geld zijn voor inrichting en onderhoud. Als er niet expliciet geld wordt gereserveerd, neemt de kans op onvolledige compensatie alleen maar toe.

Dan de bescherming van de karakteristieke zandpaden. Deze hebben landschappelijke, recreatieve, cultuurhistorische en ecologische waarde en zijn daarmee van provinciaal belang. Helaas worden paden steeds vaker verhard met granulaat of asfalt, ze verliezen hun uitstraling, hun specifieke waarde en trekken meer verkeer aan dat met een hogere snelheid kan rijden. Tegen de plannen van de gemeente Hilvarenbeek om het zandpad door het landgoed De Roover te verharden heeft de provincie een zienswijze ingediend. En dat kan natuurlijk, maar het betekent wel dat de provincie iedere keer in de gaten moet houden of er dergelijke plannen ontstaan en iedere keer individueel moet reageren. Zou het niet meer voor de hand liggen om een algemene bepaling op te nemen die de provinciale belangen behartigt? We dienen daarvoor een motie in.

Ook de bescherming van de Groenblauwe mantel baart ons zorgen. Ja, er is opgenomen dat ontwikkelingen binnen bepaalde grenzen moeten blijven en dat deze moeten bijdragen aan de kwaliteit van natuur, water en landschap. Maar tegelijk wordt nu ook expliciet de mogelijkheid gegeven voor het bouwen van windturbines. En je kunt toch moeilijk volhouden dat windturbines bijdragen aan de verhoging van ecologische waarden. Juist in de Groenblauwe mantel vind je ook veel vleermuizen of vogels, dus hoe kunt u voorkomen dat er conflictsituaties ontstaan? En dat is des te belangrijker, omdat er nog voldoende ruimte is in de reeds aangewezen zoekgebieden voor windturbines, die vaak veel beter geschikt zijn.

Minder expliciet toegestaan, maar niet minder bedreigend is de mogelijke vestiging van mestverwerkende bedrijven in de Groenblauwe mantel. Voor het gemengd landelijk gebied zijn allerlei beperkende voorwaarden opgenomen, maar voor de Groenblauwe mantel gelden alleen algemene regels, die tot de afgeleide conclusie zouden kunnen leiden dat mestbewerking niet mogelijk is. We vrezen dat dat toch niet waterdicht is, bijvoorbeeld als de milieucategorie van een installatie zou wijzigen. Het kan niet de bedoeling zijn dat de bescherming van de Groenblauwe mantel minder is dan die van gemengd landelijk gebied. Het is in lijn met de structuurvisie om mestbewerking uit te sluiten. Is het dan ook niet logisch om deze ook expliciet in de verordening op te nemen? En ook daarvoor dienen wij een motie in. Voorzitter. Tot zover. Dank u.

Motie M9 'Bescherm Brabantse karakteristieke historische zandpaden'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 18 november 2016;
behandelend het Statenvoorstel 70/16 inzake wijziging Verordening ruimte 2014, veegronde 2016;

constaterende dat:

- er in Brabant steeds minder karakteristieke historische zandpaden zijn;

overwegende dat:

- karakteristieke historische zandpaden belangrijk zijn voor extensieve recreatie, historisch besef en ecologie;

vragen Gedeputeerde Staten:

- om de mogelijkheden te scheppen om met gebruik van de omgevingsvisie en de Verordening ruimte de Brabantse karakteristieke historische zandpaden beter te beschermen;

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren: Paranka Surminski”

Motie M10 ‘Uitsluiting van mestbewerking in de Groenblauwe mantel’

”Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 18 november 2016;
behandelend het Statenvoorstel 70/16 inzake wijziging Verordening ruimte 2014 ,
veegronde 2016;

constaterende dat:

- de Verordening ruimte 2014 geen expliciete regelgeving over mestbewerking in de Groenblauwe mantel kent;
- voor het gemengd landelijk gebied en het bestaand stedelijk gebied wel regelgeving over mestbewerking in de Verordening ruimte 2014 staat;
- de Verordening ruimte mestbewerking in de Groenblauwe mantel wel impliciet uitsluit;

overwegende dat:

- de Groenblauwe mantel meer landschappelijke en natuurwaarden kent dan het gemengd landelijk gebied en het bestaand stedelijk gebied ;
- het uitsluiten van mestbewerking in lijn met de structuurvisie van de Groenblauwe mantel is en daarom gewenst is;

vragen Gedeputeerde Staten:

om in de beleidsrijke ontwerpwijziging van de Verordening ruimte 2014 in artikel 6 een artikel op te nemen dat mestbewerking in de Groenblauwe mantel uitsluit;

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren: Paranka Surminski”

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Surminski voor haar bijdrage. Ik kijk dan even naar de fractie van Lokaal Brabant, de heer Heijman. Die ziet af van het woord. Dan wil ik de gedeputeerde vragen of het mogelijk is om meteen te reageren en ons een oordeel te geven over het ingediende amendement 2 en de moties. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Dank u wel. De vraag beleidsarm, beleidsrijk, die een aantal van u soms expliciet, maar soms ook impliciet stelde door bijvoorbeeld moties in te dienen. Beleidsarm is echt gericht op het beter laten werken van de verordening als zodanig. Kijk, een verordening is een wettelijk instrument dat een doorwerking heeft naar allerlei partijen in Brabant. En dan wil je dat die verordening voor die partijen zoveel mogelijk helderheid en duidelijkheid schept over waar men aan toe is. En als die duidelijkheid of helderheid, misschien ook door veranderende situaties in de samenleving, ontbreekt dan komen wij met voorstellen om die werking te verbeteren. Maar dat vraagt vrij nauwkeurige lezing en bestudering. Als ik bijvoorbeeld het verhaal van de windenergie pak en de heer Van Hattem een verhaal neerzet alsof wij heel Brabant nu zoekgebied maken, dan moet ik gewoon vaststellen dat wij de zoekgebieden windenergie met dit voorstel in het geheel niet uitbreiden. Het enige dat wij constateren is dat wij, op het moment dat je praat over bijvoorbeeld windmolens en bedrijvenlocaties, momenteel geen regels in de verordening hebben daar waar windmolens inderdaad in de randen van de bedrijventerreinen op weg naar bijvoorbeeld integratie stad-land staan, want zo heet het kaartbeeld. En dit voorstel regelt dat we die wel hebben. Nogmaals, het is natuurlijk echt beleidsrijk als we Brabant als één zoekgebied zouden definiëren, dan mag u dat verwachten bij een beleidsrijk voorstel. Ik wil u toch nog eens de suggestie voorhouden dat wij hier beleidsrijk bezig zijn. Het is juist een heel zorgvuldige wegging die we daarin maken, dat is niet het geval.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Dit is wel degelijk meer dan alleen een technische aanpassing. Er is sprake van - en ik heb dit duidelijk gezegd - 'een potentieel zoekgebied'. Buiten het bestaande zoekgebied, dus het westelijk zeeleigebied als het standaardzoekgebied voor windturbines in Brabant, worden nu mogelijkheden gecreëerd om eigenlijk overal in Brabant naast bedrijventerreinen dergelijke ontwikkelingen mogelijk te maken. En dat maakt alles buiten het bestaande zoekgebied, een potentieel zoekgebied.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. U gaat natuurlijk met termen goochelen, potentieel zoekgebied. Ik ken hem helemaal niet, mijnheer Van Hattem. Ik ken de term geeneens, potentieel zoekgebied. Dus we hebben zoekgebieden, of niet. Dus de suggestie die u nu creëert ... En nogmaals, het gaat om de werking van de verordening. En onze verordening kent bijvoorbeeld ook inderdaad, nogmaals heel bewust, een faciliteit om te kijken naar meerwaardeprojecten. Ja, dat is wat we eigenlijk nu voorstellen. En als u dan de suggestie doet alsof we heel Brabant tot nu ja, potentieel zoekgebied ... Nogmaals, de term is mij niet bekend ... Ja, dan bent u een voorstelling aan het maken van wat wij hier aan het doen zijn die niet klopt. Wij zijn hier de werking van de verordening aan het verbeteren.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nee, voorzitter. Zoals ik het lees is het zo dat die zogenaamde meerwaardeprojecten dus ook buiten het bestaande zoekgebied kunnen worden gerealiseerd. En als dat niet zo is hoor ik het nu graag, dat het echt alleen in het bestaande zoekgebied ligt. En als het niet zo is, ja, dan zijn er potentiële nieuwe zoekgebieden buiten het bestaande zoekgebied voor die meerwaardeprojecten.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, mijnheer Van Hattem. Daar zijn het toch meerwaardetrajecten voor? Maar als u dan aan de haal gaat met het beeld dat we overal in Brabant windmolens gaan neerzetten, omdat meerwaardetrajecten inderdaad overal in Brabant kunnen spelen, dan is er natuurlijk nog steeds gewoon de regelgeving vanuit de verordening, die de zorgvuldigheid van de afweging daar invult. Maar nogmaals, voorzitter, want het is kennelijk altijd bij de Verordening ruimte moeilijk te interpreteren. Maar dit is, echt als het gaat om de opdracht nu, het beter laten functioneren, juist door de regels te verhelderen van de verordening in dienst van doelstellingen die we met elkaar al eerder hebben vastgesteld.

De **voorzitter**: Oké. Nog twee interrupties. Kort en krachtig. Eerst was mevrouw Surminski aan de beurt.

Mevrouw **Surminski** (PvdD): Ja, dank u wel. Ik hoorde u daarnet zeggen dat het ging over windturbines in het integratiegebied stad en platteland. Maar wij hadden het voornamelijk of eigenlijk expliciet over de Groenblauwe mantel. En daar doet zich dan een conflict van belangen voor, want de Groenblauwe mantel is juist gericht op ecologische waarden.

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. En de gedeputeerde was nog niet helemaal klaar met zijn beantwoording, maar ik geef hem graag de gelegenheid om hierop te reageren.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Maar dan kom ik ook bij uw motie over mestbewerking. Kijk, de Groenblauwe mantel, dat is inderdaad de kaart aanduiding met ongeveer het hoogste beschermingsniveau. Dus voordat er iets is toegestaan, dan weten we waar het aan moet bijdragen, aan welke waarden het moet bijdragen, willen wij daar überhaupt activiteiten toestaan. Maar nogmaals, het gaat nu in veel gevallen over daar waar verschillende gebiedsaanduidingen elkaar raken en wij binnen de context van stedelijke gebieden wel regels hebben, hoe we dat moeten afwegen, en op het moment dat je inderdaad aan de randen van een dergelijk gebied komt, die regels nu ontbreken. En dat is wat wij willen herstellen. Maar voor de Groenblauwe mantel geldt natuurlijk het hoogste beschermingsniveau, zoals we dat hebben afgesproken.

De **voorzitter**: Dat zei u net ook al. Mevrouw Surminski.

Mevrouw **Surminski** (PvdD): Ja. Als het gaat over waar we de randen naderen. Maar ik heb het dan over de situatie dat u over de grens gaat.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Ik weet niet wat voor vraag u daar nu mee stelt.

De **voorzitter**: De heer Van den Berg. Nee, u heeft twee keer geïnterrupteerd. De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Even naar aanleiding van de discussie van de heer Van Hattem heb ik een vraag aan Gedeputeerde Staten of zij Provinciale Staten een kaart kunnen doen toekomen met alle gebieden in Noord-Brabant die uitgesloten zijn van windenergie. Dus waar echt gewoon nooit een windturbine kan komen. Dan is het een stuk duidelijker en dan kunnen we kijken waar we problemen mee hebben.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Volgens mij hebben wij op die manier het kaartbeeld niet opgebouwd. U begint nu over de uitgangspunten van de Verordening ruimte. Wij hebben, nogmaals, op basis van de lagenbenadering, verschillende gebieden een status toegekend. Binnen een stedelijk gebied zijn ontwikkelingen mogelijk. Juist omdat wij weten dat de weging rond windenergie in deze Staten ook vanuit de andere belangen gevoelig ligt, hebben we de zoekgebieden windenergie geïntroduceerd om eigenlijk aan te duiden – uw kaderstelling – dat daar vooral gezocht moet worden. En dan komt u nu met een omgekeerde vraag: ‘geef mij een kaartbeeld waarin we alles uitsluiten’. Ja, wat vraagt u nu eigenlijk?

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Nou, ik vraag een stukje zekerheid voor de Brabantse burger, die bijvoorbeeld in het buitengebied woont, en die niet zoals mensen in de Hoevense Beemden ... Ik heb daar in een zaal met woedende en verdrietige mensen gezeten, die volstrekt willekeurig behandeld zijn door de windexploitanten, totaal in de steek gelaten zijn door de overheden. Dat dat kennelijk elke Brabander kan

overkomen. En ik zou van u graag een kaart willen waarin exact staat waar absoluut geen windturbine komt. Dat we in ieder geval die mensen gerust kunnen stellen. En wat u voor de rest aangeeft: 'hier zou nog wel eens een turbine kunnen komen', dat die mensen daarop voorbereid zijn. Dat ze alvast hun Woz-waarde kunnen laten verlagen en minder belasting hoeven te betalen. En dat ze zich alvast kunnen voorbereiden op planschadeclaims, want heel Brabant kan vol gezet worden met wat u hier voorstelt. En dat is ook de reden dat wij het amendement indienen om deze wijziging eruit te halen.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van den Berg** (PVV): Dus mijn vraag is: kunt u met die kaart komen? Ik eis dat eigenlijk.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Als een Statenlid om informatie vraagt, dan wordt die informatie geleverd.

De **voorzitter**: Ik wil u verzoeken uw betoog te vervolgen.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ik ga toch terug, want we maken het weer heerlijk beleidsrijk, terwijl we het echt over een beleidsarme wijziging van de Verordening ruimte hebben. Nogmaals, want volgens mij is dat een misverstand. We hebben een zorgvuldige procedure gelopen, waarbij de wijzigingsvoorstellen ter visie hebben gelegen. We hebben zienswijzen gekregen. Daar hebben we zorgvuldig op gereageerd. Dus ik snap niet zo goed waar uw vaststelling vandaan komt alsof dat niet zo zou zijn. Dat moet u mij nog eens meedelen. Want volgens mij hebben wij keurig de procedure gelopen door u eerst te informeren en daarna keurig met een tervisietraject ook inspraakmogelijkheden te bieden.

De **voorzitter**: Braspenning.

De heer **Braspenning** (CDA): Voorzitter. Dat zal ik meteen doen. Volgens ons was het zo dat die ambtshalve wijziging over die twee artikelen niet ter inzage heeft gelegen. Als dat wel zo is, trek ik mijn woorden in.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Daar moet ik echt even het antwoord op schuldig blijven. Maar dan praat u over welke ambtshalve wijziging?

De heer **Braspenning** (CDA): De ambtshalve wijziging, zeg maar over die zinsnede van dieren op de grond.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Daar kom ik dadelijk nog op terug.

De heer **Braspenning** (CDA): Ja. Maar dat was dus de vraag. Of dat dat ook ter inzage gelegen heeft. Want wij vinden het wel degelijk een beleidsrijkere wijziging dan eigenlijk in deze veegronde meegenomen zou moeten worden.

De **voorzitter**: Een helder punt. Gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Die heeft niet ter inzage gelegen, maar ik ga dadelijk op basis van het amendement van mevrouw Dirken daar nog wat toelichting op geven.

Eerst de aanpassingen van de procedure. Dank, mevrouw Brunklaus, u heeft het volgens mij het beste omschreven. Niemand wist eigenlijk waar we precies aan toe waren. Ook heel veel raadsleden niet. En wat van belang is, mijnheer Everling, is echt dat we juist met de vereenvoudiging van de procedure, waarbij we zeggen: het bestemmingsplan is de drager van de integrale afweging die gemaakt moet worden waar burgers betrokken worden formeel en informeel hun rechten te doen gelden. Op basis daarvan weten burgers ook waaraan ze toe zijn. Nogmaals, vanuit goede motieven hebben we met de procedure kaartaanpassingen eigenlijk echt een situatie gecreëerd waarin heel veel partijen echt de weg kwijt raken. En dat konden we ook vaak vaststellen bij het feest dat we dan hadden, mevrouw Klitsie. En nogmaals, ik ben erg blij met de positieve woorden van velen van u om die procedure aan te passen. Dat leidt er natuurlijk toe dat wij gehouden zijn om u goed te informeren over wat we vervolgens op basis van die bevoegdheid doen. Met wat concretere data: 15 januari en 15 juli. Dat zijn toch vrij concrete data, elk jaar weer. En dan zullen wij u informeren over de gehanteerde bevoegdheden.

Mijnheer Braspenning, u vroeg hetzelfde rond daar waar we de bevoegdheid gebruiken rond windenergie. Wij zullen volgens mij ook op dat moment daarover kunnen rapporteren.

Voorzitter. Ik ben bij het amendement van de VVD. En nogmaals, mevrouw Brunklaus gaf daar al een oordeel over waar het ging over de plateaus. Het amendement wil ik adviseren met geen bezwaar. Ik vind het amendement echt dat wat we nodig hebben om precies te verduidelijken wat wel en niet de bedoeling is. En dat betekent dat daar waar plateaus worden toegepast ten dienste van dierenwelzijn, ingebed bijvoorbeeld in dat keurmerk, wij dergelijke ontwikkelingen niet willen dwarsbomen met het voorstel om andere toepassingen van plateaus die juist leiden tot een intensievere bezetting met dieren dan op grond van de grondoppervlakte zou zijn toegestaan, dat soort ontwikkelingen willen we juist dwarsbomen. Maar met het amendement van mevrouw Dirken denk ik dat we precies doen wat we willen, namelijk niet dierenwelzijn dwarszitten, juist daarin de goede faciliteit kunnen bieden. Maar al het andere, dat erop gericht is om een hogere bezetting te realiseren dan de grondoppervlakte eigenlijk toestaat, om daar tegen te kunnen ageren. Dus dat amendement wil ik graag, nou ja nogmaals, met geen bezwaar positief adviseren.

De **voorzitter**: Interruptie Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Ja, voorzitter. Ik begrijp dan niet waarom u zelf dan in uw wijziging heeft voorgesteld om alleen te zeggen: dieren worden grondgebonden gehouden. Is het zo dat u gewoon nu eigenlijk zegt: ik heb dat niet goed gedaan; ik had dit eigenlijk anders moeten doen op de manier die nu door de coalitie wordt voorgesteld?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Eigenlijk hadden we als voorstel: laten we nu bij de beleidsarme wijziging een stokje steken voor de ontwikkeling die we niet willen; en later nog eens nadenken over ...- omdat we wel zagen dat dat consequenties kon hebben voor die gevallen waarin de toepassing van een plateau juist uit het oogpunt van dierenwelzijn gebeurt - om dat dan later te herstellen. Maar nu hebben we met het amendement van de VVD, gesteund door een aantal andere partijen, volgens mij precies wat we willen: een beleidsarme wijziging waarbij de werking van de verordening zo is dat we ongewenste ontwikkelingen tegengaan en gewenste ontwikkelingen niet dwarsbomen.

De **voorzitter**: Mevrouw Brunklaus.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Maar bent u het nu niet met me eens dat als het gaat om het Beter Leven-keurmerk etc., de ontwikkeling die we in Brabant beogen ... Wat u had voorgesteld om op de oppervlakte dieren te houden ... Als een bedrijf in aanmerking wil komen voor een Beter Leven-keurmerk, dan moeten ze gewoon meer ruimte op die grond inruimen. En wat ze nu doen, is dat ze dat boven de grond doen, waardoor ze toch hetzelfde aantal dieren altijd zullen behouden.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, nogmaals, we zijn beleidsarm bezig. Dus het gaat over de plateaus die worden toegepast en die niet leiden tot meer dieren dan als er geen plateaus zouden zijn. Dus je gaat nog steeds uit van eigenlijk het grondoppervlak. Wat we willen voorkomen, is dat plateaus leiden tot een hogere bezetting. Maar dat plateaus doen wat ze in die context willen doen en dat is bijdragen aan het dierenwelzijn. Dat is ingebed in dat keurmerk. Nogmaals, wij willen die ruimte niet dichtschrœien met een voorstel dat alleen maar inderdaad de mogelijkheid schrapt en geen oog heeft voor wat, nogmaals, binnen het keurmerk is toegestaan in dienst van dierenwelzijn.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Nou denk ik toch dat we al flink wat jaartjes bezig zijn met de problematiek en met dierenwelzijn. En nou is het toch wel raar om er nu achter te komen dat dus klaarblijkelijk ondernemers dingen kunnen doen buiten de Verordening ruimte die niet geconstateerd zijn, waarvan we niet eerder op de hoogte zijn gesteld. En dat we nu middels wat hapsnapwerk een soort reparatie moeten gaan uitvoeren.

De **voorzitter**: En uw vraag?

De heer **Van der Wel** (PvdD): Mijn vraag is: hoe ziet u dat nu richting die ondernemers die gewoon wel meer ruimte hebben gegeven op een reguliere manier, richting deze mensen die gewoon eigenlijk illegaal bezig zijn?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Maar mijnheer Van der Wel, dat is toch precies wat we willen herstellen? Dat is wat we willen herstellen. En nogmaals, in de uitvoering van de verordening loopt je tegen dit soort situaties en praktijken aan. Daar wordt de verordening nu op aangepast, om juist paal en perk te stellen aan de niet gewenste ontwikkelingen die u beschrijft. Maar het amendement van de VVD is erop gericht om ontwikkelingen die we wel willen faciliteren ook te blijven faciliteren. Maar daar is met deze formulering volgens mij precies getroffen wat we wilden doen: het ene tegengaan en het andere niet dwars zitten. En daarom kom ik tot een positief oordeel over het amendement.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Het amendement is ondertekend door de vier coalitiepartijen, dus ik zou niet weten hoe de gedeputeerde hier dan negatief over zou kunnen adviseren, want dat wordt dan een moeilijk verhaal, denk ik, voor u. Maar ik vind het toch wel raar dat wij in de Staten niet meer tijd

hebben gehad om hier inhoudelijk over te debatteren. Want als we het hebben over dierenwelzijn in de Verordening ruimte, dan hebben wij ook nog wel een stuk of zestig amendementen die we willen indienen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde, die ik overigens verzoek nu vaart te maken.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja. Ik zie ze tegemoet bij de beleidsrijke wijziging, mijnheer Van der Wel.

De **voorzitter**: Mag ik u vragen om nu proberen te gaan afronden? We verwachten nog een oordeel over amendement 2. Gezien de tijd en de nog drie voorstellen, die we hierna nog moeten behandelen.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja. Ik ga snel naar de advisering. Maar misschien nog één punt, voorzitter. Vanuit GroenLinks werd gevraagd over het Natuurnetwerk en de saldering. Kijk, wat we in de praktijk aantreffen in de realisatie van dat Natuurnetwerk. Dat zijn derden die willen investeren in dat Natuurnetwerk. Die doen wij tot dusverre eigenlijk een onzekerheid aan de broek door te zeggen: of een uitbreiding van het Natuurnetwerk, wat in uw plannen zit, ook echt kan wordt later door de Staten vastgesteld in de aanpassingen van de kaart. Ik snap dan wel dat je dan een terughoudendheid, zo niet weigerachtigheid bij initiatiefnemers ziet om dat risico te nemen. Dat knippen we nu eigenlijk los. Dat heeft te maken met het feit dat we in onze EHS of ons Natuurnetwerk natuurlijk een zekere overprogrammering kennen. De afspraak die we met u hebben is dat we geen natuurnetwerk toevoegen als we ook niet ergens anders schrappen. Dat we dat wel met elkaar blijven doen, maar dat we dat niet voortdurend een verantwoordelijkheid maken van een individuele initiatiefnemer, die zegt eigenlijk wat meer te willen doen. Dan zeggen wij: dat moet eigenlijk kunnen. En dan is het onze verantwoordelijkheid om in de richting van uw Staten op de geijkte momenten aan te geven waar dan de saldering plaatsvindt met de overprogrammering, waarvan we hebben afgesproken dat we die terugbrengen en ook niet verder laten oplopen.

Dan ben ik bij een advisering over de amendementen. Amendement 1 had ik al gedaan. Nogmaals, met geen bezwaar.

Amendement 2 ga ik ontraden. Dat heb ik volgens mij ook toegelicht.

Motie 8. Ik denk dat ik mijn collega Spierings kan helpen door gewoon maar meteen ontraden te zeggen. en het is denk ik wel helder waarom, mijnheer Van den Berg.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Nou, vertelt u mij eens waarom. Wat klopt er niet?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Ik zie hier een motie die we volgens mij vorige keer bij de begroting ook al hebben besproken. Wij hebben in ons bestuursakkoord vastgesteld dat wij met die energietransitie aan de slag gaan. Er is een Energieakkoord vastgesteld door uw Staten. En als u zegt 'per direct stoppen', en u doet dat na de vorige vergadering nu weer, dan kan ik toch vrij eenvoudig zeggen dat we die ontraden.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik zie dit nog steeds als een eerste interruptie, aangezien u geen antwoord geeft op mijn vraag: 'Wat klopt er niet?'

De **voorzitter**: De gedeputeerde. En ik ga over de aantallen.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Wat er niet klopt is dat ik hier een beleidsarme wijziging van de Verordening ruimte aan het behandelen ben en u komt met een motie om ons energiebeleid stop te zetten. Dat klopt er niet, mijnheer Van den Berg.

De **voorzitter**: De gedeputeerde gaat verder.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Dan motie 9 van de Partij voor de Dieren. Mevrouw Surminski. U heeft twee moties, die moet ik karakteriseren als beleidsrijk. Want u vraagt extra inspanningen. Ik kan alleen maar zeggen, motie 9. Met collega Van den Hout zijn we aan de slag om ook naar aanleiding van een aantal signalen en situaties in Brabant ons te buigen over het huidige beschermingsniveau van de historische zandpaden en wat we daar kunnen doen. We praten daar binnenkort over. Ik zou u graag willen verzoeken om die motie aan te houden tot het moment dat wij inderdaad ... En ik weet niet of dat nodig is, maar we zullen u in ieder geval informeren over de uitkomsten van dat gesprek. Mocht dat leiden tot voorstellen voor de Verordening ruimte, dan kunt u die bij de beleidsrijke wijziging tegemoet zien. Motie 10 ontraad ik uit het oogpunt van overbodigheid, omdat mestbewerking in de Groenblauwe mantel, ook volgens de huidige verordening, wat ons betreft is uitgesloten. Dus wat ons betreft is dat een motie die vanuit overbodigheid kan worden ontraden, voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Surminski, nog een interruptie, misschien over motie 9.

Mevrouw **Surminski** (PvdD): Ja. Nee. We zullen beide moties dan aanhouden, maar dan wil ik nog wel graag antwoord op de andere vragen die ik gesteld had. Die gingen over landgoederen, financiële borging bij natuurcompensatie. O nee, die andere heeft u beantwoord. Nee, alleen die twee nog.

De **voorzitter**: Oké. Ik vraag de gedeputeerde die vraag nog te beantwoorden en merk dan op dat moties 9 en 10 aangehouden zijn en nu geen deel meer uitmaken van de beraadslagingen. De gedeputeerde voor een laatste antwoord.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Mevrouw Surminski. Zonder in de techniek te willen schieten, wat de voorstellen rond natuurcompensatie echt behelzen is alleen maar een vereenvoudiging. Dus er verandert niets aan de beleidsafspraken die daaronder liggen. Ik wil dat nog blijvend onderstrepen. Wij willen alleen de werking van wat we doen vereenvoudigen, zodat we ook effectiever kunnen werken. En dat is volgens mij ...

De **voorzitter**: Ja. Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Ik inventariseer dan nog of er behoefte is aan een tweede termijn. Mevrouw Dirken? Niet het geval. Braspenning? Ook niet. Everling? Ook niet. Van Hattem? Ja. Gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Dank u voor het woord. Gedeputeerde, bedankt voor de beantwoording in eerste termijn en ook bedankt voor de toezegging van de kaart aan de heer Van den Berg. Want dat is toch wel hard nodig. Want we zien toch een aantal ontwikkelingen in deze provincie. Bijvoorbeeld in Riel, in Someren, in Reusel. Allemaal plaatsen buiten het zoekgebied voor

windenergie, waar nu toch van die zogenaamde meerwaardeprojecten worden ondernomen. En ja, waar kan het nog meer gebeuren? Dus het is goed dat daar duidelijkheid over komt.

Dan heb ik nog een paar punten die wat mij betreft nog openliggen. Ik heb in eerste termijn nog een vraag gesteld, die eigenlijk primair was gericht aan onze vrienden van de VVD, hoe zij als Brabantse Statenfractie staan in hun landelijke provinciale oproep om geen windparken op land te faciliteren. Misschien dat er ook nog een VVD-gedeputeerde is om daarop in te gaan. Nee, die is er niet meer. Dat zou toch wel interessant zijn om daarop een antwoord te krijgen. Hoe jullie hierin staan, terwijl er toch een andere boodschap wordt verkondigd.

Dan hebben we nog het amendement van de VVD-fractie. Onze fractie twijfelt een beetje over de strekking van het amendement. We hebben er net verschillende verhalen over gehoord. Ik denk dat de belangrijkste weging van dit amendement is: is dit amendement per saldo een verbetering van het dierenwelzijn ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel? Als dat zo is, dan kunnen we het steunen. En anders moeten we er ernstig aan twijfelen.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja. Over dat tweede wil ik wel iets zeggen. Over het eerste stel ik voor dat we het hebben als we het over dat onderwerp hebben. Ik kan moeilijk aan andere mensen vragen om zich aan het onderwerp te houden en mij zelf niet aan de Verordening ruimte houden. Dus graag een andere keer praat ik met u over windenergie. Of een van mijn collega's.

Wat betreft het amendement proberen wij, omdat het een beleidsarme wijziging is, ermee te bereiken dat we in ieder geval het niveau van dierenwelzijn dat er nu is te handhaven.

De **voorzitter**: De gedeputeerde. Excuus, sorry. Nou ben ik een beetje moe aan het worden. Van Hattem. Je weet maar nooit. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Toch een kleine promotie, maar daar gaan we maar even niet van uit. Mijn vraag in alle scherpste: is het ten opzichte van het aanvankelijk voorgelegde voorstel ook een verbetering van het dierenwelzijn? Want u zegt handhaven op hetzelfde niveau, maar verbetert het het dierenwelzijn ook? Dat is eigenlijk cruciaal.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja, dat is bijna een subjectieve vraag. Waar het om gaat is dat in de verordening, zoals we hem nu hadden, het in ieder geval toegestaan was om ook plateaus in stallen te hebben. En door te zeggen dat je alleen nog op de grond dieren mag houden zou het niet meer mogelijk zijn om die plateaus te hebben, die ook gebruikt worden om het voor dieren leuker te maken. Dat ze ook een rondje kunnen rennen of andere leuke dingen kunnen doen. Maar daar hebben die dieren zelf meer verstand van dan wij, denk ik. Maar dat willen we in ieder geval handhaven met dit amendement. En anders zouden ze echt alleen op de grond mogen zijn.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dus de intentie is verbetering van het dierenwelzijn? Oké, duidelijk. Tot slot. Ik vind het jammer dat bij motie M8 het college eigenlijk geen inhoudelijke weging geeft waar het staat bij deze zinloze energietransitie. Uiteindelijk koppelt u deze meerwaardeprojecten voor windmolens wel los van het beleid, waar ze toch een uitwerking van zijn. Ik denk dat het zeker naar de toekomst toe wel

belangrijk is. Want ik heb het voorbeeld ook aangehaald van windturbines die worden afgebroken omdat de subsidietermijnen aflopen. Straks krijgen we hier een leegstandsbeleid voor leegstaande windparken. Daar zit u denk ik ook niet op te wachten. En we krijgen natuurlijk ook nog de fantastische ontwikkeling dat het Klimaatakkoord van Parijs wordt opgeblazen dankzij president Trump. Dus er komt een aantal ontwikkelingen aan waardoor wij moeten zeggen: we moeten echt een pas op de plaats maken ten aanzien van die windenergie. Dus wat dat betreft was een inhoudelijk antwoord hierop wel wenselijk geweest. En het is nog steeds jammer dat de VVD hierop ook niet op wil ingaan, want ze heeft toch een heel duidelijk voorstel gedaan richting de potentiële kiezers. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem. Dan kijk ik naar mevrouw Klitsie. Nee. Maas? Ook niet. Brunklaus? Tweede termijn.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voorzitter. Dank voor de reactie van GS. Misschien heb ik zelf niet opgelet, maar is de vraag beantwoord: andere invullingen zijn echter ook mogelijk. Dat was bij de windenergie. Dat was pagina 26 van 28. Ik was benieuwd wat dat voor andere ontwikkelingen waren.

En dan kom ik nog even terug op het verhaal over de veehouderij, over het amendement van de VVD en de reactie van de gedeputeerde. In de toelichting op bladzijde 15 zeggen GS dat 'in de afgelopen periode zien we in toenemende mate dat er een ontwikkeling gaande is dat in bestaande varkensstallen plateaus worden opgericht'. En dan even verder zegt men: 'Dit achten wij onaanvaardbaar.' En omdat men dit onaanvaardbaar vindt, wordt er een wijzigingsvoorstel voorgesteld dat dieren alleen op de grond gehouden mogen worden. Ik begrijp dat er een aantal partijen zijn die dit op een andere manier willen interpreteren. Dat is natuurlijk hun goed recht. Maar het was de bedoeling dat bedrijven minder dieren gingen houden of ze meer oppervlakte zouden gaan aanbieden. Ondertussen is er een aantal boeren zo slim geweest om plateaus in te richten. 'Slim' zeg ik cynisch, zodat ze meer ruimte hadden. En eigenlijk wilden GS dit niet belonen en gewoon zich houden aan het beleid dat wij hebben ingesteld. En daarom stelden ze de wijziging voor, zoals ik net heb gezegd. Maar nu worden met dit amendement van de VVD een aantal ondernemers beloond die zich niet aan de regels wilden houden. En GroenLinks is niet van plan om dat te steunen.

De **voorzitter**: Dank, mevrouw Brunklaus. Dan kijk ik naar de heer Oosterveer. Geen behoefte. Mevrouw Surminski? Ja.

Mevrouw **Surminski** (PvdD): Voorzitter. Waar het gaat over de opmerking die ik zojuist maakte over landgoederen, zegt de gedeputeerde dat het een beleidsarme wijziging is. Maar hier worden toch duidelijk economische mogelijkheden geboden. En mijn gevoel zegt dan dat dat toch wel beleidsrijk is. Ik zou toch graag willen weten in hoeverre die mogelijkheden beperkt blijven.

Waar het gaat over natuurcompensatie zal ik de vraag heel concreet stellen. Het feit dat er nu niet meer een bedrag voor inrichting en onderhoud in de beleidsregel wordt opgenomen, betekent dat dat de compensatie niet meer is gegarandeerd qua inrichting? Is mijn vraag duidelijk? Nee. Oké. Wat ik bedoel is ... Als er natuurcompensatie gepland wordt, koop je grond aan om nieuwe natuur op aan te leggen. En nu staat er uitsluitend het aantal hectaren dat gecompenseerd wordt. En het bedrag dat nodig is om het in te richten tot nieuwe natuur is, zoals ik het lees, vervallen uit deze regeling. En kunt u dan garanderen dat er toch gewoon nieuwe natuurwaarde voor terugkomt?

De **voorzitter**: Dat was uw bijdrage?

Mevrouw **Surminski** (PvdD): En de laatste vraag die ik heb. Als bedrijven hun dieren op een plateau kunnen gaan houden, waardoor het dierenwelzijn toeneemt, krijgen ze dan automatisch ook extra punten binnen de BZV, waardoor ze meer vee kunnen gaan houden?

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Surminski voor haar bijdrage. Mijnheer Heijman? Dan wil ik gedeputeerde vragen om even kort als krachtig de laatste termijn in te zetten, gezien het feit dat we nog een paar andere voorstellen hebben. De gedeputeerde heeft het woord.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Dank je wel. In de richting van mevrouw Brunklaus. De passage waar u naar verwijst, waar sprake is van andere invullingen, heeft uitsluitend betrekking op de wijze waarop de participatie van burgers vorm krijgt. Dus u moet niet denken aan andere invullingen, functies hè. Het is tekstueel misschien net een beetje onhandig, omdat dat misverstand kan ontstaan. Maar die passage wijst uitsluitend terug op de regel die ervoor staat en dat is hoe de burgerparticipatie invulling krijgt. En daarmee ook de maatschappelijke meerwaarde.

Dan stelt u dat wij ondernemers belonen die dingen doen die niet mochten. Dat doen wij dus niet. Ik blijf dat onderstrepen. Het gaat in het amendement om het borgen van de bestendige praktijk dat in het kader van dierenwelzijn dit soort dierenplateaus kunnen worden toegepast ten dienste van dierenwelzijn. Als u hier het beeld neerzet dat wij hier ondernemers belonen die om andere motieven dat soort zaken doen, daar willen we juist paal en perk aan stellen. Nogmaals, ik denk dat dat in het debatje tussen mevrouw Dirken en de heer Van Hattem helder werd. Het gaat over dierenwelzijn en het bestendigen van de praktijk die daar volgens mij is gezet aan het tegengaan van misbruik of oneigenlijk gebruik.

Landgoederen, mevrouw Surminski. Er is echt geen wijziging inhoudelijk aan de orde. Dus nogmaals, als u het heeft over of er nu meer economische mogelijkheden voor landgoederen zijn ... Het beleidskader dat daarvoor is vastgesteld ... Wij kennen inderdaad randvoorwaarden waaronder landgoederen in een balans van rood en veel groen tot ontwikkeling kunnen komen. Aan dat kader verandert helemaal niets. Dus wat we alleen doen is, nogmaals, bezig zijn met de uitvoering van de verordening beleidsarm en de werking daarvan vereenvoudigen.

Het punt van de hectares en de kosten van compensatie. Ik weet dat het in de zienswijzen volgens mij is behandeld. Ik moet het antwoord daarop echt schuldig blijven. Punt. Ik kan het op dit moment niet even heel snel reproduceren. In de zienswijzen hebben we dat volgens mij wel beargumenteerd. Uiteindelijk gaat compensatie natuurlijk niet alleen over hectares, maar ook over de kwaliteit, zeker de kosten die daarmee samenhangen. Nogmaals, ik heb het hier niet paraat. Het gaat niet alleen maar over hectares, maar over de kwalitatieve invulling van de compensatie. Die telt daarin wel degelijk mee. Voorzitter. Tot zover.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw beantwoording. En ik wil dan de beraadslagingen sluiten om te kunnen gaan stemmen over het voorliggende besluit, inclusief de amendementen daarop ingediend. Onder nummer 1 en 2 bij u bekend.

De heer **Uijlenhoet** (GL): Voorzitter. Ik onthoud mij van stemming in deze ronde.

De **voorzitter**: U onthoudt zich van stemming. Waarvan akte. Ik ga nu eerste amendement 1 in stemming brengen, dan amendement 2, dan het voorstel en dan de motie. En dat is alleen nog maar motie 8. De andere zijn aangehouden. Dat noteer ik nog even ten overvloede. Allereerst amendement 1, eerste indiener VVD. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Braspenning** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Maas** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is door uw Staten aangenomen. Dan kom ik nu bij amendement onder stuk nummer 2. Indiener PVV-fractie. De fractie van de PVV.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Braspenning** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Maas** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: Het amendement is verworpen. Ik breng ik stemming het besluit, bij u bekend onder stuknummer 70/16, de veegronde. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Braspenning** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Maas** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: Dit besluit is door uw Staten aangenomen. Ik breng in stemming motie 8. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Braspenning** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Klitsie** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Maas** (PvdA): Voor. *De fractie van de PvdA wil kenbaar maken dat bij stemming sprake was van een vergissing. De PvdA fractie heeft na de vergadering aangegeven tegen motie 8 te zijn. Deze aantekening heeft geen invloed op de uitslag van de stemming.*

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Brunklaus** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen.

72/16 Zevende wijzigingsverordening Provinciale milieuverordening Noord-Brabant 2010

De **voorzitter**: Goed. Wij gaan naar het volgende onderwerp op de agenda. Dat betreft de Zevende wijzigingsverordening Provinciale milieuverordening Noord-Brabant 2010. Het woord is aan de heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Mijnheer Maas. We maken allemaal wel eens fouten in het leven. Maar goed. Dan ga ik nu eventjes over tot de milieuverordening. Hij is in principe beleidsneutraal. Ik had eigenlijk maar één klein vraagje. Dat is eigenlijk dat de opmerking over de financiën wat mager is, want je hebt het alleen over advertentiekosten. Maar die advertenties schrijven zichzelf natuurlijk niet. En als je het hebt over toch wel 590 beschikkingen op jaarbasis, dan praat je toch wel over van 1 tot 3 uur per week keer 590. Dat is een halve tot een hele fte. En ik wil eigenlijk vragen wat er met die uren gaat gebeuren. Worden die bezuinigd of worden die ergens anders in de omgevingsdienst ingezet? En dan ben ik klaar.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Panhuizen. Ik wil graag verzoeken om stilte in de zaal. Ik begrijp de opwinding, maar we moeten toch nog even rustig door. Dan Wouter van der Staak.

De heer **Van der Staak** (SP): Ik zie af van mijn bijdrage.

De **voorzitter**: Ziet af van de bijdrage. Mevrouw Roijackers. Sorry. Ik vergeet de heer Kuijken.

De heer **Kuijken** (CDA): Ik zie af van mijn spreektijd.

De **voorzitter**: Excuses. Dan is mevrouw Roijackers nu inderdaad.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Dank u wel, voorzitter. We gaan naar een nieuwe Wet bodembescherming. Daar passen korte procedures bij. Dat adviseren de omgevingsdiensten ook en daarom wijzigen we alles naar de korte procedure. De diensten gaan sneller en goedkoper werken en gaan minder procedurefouten maken.

Voorzitter. Ik vraag me af of de lezing van de Statenmededeling en Wijzigingsverordening op die manier goed is samengevat. Bij ontgrondingen eerder dit jaar bleek er toch een ietsiepietsie meer inhoud te schuilen achter de taaie, juridische en procedurele kosten, die we toen en nu ook voorgeschoteld kregen. GroenLinks heeft meermaals gevraagd om aan dit soort stukken meer duiding te geven. Waarom precies zijn wijzigingen nodig? Wat gebeurt er in Brabant als we de wijzigingen niet doorvoeren? En dan niet in procedurele zin, maar in de realiteit. Wie hebben er profijt van een kortere procedure en wie niet? Wat wordt er vertraagd als we het niet doen en wat wordt er vlot getrokken als we het wel doen? In concreto hebben we vragen over deze als beleidsneutraal aangemelde wijziging. Een verzoek om de korte procedure te volgen op basis van deze beleidsregel kon onder andere wanneer de verontreiniging niet met spoed hoeft te worden gesaneerd en er niet meerdere belanghebbenden zijn die mogelijk bezwaar kunnen hebben tegen het besluit. Onze concrete vraag is als GroenLinks: wat gebeurt er bij spoedsaneringen en wat gebeurt er bij meerdere belanghebbenden die bezwaar kunnen maken? Kunnen GS ons daar een recent voorbeeld van geven?

Als wij met zijn allen provinciale politiek aantrekkelijk willen maken en concreet, dan moeten we durven benoemen wat er precies in Brabant verbetert via een technisch opgestelde beleidswijziging. Wij zijn benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Roijackers. Mijnheer Heijman? Nee, ziet af van het woord. Dan wil ik de gedeputeerde vragen de beantwoording meteen ter hand te nemen. Aan hem het woord.

De heer **Van den Hout** (GS, SP): Dank u wel, voorzitter. Ik kan eveneens kort zijn. Als antwoord aan de heer Panhuizen. De besparing die het oplevert – want dat is het, het gaat niet meer geld kosten, maar net iets minder geld aan advertenties – is minimaal. Het zal in de jaarrekening moeten uitwijzen van onze opdracht aan de omgevingsdienst of dat ook zichtbaar is in euro's en wat daar dan mee gebeurt. Ik kan

zo op voorhand niet zeggen hoeveel euro we daar precies op besparen en waar dat dan heen gaat, maar dat gaat echt minimaal zijn.

Groenlinks vraagt waarom dit nodig is. Volgens mij staat dat volkomen helder in de stukken die u toegestuurd hebt gekregen. Daarom knikte ik ook, daar gaf u zelf een juiste samenvatting van: het gaat sneller, minder procedurefouten, minder gedoe, minder kosten, minder toestanden met zienswijzen. Daarom doen we dat. We doen het vooral om het over heel Brabant zo gelijk mogelijk te doen. De meeste gemeenten volgen de korte procedure. Vandaar.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers, interruptie.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik kon in die zin de stukken ook wel goed volgen. Maar, voorzitter, ik ben benieuwd. Er wordt gezegd: minder procedurefouten. Maar in een langere procedure kun je zorgvuldiger kijken naar alle aspecten van een proces. En je kunt dus fouten maken door er haastwerk van te maken. Ik noem maar wat. Ik weet het niet, maar dat staat niet toegelicht.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van den Hout** (GS, SP): Dat klopt. Procedurefouten worden gemaakt als een omgevingsdienst of medewerkers gewend zijn aan het inzetten van de korte procedure en dus meteen een definitief besluit nemen. Als ze dat per ongeluk ook een keer doen voor een provinciale opdracht, omdat ze dat gewend zijn, dan gaan ze daarmee de fout in, omdat ze dan procedureel een fout maken, omdat ze de lange procedure hadden moeten volgen. Dat is de enige procedurele fout die gemaakt wordt en dan kunnen we opnieuw beginnen. Inhoudelijk maakt het niet uit of we eerst een ontwerpbesluit maken dat we voor zienswijzen openstellen of dat we, hetzelfde besluit, een definitief besluit maken dat we openstellen voor bezwaar. Inhoudelijk kunnen alle belanghebbenden hun bezwaren duidelijk maken en staat bij beide procedures ook een rechtsgang open. Dus de inhoudelijke zorgvuldigheid blijft behouden. Het is alleen de procedurefouten die gemaakt kunnen worden, zijn vergissingen door medewerkers omdat ze het ene gewend zijn en van ons dan weer iets anders moeten gaan doen.

Wie daarvan profiteert? Wij, omdat het goedkoper wordt. En de aanvrager van een vergunning. En dat is iemand die een milieuvergunning, een bodemvervuiling wil opruimen, wil gaan saneren. Dus volgens mij worden we er allemaal beter van. Als iemand die dat wil gaan doen en daarvoor een vergunning aanvraagt zo snel mogelijk aan de gang kan.

Ik kan u van de 590 van dit soort procedures per jaar, waar ik er nooit een van zie voorbijkomen op mijn kantoor, dus ook geen recent voorbeeld geven over een heel specifieke situatie, die u nou net beschreef over een spoedeisende sanering met meerdere belanghebbenden. Maar volgens mij moet het mogelijk zijn om daar een stuk van op papier aan te leveren bij ... Hoe heet dat dan?

De **voorzitter**: Nou, misschien een aanvullende technische beantwoording die ...

De heer **Van den Hout** (GS, SP): Aanvullende technische beantwoording.

De **voorzitter**: Dat is mogelijk en bij dezen toegezegd. En misschien ook voldoende, maar dat blijkt misschien uit de interruptie van mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter, u kent me al een beetje. Ik heb vaak dat wel voorhanden, omdat ik gewoon extra research doe om gewoon te snappen wat het in de praktijk nu betekent. En ik hoef niet per se een technische oplegger nadat we dit stuk denk ik vastleggen met zijn allen over wat dan

misschien een voorbeeld is. Maar het helpt ons zo als Staten als wij snappen welke Brabantse realiteit er zit achter dit soort gewenste wijziging. Dus het staat er echt voor Statenleden gortdroog. En je kunt je er nog geen beeld van vormen in de praktijk. En dat weten we, want we hebben hier vaker tegenover elkaar gestaan bij technische wijzigingen. Als je gaat graven blijkt de realiteit, laten we zeggen, bloemrijk te zijn. Dus het kan ons helpen bij dit soort wijzigingen om te begrijpen wat er gebeurt als we iets wel of niet doen en waarom soms iets moet worden vlotgetrokken etc. Dat wil ik alleen meegeven.

De **voorzitter**: Dit klinkt meer als een aanbeveling voor de redactie van toekomstige stukken.

De heer **Van den Hout** (GS, SP): Ik herken me daar in, enigszins. Dit soort stukken wordt geschreven door juristen en die staan er niet om bekend heel erg verhalend of bloemrijk te zijn. Dus het staat er inderdaad nogal gortdroog. Ik weet niet of we het moeten gaan larderen met allerlei voorbeelden. Maar op pagina 2 van 6 van het Statenvoorstel staat een klein blokje: wat gebeurt er in een korte procedure, wat gebeurt er in een lange procedure? Dat is het stuk wat ik ook het best begreep. Dus misschien moeten we het daarmee gewoon doen. Maar ik zal het in gedachten houden voor de redactie van de volgende wijziging.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde en roep alle bloemrijke juristen op hun aandeel te gaan leveren. Maar we zijn nu denk ik toch wel aan het einde van deze behandeling. Is er nog behoefte? Nee. We kunnen de beraadslagingen sluiten en gaan stemmen over dit voorstel? Dan doen we dat. En meer in het bijzonder stemmen we dan over voorstel 72/16, de zevende Wijzigingsverordening provinciale milieuverordening. De fractie van de VVD.

De heer **Panhuizen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Braspenning** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Van der Staak** (SP): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Van Overveld** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (CU/SGP): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Heijman** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: Unaniem door uw Staten aangenomen.

95/16 Verantwoording fractiebudgetten 2015

De **voorzitter**: We gaan door met het Statenvoorstel verantwoording fractiebudgetten. Geen van uw leden heeft spreektijd aangevraagd. Ik neem dus aan dat ik de stemming kan inzetten. Mag ik dat bij acclamatie doen, of wenst iemand stemming? Nee, dan is het voorstel aangenomen.

91/16 Beslissing inzake bezwaar tegen het besluit tot terugvordering van middelen met betrekking tot de verantwoording van het fractiebudget Kerkhoff over 2015

De **voorzitter**: Dan is er nog een laatste Statenvoorstel en dat betreft stuknummer 91/16, bezwaar tegen het besluit terugvordering van middelen met betrekking tot de verantwoording fractiebudget Kerkhoff over de periode 2015. Ook hier is geen spreektijd door een van uw leden aangevraagd. Mag ik dit bij acclamatie in stemming brengen? Wenst iemand stemming? Niemand stemming, dan is het bij acclamatie aangenomen.

Sluiting

De **voorzitter**: Dames en heren. Dan zijn wij aan het einde van deze vergadering. De eerstvolgende Statendag vindt plaats op 2 december. Dan zal er geen Statenvergadering plenair zijn, maar allerlei themavergaderingen en informatiebijeenkomsten. Ik wil u verzoeken uw sprekerspasje te deponeren in de opvangbus bij de bodetafel en nodig u uit voor een drankje in de Statenlounge en wens u een fijn weekend. De vergadering is gesloten.

De voorzitter sluit om 21.50 uur de vergadering.